

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Πρόληψη της παράνομης κατάρτισης προφίλ σήμερα και στο μέλλον: οδηγός

Στο διαδικτυο διατίθενται πολλές πληροφορίες σχετικά με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA). Η πρόσβαση στις εν λόγω πληροφορίες είναι δυνατή μέσω του ιστότοπου του FRA, στη διεύθυνση fra.europa.eu.

Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

**Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Φωτογραφίες (εξώφυλλο & εσωτερικό): © stock.adobe.com-Savvananf Photo

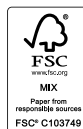
Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο διαδικτυο (<http://europa.eu>).

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021

Print: ISBN 978-92-9474-739-6 doi:10.2811/13883 TK-06-18-031-EL-C
PDF: ISBN 978-92-9474-665-8 doi:10.2811/27855 TK-06-18-031-EL-N

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του FRA πρέπει να ζητείται απευθείας η άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Πρόληψη της παράνομης κατάρτισης προφίλ σήμερα και στο μέλλον: οδηγός

Περιεχόμενα

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΕΣ	5
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ	11
1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ: ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΦΙΛ;	17
1.1. Ορισμός της κατάρτισης προφίλ	17
1.1.1. Κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων.....	20
1.1.2. Ορισμός της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ.....	22
1.2. Πότε η κατάρτιση προφίλ είναι παράνομη;.....	28
1.2.1. Η απαγόρευση των διακρίσεων	29
1.2.2. Το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	38
1.3. Ποιες είναι οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις της παράνομης κατάρτισης προφίλ για την επιβολή του νόμου και τη διαχείριση των συνόρων;	47
1.3.1. Αντίκτυπος στην εμπιστοσύνη στην αστυνομία και στις αρχές διαχείρισης των συνόρων, καθώς και στις καλές σχέσεις με τις κοινότητες	48
1.3.2. Η αποτελεσματικότητα της κατάρτισης προφίλ	60
2 ΝΟΜΙΜΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΦΙΛ: ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ	63
2.1. Σεβασμός της αξιοπρέπειας των προσώπων	66
2.2. Βάσιμοι και αντικειμενικοί λόγοι	70
2.2.1. Αποφυγή μεροληψίας.....	71
2.2.2. Σαφής καθοδήγηση προς αστυνομικούς και συνοριοφύλακες	72
2.2.3. Στοχευμένη εκπαίδευση	74
2.2.4. Βάσιμες υπόνοιες: αξιοποίηση πληροφοριών ασφαλείας και άλλων πληροφοριών.....	81
2.2.5. Εντυπα επιτόπιου ελέγχου για την κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου.....	90
2.3. Λογοδοσία.....	95
2.3.1. Εσωτερική παρακολούθηση.....	98
2.3.2. Φορετές κάμερες	103
2.3.3. Μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών.....	110
3 ΑΛΓΟΡΙΘΜΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΦΙΛ	117
3.1. Το πλαίσιο προστασίας δεδομένων που διέπει την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ.....	121
3.1.1. Τα δεδομένα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία για συγκεκριμένο σκοπό.....	123

3.1.2. Τα άτομα πρέπει να λαμβάνουν ενημέρωση	126
3.1.3. Ασφαλής διατήρηση των δεδομένων: αρχεία, καταχωρίσεις και κανόνες αποθήκευσης.....	128
3.1.4. Η παράνομη επεξεργασία δεδομένων πρέπει να ανιχνεύεται και να αποτρέπεται	130
3.2. Βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας για σκοπούς διαχείρισης των συνόρων και για σκοπούς ασφάλειας	135
3.2.1. Ελαχιστοποίηση των κινδύνων που μπορεί να προκαλέσει για τα θεμελιώδη δικαιώματα η επεξεργασία δεδομένων σε βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας	139
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	146
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	148
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	152

Εικόνες και πίνακες

Εικόνα 1:	Η διαδικασία αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων.....	25
Εικόνα 2:	Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων – η διαδικασία αξιολόγησης.....	44
Εικόνα 3:	Πιο πρόσφατοι αστυνομικοί έλεγχοι που θεωρούνται ως εθνοτικός χαρακτηρισμός από τα άτομα που σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο κατά τα πέντε έτη που προηγήθηκαν της έρευνας EU-MIDIS II, ανά κράτος μέλος της ΕΕ και ανά ομάδα-στόχο (%).....	53
Εικόνα 4:	Ο κύκλος της αυτοεκπληρούμενης προφητείας.....	60
Εικόνα 5:	Τρία στοιχεία αλληλεπίδρασης με επίδειξη σεβασμού.....	67
Εικόνα 6:	Διαδικασία και σκοποί της κατάρτισης στοχευμένης εκπαίδευσης.....	75
Εικόνα 7:	Ενδείξεις οι οποίες θεωρούνται χρήσιμες ή πολύ χρήσιμες για τον αποτελεσματικό εντοπισμό προσώπων που επιχειρούν να εισέλθουν στη χώρα παρανόμως προτού οι αστυνομικοί ή οι συνοριοφύλακες μιλήσουν μαζί τους (%).....	83
Εικόνα 8:	Συνδυασμός στοιχείων.....	88
Εικόνα 9:	Στοιχεία κατάρτισης προφίλ που δεν εισάγει διακρίσεις.....	89
Εικόνα 10:	Στοιχεία εσωτερικής παρακολούθησης.....	100
Εικόνα 11:	Επιγραμμικό εργαλείο το οποίο εμφανίζει λεπτομέρειες των πράξεων επιτόπιου ελέγχου που διενεργούνται στο Λονδίνο.....	104
Εικόνα 12:	Επισκόπηση μηχανισμών υποβολής καταγγελιών στα κράτη μέλη της ΕΕ.....	111
Εικόνα 13:	Ελάχιστες απαιτήσεις των εκτιμήσεων αντικτύπου.....	133
Πίνακας 1:	Χαρακτηριστικά της ειδικής αστυνόμευσης βάσει εμπιστευτικών πληροφοριών και της προληπτικής αστυνόμευσης.....	21
Πίνακας 2:	Απαιτήσεις προστασίας δεδομένων – διαφορές μεταξύ της οδηγίας για την αστυνομία και του ΓΚΠΔ.....	40
Πίνακας 3:	Είδη, χαρακτηριστικά της καθοδήγησης και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών.....	73
Πίνακας 4:	Προσδιορισμός του ορθού νομικού πλαισίου ανάλογα με τον σκοπό της επεξεργασίας.....	124
Πίνακας 5:	Υποχρέωση ενημέρωσης των ατόμων σχετικά με την κατάρτιση προφίλ: είδος των δεδομένων, τρόποι επικοινωνίας και εξαιρέσεις.....	126
Πίνακας 6:	Επιλεγμένες νομικές πράξεις της ΕΕ που αφορούν την επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων και της επιβολής του νόμου.....	136
Πίνακας 7:	Υφιστάμενα και σχεδιαζόμενα συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας της ΕΕ.....	148

Αρκτικόλεξα και συντομογραφίες

ENISA	Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών
ETIAS	Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού
EU-MIDIS	Έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις
FRA	Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
FRONTEX	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής
OHCHR	Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
SIS II	Σύστημα πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς
UNHRC	Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών
VIS	Σύστημα πληροφοριών για τις θεωρήσεις
WP29	Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων
ΓΚΠΑ	Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΑΠΑ	Εκτίμηση αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠΑ	Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΚΒΚΜ	Κοινός βασικός κορμός μαθημάτων
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΣΕΕ	Σύστημα εισόδου/εξόδου
ΤΠ	Τεχνολογία πληροφοριών
ΥΤΧ	Υπήκοος τρίτης χώρας

Εισαγωγή

Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αυξημένη χρήση της κατάρτισης προφίλ σε ευρύ φάσμα τομέων, όπως μεταξύ άλλων το μάρκετινγκ, η απασχόληση, η υγεία, ο χρηματοπιστωτικός τομέας, η επιβολή του νόμου, ο έλεγχος των συνόρων και η ασφάλεια. Τα τελευταία έτη τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν δώσει μεγαλύτερη προσοχή στη χρήση εργαλείων κατάρτισης προφίλ για την υποστήριξη του έργου των υπαλλήλων επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Η κατάρτιση προφίλ χρησιμοποιείται συνήθως, και θεμιτά, από υπαλλήλους επιβολής του νόμου και συνοριοφύλακες για την πρόληψη, τη διερεύνηση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, καθώς και για την πρόληψη και τον εντοπισμό της παράτυπης μετανάστευσης. Ωστόσο, η παράνομη κατάρτιση προφίλ μπορεί να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη στις αρχές, ιδίως στην αστυνομία, και να στιγματίσει ορισμένες κοινότητες. Αυτό μπορεί με τη σειρά του να οδηγήσει σε κλιμάκωση των εντάσεων μεταξύ κοινοτήτων και αρχών επιβολής του νόμου για πράξεις που γίνονται αντιληπτές ως χρήση της κατάρτισης προφίλ κατά τρόπο που εισάγει διακρίσεις.

Ο παρών οδηγός εξηγεί τι είναι η κατάρτιση προφίλ, τα νομικά πλαίσια που τη διέπουν και τον λόγο για τον οποίο η νόμιμη κατάρτιση προφίλ δεν είναι μόνο απαραίτητη για τη συμμόρφωση με τα θεμελιώδη δικαιώματα, αλλά και κείριας σημασίας για την αποτελεσματική αστυνόμευση και διαχείριση των συνόρων. Ο οδηγός παρέχει επίσης πρακτικές οδηγίες σχετικά με τρόπους αποφυγής της παράνομης κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο αστυνομικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων διαχείρισης των συνόρων. Οι αρχές και οι πρακτικές που περιλαμβάνονται στον οδηγό υποστηρίζονται από παραδείγματα, περιπτώσιολογικές μελέτες και νομολογία από ολόκληρη την ΕΕ και πέραν αυτής.

Γιατί χρειαζόμαστε τον παρόντα οδηγό;

Η κατάρτιση προφίλ εγείρει ορισμένες ανησυχίες σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα¹. Οι πρακτικές κατάρτισης προφίλ ενέχουν κίνδυνο παραβίασης καθιερωμένων νομικών αρχών, συμπεριλαμβανομένης της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων, καθώς και των δικαιωμάτων στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων. Επιπλέον, έχουν διατυπωθεί ερωτήματα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της κατάρτισης προφίλ στην καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων, αλλά και τις πιθανές αρνητικές συνέπειες για τις σχέσεις μεταξύ των αρχών (συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας και των αρχών διαχείρισης των συνόρων) και των κοινοτήτων τις οποίες εξυπηρετούν.

Ανταποκρινόμενος σε αυτές τις ανησυχίες, το 2010 ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) δημοσίευσε τον οδηγό *Προς μια αποτελεσματικότερη αστυνόμευση – Κατανόηση και αποτροπή των διακρίσεων λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού*. Εστιάζοντας στη χρήση της κατάρτισης προφίλ από την αστυνομία, επικεντρώθηκε κυρίως στην άσκηση των εξουσιών επιτόπιου ελέγχου. Στόχος του οδηγού ήταν η παροχή εργαλείων σε αξιωματικούς μέσης βαθμίδας για την αποφυγή της κατάρτισης προφίλ που εισάγει διακρίσεις βάσει εθνοτικής καταγωγής.

Έκτοτε, οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν μεταβάλει σημαντικά τη φύση της κατάρτισης προφίλ. Η κατάρτιση προφίλ βασίζεται πλέον κατά μεγάλο μέρος στα αποτελέσματα ανάλυσης μεγάλων συνόλων δεδομένων από υπολογιστή. Από νομική άποψη, οι μεταρρυθμισμένοι –αυστηρότεροι– κανόνες για την προστασία των δεδομένων, οι οποίοι ισχύουν σε ολόκληρη την ΕΕ από τον Μάιο του 2018, καθορίζουν νέα πρότυπα για τη συλλογή, την ανάλυση και τη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ο παρών επικαιροποιημένος οδηγός λαμβάνει υπόψη αυτές τις σημαντικές αλλαγές και, βασιζόμενος στον οδηγό του 2010, τον επεκτείνει ώστε να αποτυπωθεί η νέα νομική και απτή πραγματικότητα. Υιοθετεί μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά την παράνομη κατάρτιση προφίλ ενσωματώνοντας:

- την κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων·

¹ Βλέπε FRA (2018ε), σ. 85-87· FRA (2017γ), σ. 88-89· και FRA (2016), σ. 83-85.

- την κατάρτιση προφίλ που εισάγει πάσης φύσεως διακρίσεις, μεταξύ άλλων λόγω ιθαγένειας, ηλικίας και φύλου, επιπλέον της εθνοτικής καταγωγής και
- την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ ή την κατάρτιση προφίλ με τη χρήση υπολογιστή.

Η παρούσα έκδοση του 2021 περιέχει επίσης νέα παραδείγματα και περιπτώσεις οιολογικές μελέτες που αντικατοπτρίζουν τις εξελίξεις και τις καινοτομίες όσον αφορά την κατάρτιση προφίλ.

Σε ποιον απευθύνεται ο παρών οδηγός;

Ο παρών οδηγός απευθύνεται κυρίως στους αρμόδιους για την εκπαίδευση των υπαλλήλων επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Μπορεί επίσης να παράσχει άμεση υποστήριξη σε υπαλλήλους μέσης βαθμίδας για τη νόμιμη εφαρμογή τεχνικών κατάρτισης προφίλ. Στόχος του είναι η καλύτερη κατανόηση της θεωρίας και της πρακτικής της κατάρτισης προφίλ και η κατάδειξη συγκεκριμένων τρόπων κατάρτισης προφίλ που συνάδουν με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Ο οδηγός καλύπτει την κατάρτιση προφίλ από αστυνομικούς της πρώτης γραμμής —για παράδειγμα, στο πλαίσιο επιλεκτικών επιτόπιων ελέγχων— καθώς και τους ελέγχους από συνοριοφύλακες σε σημεία διέλευσης των συνόρων, συγκεκριμένα όταν λαμβάνεται απόφαση για παραπομπή ενός προσώπου σε διεξοδικότερο έλεγχο δεύτερης γραμμής. Στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων, αποτελεί εκπαιδευτικό βοήθημα για όσους διδάσκουν τον κοινό βασικό κορμό μαθημάτων της εκπαίδευσης σχετικά με τη συνοριοφυλακή βάσει του άρθρου 36 παράγραφος 5 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή [κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624].

Ο οδηγός εξετάζει επίσης την κατάρτιση προφίλ βάσει της ανάλυσης συνόλων δεδομένων μεγάλης κλίμακας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ρυθμίζονται από το δίκαιο της ΕΕ. Η κατάρτιση προφίλ σε άλλες περιπτώσεις, όπως η κατάρτιση προφίλ στον ιδιωτικό τομέα για εμπορικούς σκοπούς, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος οδηγού. Ο FRA διεξάγει περαιτέρω έρευνα επί του συγκεκριμένου θέματος².

2 Βλ. το έργο του FRA με θέμα [Artificial Intelligence, Big Data and Fundamental Rights](#) (Τεχνητή νοημοσύνη, μαζικά δεδομένα και θεμελιώδη δικαιώματα).

Πώς χρησιμοποιείται ο παρών οδηγός

Ο παρών οδηγός παρέχει επισκόπηση των βασικών αρχών και πρακτικών της κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων. Μπορεί να διαβαστεί στο σύνολό του ή να χρησιμοποιηθεί ως σημείο αναφοράς για τη στήριξη δραστηριοτήτων εκπαίδευσης.

Ο οδηγός περιλαμβάνει τρία κεφάλαια. Στο κεφάλαιο 1 εξηγείται η έννοια της κατάρτισης προφίλ, διευκρινίζεται πότε η κατάρτιση προφίλ καθίσταται παράνομη και περιγράφεται ο πιθανός αρνητικός αντίκτυπός της στα άτομα, στις κοινότητες και στην άσκηση των εξουσιών της αστυνομίας και των αρχών διαχείρισης των συνόρων. Στο κεφάλαιο 2 περιγράφονται λεπτομερώς οι αρχές και οι πρακτικές που θα πρέπει να καθοδηγούν τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου και τους συνοριοφύλακες κατά τις δραστηριότητες νόμιμης κατάρτισης προφίλ. Τέλος, το κεφάλαιο 3 επικεντρώνεται στην αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ. Δεδομένου ότι η πρακτική στον τομέα αυτόν δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη, η συγκεκριμένη ενότητα περιλαμβάνει λιγότερα απτά παραδείγματα. Αντ' αυτού, παρουσιάζει τους κύριους κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα που συνδέονται με την κατάρτιση προφίλ με τη χρήση υπολογιστή και περιγράφει τις βασικές νομικές απαιτήσεις που προβλέπονται στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) και στην οδηγία για την αστυνομία.

Μια σειρά από οπτικά στοιχεία αναδεικνύουν τις διάφορες πτυχές του οδηγού. Τα βασικά σημεία συνοψίζουν τα κύρια μηνύματα και επισημαίνονται σε κίτρινα πλαίσια. Στα γαλάζια πλαίσια επισημαίνονται οι βασικές πτυχές του νομικού πλαισίου και στα πράσινα πλαίσια παρουσιάζονται πρακτικά παραδείγματα. Στα άλλα πλαίσια επισημαίνονται σημαντικά σημεία που χρήζουν προσοχής, περιπτωσιολογικές μελέτες και νομολογιακά παραδείγματα. Παρά τις προσπάθειες διαφοροποίησης των περιπτωσιολογικών μελετών, ένας δυσανάλογα μεγάλος αριθμός παραδειγμάτων προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αντιμετωπίζει την παράνομη κατάρτιση προφίλ από τη δεκαετία του 1980, ενώ άλλα κράτη μέλη αναγνώρισαν πιο πρόσφατα τις παράνομες πρακτικές κατάρτισης προφίλ. Αυτό σημαίνει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αναπτύξει ευρύτερες και πιο μακροχρόνιες πολιτικές και πρακτικές στον τομέα, από τις οποίες μπορούν να αντληθούν παραδείγματα.

Πώς εκπονήθηκε ο οδηγός;

Ο FRA διοργάνωσε συνεδρίαση με εμπειρογνώμονες από διάφορους τομείς προκειμένου να συζητήσουν ένα πρώτο σχέδιο του οδηγού και να τον βοηθήσουν στην παραγωγή του τελικού προϊόντος.

Εν προκειμένω, ο FRA επιθυμεί να εκφράσει τις ευχαριστίες του στους εμπειρογνώμονες της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR), του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX), του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR), του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), της Διεθνούς Αμνηστίας, του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά του Ρατσισμού (ENAR), του Διεθνούς Κέντρου για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής (ICMPD), του FIZ Karlsruhe, του Institut für Informations-struktur GmbH, της ένωσης European Digital Rights, και της πρωτοβουλίας Open Society Initiative for Europe, καθώς και στους εκπροσώπους του Γάλλου Διαμεσολαβητή, των αστυνομικών δυνάμεων των Κάτω Χωρών, της Δανίας και της Αυστρίας και στους Πολωνούς συνοριοφύλακες για τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους κατά την κατάρτιση του οδηγού.

Σύνοψη των βασικών σημείων

1. Τα προστατευόμενα χαρακτηριστικά δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να αποτελέσουν τη μοναδική βάση για την κατάρτιση προφίλ

- Η κατάρτιση προφίλ περιλαμβάνει την **κατάταξη των ατόμων σε κατηγορίες** ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους.
- Για τη συλλογή και επεξεργασία **δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα**, οι αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων πρέπει να διασφαλίζουν ότι η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων έχουν νομική βάση, έγκυρο και θεμιτό σκοπό, και είναι αναγκαίες και αναλογικές.
- **Προστατευόμενα χαρακτηριστικά**, όπως η φυλή, η εθνοτική καταγωγή, το φύλο ή η θρησκεία, μπορεί να είναι μερικοί από τους παράγοντες τους οποίους λαμβάνουν υπόψη οι αρχές επιβολής του νόμου και οι συνοριοφύλακες για την άσκηση των εξουσιών τους, αλλά **δεν μπορεί να είναι ο μοναδικός ή ο κύριος λόγος για να ξεχωρίσουν ένα πρόσωπο**. (Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα προστατευόμενα χαρακτηριστικά βλ. [σημείο 1.2.1.](#))
- Η κατάρτιση προφίλ που βασίζεται αποκλειστικά ή κυρίως σε ένα ή περισσότερα προστατευόμενα χαρακτηριστικά ισοδυναμεί με άμεση διάκριση και, ως εκ τούτου, **παράβιάζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του ατόμου και είναι παράνομη**.

2. Στο πλαίσιο κάθε αλληλεπίδρασης με άτομα θα πρέπει να επιδεικνύεται σεβασμός και επαγγελματισμός και να παρέχεται ενημέρωση

- Μια **αλληλεπίδραση καλής ποιότητας** δεν αποκλείει αφ' εαυτής τη μεροληπτική κατάρτιση προφίλ, αλλά είναι πιθανότερο να καταστήσει την αλληλεπίδραση πιο επιτυχή και να μειώσει τον πιθανό αρνητικό αντίκτυπο της υποβολής σε επιτόπιο έλεγχο από αστυνομικό ή συνοριοφύλακα. Στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων, η επίδειξη επαγγελματισμού και σεβασμού αναφέρεται συγκεκριμένα ως νομική υποχρέωση.
- Η **επίδειξη επαγγελματισμού και σεβασμού** αυξάνει γενικά την ικανοποίηση ενός ατόμου από την αλληλεπίδραση με τις αρχές.
- Η **επεξήγηση των λόγων του επιτόπιου ελέγχου** ενός προσώπου συμβάλλει στην αύξηση της εμπιστοσύνης στις αστυνομικές επιχειρήσεις και στις επιχειρήσεις διαχείρισης των συνόρων και μειώνει την αντίληψη της μεροληπτικής κατάρτισης προφίλ.
- Ωστόσο, η επίδειξη σεβασμού και ευγένειας **δεν δικαιολογεί σε καμία περίπτωση τη διενέργεια παράνομων συνοριακών ελέγχων ή επιτόπιων ελέγχων.**

3. Η κατάρτιση προφίλ θα πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικούς και βάσιμους λόγους

- Για να είναι νόμιμες, οι ενέργειες επιτόπιου ελέγχου και οι παραπομπές σε έλεγχο δεύτερης γραμμής πρέπει **να στηρίζονται σε βάσιμες και αντικειμενικές υπόνοιες.**
- Προσωπικά χαρακτηριστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως θεμιτοί παράγοντες για την κατάρτιση προφίλ. Ωστόσο, για να αποφευχθεί η εισαγωγή διακρίσεων, **θα πρέπει να υπάρχουν επίσης βάσιμες υπόνοιες** στηριζόμενες σε πληροφορίες εκτός των προστατευόμενων χαρακτηριστικών.
- Οι πράξεις επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων που βασίζονται σε **συγκεκριμένες και επικαιροποιημένες πληροφορίες ασφαλείας** είναι πιο πιθανό να είναι **αντικειμενικές.**
- Η απόφαση να υποβληθεί ένα πρόσωπο σε επιτόπιο έλεγχο ή να παραπεμφθεί σε συνοριακό έλεγχο δεύτερης γραμμής είναι σημαντικό να **μη βασίζεται αποκλειστικά και μόνο στη διαίσθηση του υπαλλήλου** για το εν λόγω πρόσωπο, καθώς υπάρχει κίνδυνος η διαίσθηση αυτή να βασίζεται σε μεροληψία, στερεότυπα και/ή προκατάληψη.

4. Η παράνομη κατάρτιση προφίλ έχει αρνητικό αντίκτυπο στην αστυνόμευση και τη διαχείριση των συνόρων

- **Η παράνομη κατάρτιση προφίλ υπονομεύει την εμπιστοσύνη στους αστυνομικούς και τους συνοριοφύλακες.** Μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη σχέση μεταξύ των αστυνομικών/συνοριοφυλάκων και των μελών μειονοτήτων και άλλων κοινοτήτων που ενδέχεται να αισθανθούν ότι υφίστανται διαχωρισμό. Αυτό το αίσθημα αδικίας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ορισμένα άτομα και ομάδες να χάσουν την εμπιστοσύνη τους απέναντι στην αστυνομία και άλλες αρχές, γεγονός που μπορεί να επιφέρει μείωση της αναφοράς εγκλημάτων στην αστυνομία και της συνεργασίας με τις αρχές. Οι αρχές, με τη σειρά τους, μπορεί να αντιμετωπίζουν ορισμένες ομάδες με καχυποψία, με αποτέλεσμα την αύξηση των παράνομων πρακτικών κατάρτισης προφίλ.
- **Οι παράνομες πρακτικές υπονομεύουν την αποτελεσματικότητα της κατάρτισης προφίλ,** καθώς η συχνότητα με την οποία τα πρόσωπα υποβάλλονται σε επιτόπιο έλεγχο, είτε από την αστυνομία είτε στα σύνορα, δεν αντιστοιχεί απαραίτητα στα ποσοστά παραβατικότητας διαφόρων ομάδων.
- Ελλοχεύει ο κίνδυνος της **αυτοεκπληρούμενης προφητείας** όταν μια μειονότητα βρίσκεται σε δυσανάλογο βαθμό στο στόχαστρο αστυνομικών ή υπαλλήλων διαχείρισης των συνόρων, με αποτέλεσμα να υφίστανται περισσότερες συλλήψεις ή ελέγχους στα σύνορα.

5. Η παράνομη κατάρτιση προφίλ έχει νομικές και οικονομικές επιπτώσεις και οι υπάλληλοι που τη διενεργούν είναι υπόλογοι γι' αυτήν

- Οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων **λογοδοτούν** όσον αφορά την τήρηση της νομιμότητας στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ.
- Η **συλλογή αξιόπιστων, ορθών και έγκαιρων στοιχείων** έχει καθοριστική σημασία για τη διασφάλιση της λογοδοσίας.
- Η ύπαρξη **αποτελεσματικών μηχανισμών υποβολής καταγγελιών** μπορεί, αφενός, να αποτρέψει την κατάχρηση εξουσίας και, αφετέρου, να συμβάλει στη διασφάλιση και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του κοινού στις επιχειρήσεις της αστυνομίας και των αρχών διαχείρισης των συνόρων.
- Η **πραγματοποίηση συναντήσεων διαβούλευσης με το κοινό** προκειμένου να ακουστούν οι απόψεις του, να συζητηθεί η κατάρτιση προφίλ και να συλλεχθούν παρατηρήσεις και σχόλια σχετικά με τις επιχειρήσεις ελέγχου παρέχει ευκαιρίες ώστε να αντληθούν σημαντικά διδάγματα και να βελτιωθεί η κατάρτιση προφίλ.

6. Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ πρέπει να τηρεί συγκεκριμένες εγγυήσεις προστασίας των δεδομένων

- Κατά την ανάπτυξη και χρήση της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ, η διεύθυνση **μεροληψίας** είναι πιθανή σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Για να αποφύγουν αυτό το ενδεχόμενο καθώς και επακόλουθες πιθανές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τόσο **οι ειδικοί στον τομέα της πληροφορικής όσο και οι υπάλληλοι που ερμηνεύουν τα δεδομένα θα πρέπει να έχουν σαφή αντίληψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων.**
- Η χρήση **αξιόπιστων δεδομένων** έχει καίρια σημασία. Η εισαγωγή δεδομένων που αντικατοπτρίζουν υπάρχουσες προκαταλήψεις ή προέρχονται από αναξιόπιστες πηγές σε έναν αλγόριθμο οδηγεί σε μεροληπτικά και αναξιόπιστα αποτελέσματα.
- Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ πρέπει να είναι **νόμιμη, αναγκαία και αναλογική.**
- Η επεξεργασία των δεδομένων πρέπει να έχει **συγκεκριμένο σκοπό.**
- Τα άτομα έχουν **δικαίωμα ενημέρωσης**, μέσω της λήψης πληροφοριών σχετικά με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται και αποθηκεύονται, σχετικά με την επεξεργασία και τον σκοπό της, καθώς και σχετικά με τα δικαιώματά τους.
- Τα δεδομένα θα πρέπει **να συλλέγονται, να υποβάλλονται σε επεξεργασία και να αποθηκεύονται με ασφάλεια.** Οι αρχές οφείλουν να τηρούν αρχεία των δραστηριοτήτων επεξεργασίας (συμπεριλαμβανομένων των διεργασιών στις οποίες υποβάλλονται τα δεδομένα) και των σχετικών καταχωρίσεων (συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τα άτομα που έχουν πρόσβαση στα δεδομένα).
- Η παράνομη επεξεργασία δεδομένων πρέπει **να αποτρέπεται και να ανιχνεύεται:** 1) μέσω εκ των προτέρων εκτιμήσεων αντικτύπου και 2) μέσω της χρήσης των εργαλείων προστασίας της ιδιωτικής ζωής που είναι ενσωματωμένα στον αλγόριθμο ήδη από τον σχεδιασμό.

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Ευρωπαϊκή Ένωση

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ): <http://www.curia.eu>

Νομοθεσία της ΕΕ: <http://eur-lex.europa.eu/>

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA): <http://fra.europa.eu>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: <https://www.europarl.europa.eu/portal/el>

Συμβούλιο της Ευρώπης

Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης: <http://www.coe.int/cm>

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ): <http://www.echr.coe.int>

Ηνωμένα Έθνη

Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR): <http://www.ohchr.org>

Καταπολέμηση των διακρίσεων

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI): <http://www.coe.int/ecri>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων Ισότητας (Equinet): <http://www.equineteurope.org/>

Εθνικοί φορείς ισότητας: <https://equineteurope.org/members-map/>

Προστασία δεδομένων

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ): <https://edps.europa.eu/>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ): https://edpb.europa.eu/edpb_el

Εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων: https://edpb.europa.eu/about-edpb/board/members_el

Επιβολή του νόμου

Δίκτυο ανεξάρτητων αρχών ελέγχου καταγγελιών κατά της αστυνομίας (IPCAN): <https://ipcan.org/>

Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (CEPOL): <https://www.cepol.europa.eu/>

Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ): <https://www.europol.europa.eu/>

Διαχείριση των συνόρων

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex): <https://frontex.europa.eu/>

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO): <https://www.easo.europa.eu/>

Βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας

Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (eu-LISA): <https://www.eulisa.europa.eu/>

1

Παρουσίαση του γενικού πλαισίου: Τι είναι η κατάρτιση προφίλ;

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφεται η έννοια της κατάρτισης προφίλ και επεξηγούνται τα κύρια θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία μπορεί να θίξει. Παρουσιάζεται η κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων και εξετάζονται τρία βασικά στοιχεία:

- η έννοια της κατάρτισης προφίλ και της χρήσης της από τις αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται επίσης ορισμένα από τα διαφορετικά είδη κατάρτισης προφίλ·
- οι σημαντικότερες αρχές των θεμελιωδών δικαιωμάτων που πρέπει να τηρούνται ώστε η κατάρτιση προφίλ να είναι νόμιμη, ήτοι της απαγόρευσης των διακρίσεων και των δικαιωμάτων στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων·
- οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις της κατάρτισης προφίλ, συμπεριλαμβανομένων των πιθανών συνεπειών για τα άτομα και τις σχέσεις με τις κοινότητες, καθώς και για την εμπιστοσύνη στην αστυνομία και στις αρχές διαχείρισης των συνόρων.

1.1. Ορισμός της κατάρτισης προφίλ

Η κατάρτιση προφίλ περιλαμβάνει την **κατάταξη των ατόμων σε κατηγορίες** με βάση προσωπικά χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί να είναι «αμετάβλητα» (όπως η ηλικία ή το ύψος) ή «μεταβαλλόμενα» (όπως

η ενδυμασία, οι συνήθειες, οι προτιμήσεις και άλλα στοιχεία συμπεριφοράς). Η κατάρτιση προφίλ περιλαμβάνει την εξόρυξη δεδομένων, με την οποία τα άτομα κατατάσσονται σε κατηγορίες **«με βάση ορισμένα από τα παρατηρήσιμα χαρακτηριστικά τους προκειμένου να συναχθούν, με κάποιο περιθώριο σφάλματος, άλλα μη παρατηρήσιμα χαρακτηριστικά»**³.

Κύρια σημεία

- Η κατάρτιση προφίλ περιλαμβάνει την **κατάταξη των ατόμων σε κατηγορίες** ανάλογα με τα συναγόμενα χαρακτηριστικά τους.
- Οι βασικοί σκοποί της κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων είναι δύο: **ο εντοπισμός γνωστών ατόμων βάσει πληροφοριών που αφορούν ένα συγκεκριμένο άτομο** και, ως **προληπτική μέθοδος**, η ταυτοποίηση «άγνωστων» ατόμων που ενδέχεται να ενδιαφέρουν τις αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Και στις δύο διαδικασίες μπορεί να εισχωρήσουν συνειδητές ή ασυνειδητες προκαταλήψεις που είναι πιθανόν να εισάγουν διακρίσεις σε βάρος ατόμων.
- Οι δραστηριότητες κατάρτισης προφίλ από συνοριοφύλακες και υπαλλήλους επιβολής του νόμου μπορεί να επηρεάζονται από προκαταλήψεις που προέρχονται από τις ατομικές ή θεσμικές εμπειρίες τους. Οι προκαταλήψεις αυτές μπορούν να τροφοδοτήσουν και να μεταβάλουν την αξιολόγηση στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ, επηρεάζοντας τόσο τη νομιμότητα όσο και την αποτελεσματικότητα της αστυνόμευσης.
- Τα στερεότυπα ενδέχεται να αντανακλούν κάποια στατιστική αλήθεια. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, **παραμένουν προβληματικά** εάν έχουν ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται ένα πρόσωπο ως μέλος μιας ομάδας και όχι βάσει της ατομικής του κατάστασης.
- Κατά την ανάπτυξη και χρήση της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ, **είναι πιθανή η εμφάνιση μεροληψίας σε κάθε στάδιο της διαδικασίας**. Για να αποφεύγουν αυτό το ενδεχόμενο καθώς και επακόλουθες πιθανές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τόσο οι ειδικοί στον τομέα της πληροφορικής που σχεδιάζουν τους αλγόριθμους όσο και οι υπάλληλοι που ερμηνεύουν τα δεδομένα θα πρέπει να έχουν σαφή αντίληψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του τρόπου εφαρμογής τους στο πλαίσιο αυτό.

Οι πρακτικές κατάρτισης προφίλ χρησιμοποιούνται με σκοπό:

- την παραγωγή γνώσεων, μέσω της ανάλυσης υφιστάμενων δεδομένων για τη διατύπωση παραδοχών σχετικά με ένα άτομο. Χρησιμοποιούνται

3 Dinant, J.-M., Lazaro, C., Pouillet, Y., Lefever, N. και Rouvroy, A. (2008), σ. 3.

προηγούμενες εμπειρίες και στατιστική ανάλυση για τον προσδιορισμό συσχετισμών μεταξύ ορισμένων χαρακτηριστικών και συγκεκριμένων αποτελεσμάτων ή συγκεκριμένης συμπεριφοράς:

- την υποστήριξη των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, με τη χρήση αυτών των συσχετισμών για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

Αυτό καθιστά την κατάρτιση προφίλ ισχυρό εργαλείο για τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου και τους συνοριοφύλακες. Ωστόσο, ενέχει ορισμένους σημαντικούς κινδύνους:

- Η κατάρτιση προφίλ δημιουργεί γενικούς συσχετισμούς οι οποίοι ενδέχεται να μην ισχύουν για κάθε άτομο. Οποιοδήποτε άτομο μπορεί να αποτελεί την «εξαίρεση στον κανόνα».
- Τα προφίλ ενδέχεται να δημιουργήσουν εσφαλμένους συσχετισμούς, τόσο για συγκεκριμένα άτομα όσο και για ομάδες.
- Τα προφίλ μπορούν να δημιουργήσουν επιβλαβή στερεότυπα και να οδηγήσουν σε διακρίσεις.
- Ορισμένα στερεότυπα ενδέχεται να αντανακλούν μια στατιστική αλήθεια. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, τα στερεότυπα παραμένουν προβληματικά εάν έχουν ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται ένα πρόσωπο ως μέλος μιας ομάδας και όχι ως άτομο.

Παραδείγματα

Δυνητικά ανακριβής κατάρτιση προφίλ

Η υπόθεση ότι «οι γυναίκες ζουν περισσότερο από τους άνδρες» στηρίζεται σε πραγματολογική έρευνα· ωστόσο, οποιοσδήποτε συγκεκριμένος άνδρας μπορεί να ζήσει περισσότερο από οποιαδήποτε συγκεκριμένη γυναίκα. Ως εκ τούτου, η λήψη αποφάσεων για μια γυναίκα η οποία βασίζεται στην υπόθεση αυτή ενέχει τον κίνδυνο να είναι προβληματική σε οποιαδήποτε μεμονωμένη περίπτωση και θα ήταν ορθή μόνο κατά μέσο όρο.

Τα άτομα μπορεί να επιτρέπουν στην οικογένεια ή στους φίλους τους να χρησιμοποιούν το αυτοκίνητό τους, με αποτέλεσμα να καθίσταται αναξιόπιστο κάθε προφίλ επικίνδυνης οδηγικής συμπεριφοράς το οποίο βασίζεται στην κυριότητα του αυτοκινήτου.

1.1.1. Κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων

Η κατάρτιση προφίλ χρησιμοποιείται συνήθως, και θεμιτά, από υπαλλήλους επιβολής του νόμου και συνοριοφύλακες για την πρόληψη, τη διερεύνηση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, καθώς και για την πρόληψη και τον εντοπισμό της παράτυπης μετανάστευσης.

Ως **κατάρτιση προφίλ** νοείται «οποιαδήποτε μορφή αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συνίσταται στη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την αξιολόγηση ορισμένων προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου, ιδίως για την ανάλυση ή την πρόβλεψη πτυχών που αφορούν στην απόδοση στην εργασία, στην οικονομική κατάσταση, στην υγεία, στις προσωπικές προτιμήσεις, στα ενδιαφέροντα, στην αξιοπιστία, στη συμπεριφορά, στη θέση ή στις μετακινήσεις του εν λόγω φυσικού προσώπου»⁴. Τα αποτελέσματα αυτής της επεξεργασίας δεδομένων χρησιμοποιούνται για την καθοδήγηση των πράξεων διαχείρισης των συνόρων και επιβολής του νόμου, όπως οι επιτόπιοι έλεγχοι, οι συλλήψεις, η απαγόρευση πρόσβασης σε ορισμένες περιοχές ή η παραπομπή σε διεξοδικότερους «ελέγχους δεύτερης γραμμής» στα σύνορα. Η κατάρτιση προφίλ έχει δύο κύριες χρήσεις:

- τον εντοπισμό ατόμων βάσει συγκεκριμένων πληροφοριών ασφαλείας. Στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποιείται ένα προφίλ που απαριθμεί τα χαρακτηριστικά συγκεκριμένων υπόπτων, βάσει αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώνονται για ένα συγκεκριμένο συμβάν·
- ως προληπτική μέθοδος, την ταυτοποίηση «άγνωστων» ατόμων που ενδέχεται να ενδιαφέρουν τις αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των

⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 89) (οδηγία για την αστυνομία), άρθρο 3 σημείο 4.

συνόρων. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στην ανάλυση δεδομένων και σε τεκμηριωμένες παραδοχές που προκύπτουν από την εμπειρία. Ιδανικά, οι προληπτικές μέθοδοι εστιάζουν στη συμπεριφορά. Στην πράξη, ωστόσο, συχνά δίνεται έμφαση όχι (ή όχι μόνο) στη συμπεριφορά, αλλά σε ορατά φυσικά χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία, το φύλο ή η εθνοτική καταγωγή.

Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται σύγκριση των βασικών χαρακτηριστικών αυτών των δύο ειδών κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο της αστυνόμευσης.

Πίνακας 1: Χαρακτηριστικά της ειδικής αστυνόμευσης βάσει εμπιστευτικών πληροφοριών και της προληπτικής αστυνόμευσης

	Ειδική αστυνόμευση βάσει εμπιστευτικών πληροφοριών	Προληπτική αστυνόμευση
Πλαίσιο	Έχει διαπραχθεί έγκλημα ή έχει γίνει καταχώριση για συγκεκριμένο πρόσωπο	Δεν έχει διαπραχθεί έγκλημα ή δεν έχει γίνει καταχώριση για συγκεκριμένο πρόσωπο
Προσέγγιση	Αντίδρασης	Προορακτικότητα
Σκοπός	Σύλληψη υπόπτου(-ων)	Πρόβλεψη του πού και πότε μπορεί να διαπραχθούν εγκλήματα ή του ποιος μπορεί να προσπαθήσει να εισέλθει στη χώρα παράτυπα
Χρησιμοποιούμενα στοιχεία	Ειδικές πληροφορίες ασφαλείας σχετικές με την υπόθεση (το «ατομικό προφίλ»)	Γενικές πληροφορίες ασφαλείας σχετικές με διάφορες υποθέσεις
Τύπος διαδικασίας	Συνδυασμός διαδικασιών που βασίζονται στα δεδομένα και στους ανθρώπους	Κυρίως βάσει δεδομένων («ανάλυση κινδύνου»)

Πηγή: FRA (2018)

Και τα δύο είδη κατάρτισης προφίλ μπορεί να είναι παράνομα εάν δεν παρέχονται ειδικές εγγυήσεις, συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξης αντικειμενικής και βάσιμης αιτιολόγησης για την κατάρτιση προφίλ. Στο κεφάλαιο 2 και στο κεφάλαιο 3 παρέχονται πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να διασφαλιστεί ότι η κατάρτιση προφίλ είναι σύννομη και συνάδει με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

1.1.2. Ορισμός της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ

Οι ταχείες τεχνολογικές εξελίξεις σημαίνουν ότι η κατάρτιση προφίλ βασίζεται όλο και περισσότερο στη χρήση δεδομένων που είναι αποθηκευμένα σε βάσεις δεδομένων και συστήματα τεχνολογίας των πληροφοριών (συστήματα ΤΠ). Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ χρησιμοποιεί διαφορετικές τεχνικές για την κατάρτιση του προφίλ προσώπων με βάση συσχετισμούς και μοτίβα στα δεδομένα. Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ παρέχει τη δυνατότητα στους υπαλλήλους επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων να στοχεύουν άτομα ή συγκεκριμένες ομάδες που συνιστούν ορισμένο κίνδυνο βάσει της ανάλυσης δεδομένων.

Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ εγείρει σημαντικά ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως πιθανές διακρίσεις και παραβιάσεις των δικαιωμάτων στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων. Η παρούσα ενότητα του οδηγού επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων μπορούν να χρησιμοποιούν και να επεξεργάζονται δεδομένα σύμφωνα με τις αρχές των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της καθημερινής τους εργασίας.

Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: τι προβλέπει η νομοθεσία;

Τα νομικά πρότυπα για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την κατάρτιση προφίλ καθορίζονται στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων. Τόσο στο άρθρο 4 σημείο 4 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία των Δεδομένων (ΓΚΠΔ) όσο και στο άρθρο 3 σημείο 4 της οδηγίας για την αστυνομία, ως «κατάρτιση προφίλ» ορίζεται «οποιαδήποτε μορφή αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συνίσταται στη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την αξιολόγηση ορισμένων προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου, ιδίως για την ανάλυση ή την πρόβλεψη πτυχών που αφορούν την απόδοση στην εργασία, την οικονομική κατάσταση, την υγεία, τις προσωπικές προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, την αξιοπιστία, τη συμπεριφορά, τη θέση ή τις μετακινήσεις του εν λόγω φυσικού προσώπου».

Το άρθρο 22 παράγραφος 1 του ΓΚΠΔ ορίζει ότι η κατάρτιση προφίλ είναι αποδεκτή υπό την προϋπόθεση ότι η απόφαση δεν λαμβάνεται

αποκλειστικά βάσει αυτοματοποιημένης επεξεργασίας και δεν παράγει για τα άτομα έννομα αποτελέσματα που τα επηρεάζουν σημαντικά.

Η κατάρτιση προφίλ που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την αστυνομία (βλ. [σημείο 3.1](#) σχετικά με την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ και την προστασία δεδομένων) θα πρέπει να συμμορφώνεται με το άρθρο 11 παράγραφος 3 της οδηγίας για την αστυνομία, το οποίο προβλέπει ότι «[η] κατάρτιση προφίλ που έχει ως αποτέλεσμα διακρίσεις εις βάρος φυσικών προσώπων με βάση τις ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αναφέρονται στο άρθρο 10* απαγορεύεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης».

* «Ειδικές κατηγορίες δεδομένων» είναι «δεδομέν[α] προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και [...] γενετικ[ά] δεδομέν[α], βιομετρικ[ά] δεδομέν[α] για την αποκλειστική ταυτοποίηση ενός φυσικού προσώπου ή δεδομέν[α] που αφορούν στην υγεία ή τη σεξουαλική ζωή ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό». Βλέπε οδηγία για την αστυνομία, άρθρο 10 πρώτο εδάφιο.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για τη δημιουργία προφίλ για την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ είναι παρόμοια με μια τεχνική που είναι γνωστή ως «**συμπεριφορική ανάλυση**», στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιούνται συνδέσεις μεταξύ ορισμένων χαρακτηριστικών και μοντέλων συμπεριφοράς. Στην [εικόνα 1](#) παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι αλγόριθμοι για την πραγματοποίηση προβλέψεων.

Επικέντρωση στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι αλγόριθμοι για τη στήριξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων

Χάρη στην αυξημένη διαθεσιμότητα και χρήση δεδομένων, η λήψη αποφάσεων διευκολύνεται ή αντικαθίσταται ολοένα και περισσότερο από μεθόδους μοντελοποίησης για σκοπούς πρόβλεψης, οι οποίες συχνά αποκαλούνται «χρήση αλγόριθμων». Αλγόριθμος είναι μια ακολουθία εντολών για τη μετατροπή δεδομένων εισόδου σε δεδομένα εξόδου από έναν υπολογιστή. Πολλοί αλγόριθμοι βασίζονται σε στατιστικές μεθόδους και χρησιμοποιούν τεχνικές που υπολογίζουν τις σχέσεις μεταξύ διαφόρων

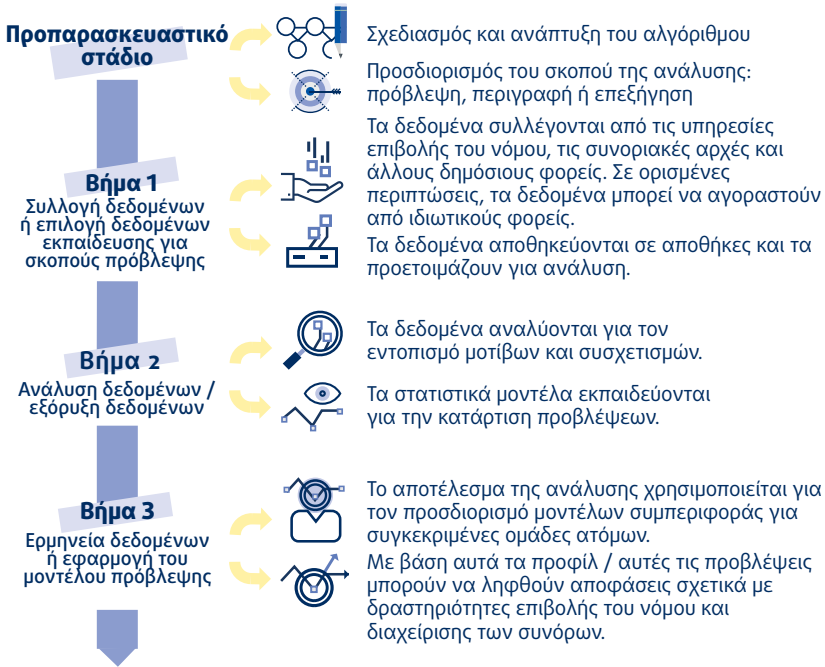
μεταβλητών. Για παράδειγμα, για τον υπολογισμό της μέσης επίδρασης της κατανάλωσης αλκοόλ στο προσδόκιμο ζωής μπορούν να χρησιμοποιηθούν από κοινού δεδομένα σχετικά με την ποσότητα αλκοόλ που καταναλώνει μια ομάδα ατόμων και δεδομένα σχετικά με το προσδόκιμο ζωής της ίδιας ομάδας.

Τα δεδομένα εξόδου των αλγόριθμων είναι πάντοτε μια πιθανότητα, το οποίο σημαίνει ότι υπάρχει ένας βαθμός αβεβαιότητας όσον αφορά τις σχέσεις ή τις ταξινομήσεις που προκύπτουν. Για παράδειγμα, οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου χρησιμοποιούν αλγόριθμους για τον προσδιορισμό της ανεπιθύμητης αλληλογραφίας και την αποστολή της στον φάκελο ανεπιθύμητης αλληλογραφίας. Οι αλγόριθμοι λειτουργούν καλά, αλλά δεν είναι τέλειοι. Ορισμένες φορές η ανεπιθύμητη αλληλογραφία δεν ανιχνεύεται και καταλήγει στον φάκελο των εισερχόμενων μηνυμάτων· πρόκειται για ψευδώς αρνητικό αποτέλεσμα (δηλαδή εσφαλμένα δεν αναγνωρίζεται ως ανεπιθύμητη αλληλογραφία). Λιγότερο συχνά, ένα νόμιμο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μπορεί να επιλεγεί από το φίλτρο της ανεπιθύμητης αλληλογραφίας και να αποσταλεί στον φάκελο ανεπιθύμητης αλληλογραφίας· πρόκειται για ψευδώς θετικό αποτέλεσμα.

Η βασική κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι αλγόριθμοι στηρίζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων επιτρέπει στους επαγγελματίες να προσδιορίζουν και να θέτουν τις σωστές ερωτήσεις σχετικά με πιθανά προβλήματα με τη χρήση αλγόριθμων, συμπεριλαμβανομένων των πιθανοτήτων διακρίσεων και παραβιάσεων των δικαιωμάτων στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2018β).

Εικόνα 1: Η διαδικασία αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων

Πηγή: FRA, 2018 [στοιχεία προσαρμοσμένα από/βασισζόμενα σε: Perry, W.L., et al. (2013), σ. 11–15, και Zarsky, T.Z. (2002–2003), σ. 6–18]

Η δημιουργία αλγόριθμων για σκοπούς πρόβλεψης είναι μια σύνθετη διαδικασία που περιλαμβάνει τη λήψη πολλών αποφάσεων από διάφορα πρόσωπα που συμμετέχουν στη διαδικασία. Ως εκ τούτου, δεν αφορά μόνο τους κανόνες που ακολουθεί ένας υπολογιστής, αλλά και τη διαδικασία συλλογής, προετοιμασίας και ανάλυσης δεδομένων. Πρόκειται για μια ανθρώπινη διαδικασία που περιλαμβάνει διάφορα στάδια, στο πλαίσιο των οποίων λαμβάνονται αποφάσεις από σχεδιαστές αλγόριθμων και διευθυντικά στελέχη. Η στατιστική μέθοδος αποτελεί μόνο μέρος της διαδικασίας διαμόρφωσης των τελικών κανόνων που χρησιμοποιούνται για την πρόβλεψη, την ταξινόμηση ή τις αποφάσεις⁵. Σε κάθε

5 FRA (2018β), σ. 4.

περίπτωση, ο τρόπος με τον οποίο συλλέγονται και χρησιμοποιούνται τα δεδομένα μπορεί να εισάγει διακρίσεις.

Παράδειγμα

Για να είναι αποτελεσματικό και ακριβές, το λογισμικό αναγνώρισης προσώπου πρέπει να τροφοδοτείται με τεράστιους όγκους φωτογραφιών και δεδομένων. Όσο περισσότερα δεδομένα λαμβάνει τόσο πιο ακριβή θα είναι τα αποτελέσματά του. Ωστόσο, μέχρι σήμερα, οι εικόνες με τις οποίες τροφοδοτούνται οι αλγόριθμοι για την εκπαίδευσή τους είναι ως επί το πλείστον λευκών ανδρών, με συγκριτικά χαμηλό αριθμό γυναικών και/ή ατόμων άλλης εθνοτικής προέλευσης. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα που παράγονται από το λογισμικό είναι λιγότερο ακριβή και είναι πιθανότερο να είναι ανακριβή για άτομα που ανήκουν σε αυτές τις ομάδες. Όταν τα δεδομένα αυτά χρησιμοποιούνται από υπαλλήλους επιβολής του νόμου ή συνοριοφύλακες για την κατάρτιση του προφίλ προσώπων και τη λήψη απόφασης, π.χ. σχετικά με τη σύλληψή τους, μπορεί να προκύψουν σφάλματα με δυνητικά σοβαρό αντίκτυπο στα δικαιώματα και στις ελευθερίες του ατόμου.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Center on Privacy and Technology at Georgetown Law (2016)· και Buolamwini J., Gebru T. (2018).

Η μεροληψία μπορεί να υπεισέλθει σε κάθε στάδιο της διαδικασίας της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ. Για να αποφύγουν τις διακρίσεις και τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, τόσο τα άτομα που σχεδιάζουν τους αλγόριθμους όσο και οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων που συλλέγουν και ερμηνεύουν τα δεδομένα θα πρέπει να έχουν σαφή αντίληψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της εφαρμογής τους στο πλαίσιο αυτό.

Η χρήση αξιόπιστων δεδομένων έχει καίρια σημασία. Κατά την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ, η ποιότητα των χρησιμοποιούμενων δεδομένων πρέπει να αξιολογείται ώστε να διασφαλίζεται ότι είναι αξιόπιστα: όσο χαμηλότερη είναι η μεταβλητότητά τους, τόσο μεγαλύτερη είναι η αξιοπιστία τους. Η χρήση δεδομένων που αντικατοπτρίζουν υπάρχουσες προκαταλήψεις ή προέρχονται από αναξιόπιστες πηγές για την κατασκευή ενός αλγόριθμου οδηγεί σε μεροληπτικά

και αναξιόπιστα αποτελέσματα. Ενδέχεται επίσης να προκύψουν σφάλματα στο πλαίσιο των προβλέψεων που συνάγονται από τα δεδομένα:

- Τα ψευδώς θετικά αποτελέσματα αφορούν περιπτώσεις στις οποίες τα άτομα διαχωρίζονται και υπόκεινται σε περαιτέρω έλεγχο λόγω της εσφαλμένης πρόβλεψης ότι συνιστούν κίνδυνο.
- Τα ψευδώς αρνητικά αποτελέσματα αφορούν άτομα που συνιστούν πραγματικό κίνδυνο στο πλαίσιο των επιχειρήσεων επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων, αλλά δεν έχουν προσδιοριστεί ως τέτοια από το σύστημα.

1.2. Πότε η κατάρτιση προφίλ είναι παράνομη;

Κύρια σημεία

- Προσωπικά χαρακτηριστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως θεμιτοί παράγοντες για την κατάρτιση προφίλ. Ωστόσο, η κατάρτιση προφίλ, για να μην εισάγει διακρίσεις και, ως εκ τούτου, να μην είναι αθέμιτη, θα πρέπει να υπάρχουν *επίσης* βάσιμες υπόνοιες στηριζόμενες σε πληροφορίες εκτός των **προστατευόμενων λόγων**.
- Στους προστατευόμενους λόγους περιλαμβάνονται το φύλο, η φυλή, το χρώμα, η εθνοτική καταγωγή ή κοινωνική προέλευση, τα γενετικά χαρακτηριστικά, η γλώσσα, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, τα πολιτικά φρονήματα ή κάθε άλλη γνώμη, η ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, η περιουσία, η γέννηση, η αναπηρία, η ηλικία και ο γενετήσιος προσανατολισμός.
- Οι προστατευόμενοι λόγοι μπορεί να αποκαλύπτονται, να συνάγονται ή να προβλέπονται από άλλα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.
- Για τη συλλογή και επεξεργασία **δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα**, οι αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων πρέπει να διασφαλίζουν ότι η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων έχουν νομική βάση, έγκυρο και θεμιτό σκοπό, και είναι αναγκαίες και αναλογικές.
- Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι κάθε πληροφορία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την —άμεση ή έμμεση— εξακρίβωση της ταυτότητας ενός προσώπου, όπως: όνομα, αριθμός ταυτότητας, δεδομένα θέσης ή οποιαδήποτε σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα ενός προσώπου.

Όταν χρησιμοποιείται νομίμως, η κατάρτιση προφίλ είναι μια **θεμιτή τεχνική έρευνας**. Για να είναι νόμιμη, πρέπει να βασίζεται σε **αντικειμενικούς και βάσιμους λόγους** και να συμμορφώνεται με τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη μη διάκριση και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η κατάρτιση προφίλ θα θεωρείται ότι δεν στηρίζεται σε αντικειμενική και βάσιμη αιτιολόγηση «εάν ο επιδιωκόμενος στόχος δεν είναι θεμιτός ή δεν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των εφαρμοζόμενων μέσων και του επιδιωκόμενου στόχου»⁶.

6 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) (2007), παράγραφος 28.

Η κατάρτιση προφίλ μπορεί να θίγει πολλά διαφορετικά θεμελιώδη δικαιώματα. Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται στα θεμελιώδη δικαιώματα που θίγονται κυρίως από την παράνομη κατάρτιση προφίλ: το δικαίωμα στη μη διάκριση και τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων. Η κατάρτιση προφίλ θεωρείται παράνομη εάν:

- περιλαμβάνει πράξεις αδικαιολόγητης διαφορετικής μεταχείρισης βάσει προστατευόμενων λόγων (βλ. σημείο 1.2.1)· ή
- παρεμβαίνει αδικαιολόγητα στην ιδιωτική ζωή των ατόμων και/ή δεν είναι σύμφωνη με τους κανόνες σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. σημείο 1.2.2).

1.2.1. Η απαγόρευση των διακρίσεων

Απαγόρευση των διακρίσεων: τι προβλέπει η νομοθεσία;

«**Απαγορεύεται κάθε διάκριση** ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»*.

Άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

«**Η απόλαυση κάθε δικαιώματος που προβλέπεται στον νόμο πρέπει να διασφαλίζεται χωρίς καμία διάκριση**, που βασίζεται ιδίως στο φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την πολιτική ή άλλη γνώμη, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, την περιουσία, τη γέννηση ή κάθε άλλη κατάσταση. Κανείς δεν θα υφίσταται διακρίσεις από οποιαδήποτε δημόσια αρχή ιδίως βάσει των λόγων που αναφέρονται στην παράγραφο 1».

Άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αριθ. 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

* Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, στην πράξη, πολλά κράτη μέλη έχουν επεκτείνει την προστασία κατά των διακρίσεων πέραν των λόγων που απαριθμούνται στον Χάρτη και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Διάκριση συντρέχει όταν «σε ένα πρόσωπο επιφυλάσσεται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε ένα άλλο πρόσωπο σε ανάλογη κατάσταση» βάσει θεωρούμενου ή πραγματικού προσωπικού χαρακτηριστικού⁷. Στη νομοθεσία κατά των διακρίσεων τα χαρακτηριστικά αυτά αποκαλούνται «προστατευόμενοι λόγοι» ή «προστατευόμενα χαρακτηριστικά». Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και νομολογία στον τομέα της απαγόρευσης των διακρίσεων διατίθενται στην έκδοση του 2018 του εγχειριδίου σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων που δημοσίευσαν από κοινού ο FRA και το Συμβούλιο της Ευρώπης⁸.

Υπάρχουν διάφορα είδη διακρίσεων:

Άμεση διάκριση συντρέχει όταν ένα πρόσωπο υφίσταται λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση, *αποκλειστικά ή κυρίως* με βάση προστατευόμενο λόγο, όπως η φυλή, το φύλο, η ηλικία, η αναπηρία ή η εθνοτική καταγωγή⁹.

Παράδειγμα

Για την αντιμετώπιση τρομοκρατικής απειλής, χορηγείται στις αστυνομικές αρχές εξουσία διενέργειας επιτόπιου ελέγχου σε οποιονδήποτε θεωρούν ότι μπορεί να εμπλέκεται σε τρομοκρατικές ενέργειες. Η απειλή θεωρείται ότι προέρχεται από τρομοκρατική οργάνωση που δραστηριοποιείται σε μια συγκεκριμένη περιοχή του κόσμου, αλλά δεν υπάρχουν περαιτέρω συγκεκριμένες πληροφορίες. Εάν ένας αστυνομικός σταματήσει έναν άνδρα αποκλειστικά ή κυρίως επειδή από την εμφάνισή του προκύπτει ότι μπορεί να προέρχεται από την ίδια περιοχή του κόσμου, αυτό συνιστά άμεση διάκριση και είναι παράνομο.

Έμμεση διάκριση (επίσης αναφερόμενη ως «διάκριση διαφορετικού αντικτύπου» στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου και της διαχείρισης των συνόρων) συντρέχει όταν μια *εκ πρώτης όψεως ουδέτερη* διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να

7 Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22) άρθρο 2· και οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16), άρθρο 2.

8 FRA και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018).

9 Ό.π., σ. 43.

προκαλέσει μειονεκτική μεταχείριση ενός προσώπου με συγκεκριμένα προστατευόμενα χαρακτηριστικά σε σχέση με άλλα άτομα, εκτός εάν η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από έναν θεμιτό στόχο και τα μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία¹⁰. Όσον αφορά την έμμεση διάκριση, απαιτούνται εν γένει στατιστικά στοιχεία για την εκτίμηση του κατά πόσον ένα άτομο υπέστη στην πράξη λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από κάποιον άλλο λόγω της ιδιότητάς του ως μέλους ομάδας με ιδιαίτερα προστατευόμενα χαρακτηριστικά.

Παράδειγμα

Για τη διενέργεια συνήθων ελέγχων, οι αρχές επιβολής του νόμου αποφασίζουν να σταματούν 1 στα 10 αυτοκίνητα στην πόλη Χ μεταξύ των ωρών 21:00 και 01:00· το 60 % του πληθυσμού της πόλης Χ που οδηγεί κατά τις ώρες αυτές κατάγεται από την Αφρική ή την Καραϊβική, ενώ ο πληθυσμός της πόλης και της γύρω περιοχής που κατάγεται από την Αφρική ή την Καραϊβική δεν υπερβαίνει το 30 %. Δεδομένου ότι η ομάδα αυτή είναι πιθανόν να επηρεαστεί αρνητικά περισσότερο από άλλες ομάδες, αυτό ισοδυναμεί με έμμεση διάκριση.

Η εξέταση των διακρίσεων βάσει ενός μόνο λόγου δεν αντικατοπτρίζει επαρκώς τις διάφορες εκφάνσεις της άνισης μεταχείρισης. Ο όρος «**πολλαπλές διακρίσεις**» περιγράφει τις διακρίσεις που οφείλονται σε διάφορους λόγους οι οποίοι συντρέχουν χωριστά. Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να υποστεί διακρίσεις όχι μόνο λόγω της εθνοτικής καταγωγής του, αλλά και λόγω της ηλικίας και του φύλου του¹¹. Ο όρος «**διατομεακές διακρίσεις**» περιγράφει μια κατάσταση στην οποία συντρέχουν πολλοί λόγοι, οι οποίοι ταυτόχρονα αλληλεπιδρούν μεταξύ τους κατά τρόπο ώστε να είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι και να προκαλούν συγκεκριμένα είδη διακρίσεων (βλ. παράδειγμα στο πλαίσιο).

10 Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16) (οδηγία για την ισότητα στην απασχόληση), άρθρο 2· βλ. επίσης FRA και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018), σ. 53.

11 FRA και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018), σ. 59.

Παράδειγμα

Ένας αστυνομικός σταματά και υποβάλλει σε έλεγχο έναν νεαρό αφρικανικής καταγωγής χωρίς εύλογη υποψία ότι είχε διαπράξει κάποιο έγκλημα. Ο εν λόγω νεαρός υφίσταται διακρίσεις όχι μόνο λόγω της ηλικίας του –ο αστυνομικός δεν σταματά όλα τα νεαρά άτομα– ή της εθνοτικής καταγωγής του –ο αστυνομικός δεν σταματά όλα τα άτομα αφρικανικής καταγωγής, αλλά ακριβώς επειδή είναι ταυτόχρονα νεαρής ηλικίας και αφρικανικής καταγωγής.

Διακρίσεις μπορεί να προκύψουν επίσης από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τη χρήση της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ. Διακρίσεις μπορούν να προκύψουν κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των αλγόριθμων, μέσω προκαταλήψεων που ενσωματώνονται – συνειδητά ή όχι– στον αλγόριθμο, καθώς και κατά τη λήψη αποφάσεων βάσει των πληροφοριών που λαμβάνονται.

Το άρθρο 9 παράγραφος 1 του ΓΚΠΔ ορίζει ρητά ότι απαγορεύεται η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν προσωπικά χαρακτηριστικά, όπως τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις (βλ. [εικόνα 9](#) στο [σημείο 2.2.4](#) για τον πλήρη κατάλογο των προστατευόμενων λόγων). Η απαγόρευση αυτή μπορεί να αρθεί σε ειδικές περιπτώσεις, όπως η προστασία του δημόσιου συμφέροντος, υπό την προϋπόθεση ότι η εξαίρεση έχει νομική βάση, είναι αναλογική και αναγκαία, και παρέχει επαρκείς εγγυήσεις¹².

Ομοίως, στο πλαίσιο της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης και δίωξης ποινικών αδικημάτων, το άρθρο 11 παράγραφος 3 της οδηγίας για την αστυνομία σχετικά με την αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων απαγορεύει την «κατάρτιση προφίλ που έχει ως αποτέλεσμα διακρίσεις εις βάρος φυσικών προσώπων με βάση τις ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», συμπεριλαμβανομένων δεδομένων που αποκαλύπτουν φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και θρησκευτικές πεποιθήσεις, καθώς και γενετικών και βιομετρικών δεδομένων¹³. Και πάλι, σε ορισμένες περιπτώσεις επιτρέπονται εξαιρέσεις από την απαγόρευση αυτή, αλλά αυτές πρέπει να είναι αναγκαίες, να έχουν

12 Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ), άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο ζ).

13 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2017β).

κατάλληλες εγγυήσεις και είτε να έχουν νομική βάση είτε να έχουν ως στόχο την προστασία των ζωτικών συμφερόντων ενός προσώπου¹⁴.

Απαγόρευση της κατάρτισης προφίλ που εισάγει διακρίσεις: τι προβλέπει η νομοθεσία;

«**Η κατάρτιση προφίλ που οδηγεί σε διακρίσεις** εις βάρος προσώπων **με βάση δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα**, τα οποία είναι εκ φύσεως ιδιαίτερα ευαίσθητα σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, **θα πρέπει να απαγορεύεται**, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 21 και 52 του Χάρτη [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων].»

Αιτιολογική σκέψη 38 της οδηγίας για την αστυνομία

«**Η κατάρτιση προφίλ που έχει ως αποτέλεσμα διακρίσεις** εις βάρος φυσικών προσώπων με βάση τις ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αναφέρονται στο άρθρο 10* **απαγορεύεται** σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης.»

Άρθρο 11 παράγραφος 3 της οδηγίας για την αστυνομία

*Άρθρο 10 της οδηγίας για την αστυνομία: «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων για την αποκλειστική ταυτοποίηση ενός φυσικού προσώπου ή δεδομένων που αφορούν στην υγεία ή τη σεξουαλική ζωή ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό».

«Κατά τους συνοριακούς ελέγχους, οι συνοριοφύλακες μεριμνούν ώστε **να μην παρατηρούνται διακρίσεις** εις βάρος προσώπων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

Άρθρο 7 του κώδικα συνόρων του Σένγκεν

14 Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 89) (οδηγία για την αστυνομία), άρθρο 10.

Η απαγόρευση των διακρίσεων δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν προσωπικά χαρακτηριστικά να χρησιμοποιηθούν ως θεμιτοί παράγοντες για την κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο δικαστικών ερευνών ή συνοριακών ελέγχων (βλ. σημείο 2.3). Ωστόσο, θα πρέπει να υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες στηριζόμενες σε πληροφορίες εκτός των προστατευόμενων λόγων. Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να ταιριάζει σε συγκεκριμένη περιγραφή ενός υπόπτου ή το παρουσιαστικό του μπορεί να μην αντιστοιχεί στις πληροφορίες που περιέχονται στο ταξιδιωτικό του έγγραφο¹⁵.

Επικέντρωση στις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας

Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ **περιορίζει την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας στους πολίτες της ΕΕ**. Στην οδηγία για τη φυλετική ισότητα, η ιθαγένεια δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των προστατευόμενων λόγων.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη έχουν διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης των διακρίσεων ώστε να καλύπτεται η ιθαγένεια με διάφορους τρόπους. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η αναγνώριση ότι η ιθαγένεια χρησιμοποιείται ενίοτε ως υποκατάστατο της φυλής, της εθνοτικής καταγωγής ή της θρησκείας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, «η διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας [...] [θα] θεωρείται ότι παραβιάζει τη νομοθεσία που απαγορεύει τις διακρίσεις για αυτούς τους λόγους» (βλ. Ευρωπαϊκό δίκτυο νομικών εμπειρογνομόνων για την ισότητα των φύλων και την καταπολέμηση των διακρίσεων, 2016, σ. 99). Στην πράξη, η διάκριση μεταξύ διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και διακρίσεων λόγω εθνοτικής καταγωγής είναι συχνά δύσκολη.

Το γεγονός ότι η ιθαγένεια δεν αναφέρεται ρητά ως πιθανός λόγος διακρίσεων στο άρθρο 21 του Χάρτη αντικατοπτρίζει κυρίως το διαφορετικό καθεστώς στο οποίο υπάγονται οι πολίτες της ΕΕ (και άλλα πρόσωπα που απολαύουν του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ) και οι υπήκοοι τρίτων χωρών βάσει του δικαίου της ΕΕ. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία στις διαδικασίες στα σύνορα, στο πλαίσιο των οποίων η ιθαγένεια αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα

15 Ηνωμένο Βασίλειο, House of Lords (Βουλή των Λόρδων) (2006), Lord Scott, συμπεράσματα των δικαστών μελών της Βουλής των Λόρδων στην υπόθεση *R (επί της αίτησης Gillan et al.) κατά Commissioner of Police for the Metropolis et al.*, [2006] UKHL 12, 8 Μαρτίου 2006, παράγραφος 67.

για τον προσδιορισμό του αν ένα άτομο θα υποβληθεί σε διεξοδικό έλεγχο ή πρέπει να είναι κάτοχος θεώρησης για την είσοδό του στον χώρο Σένγκεν ή τη διέλευσή του από αυτόν.

Παράλληλα, η συστηματική παραπομπή όλων των προσώπων μιας συγκεκριμένης ιθαγένειας σε ελέγχους δεύτερης γραμμής κινδυνεύει να εισαγάγει διακρίσεις. Η ιθαγένεια μπορεί να αποτελεί θεμιτό στοιχείο των προφίλ κινδύνου για τον εντοπισμό παράτυπων μεταναστών ή εικαζόμενων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, αλλά δεν πρέπει να αποτελεί τον μοναδικό ή πρωταρχικό λόγο διενέργειας ενός ελέγχου δεύτερης γραμμής. Επιπλέον, όπως και σε άλλα πλαίσια, η διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας εισάγει διακρίσεις και είναι, ως εκ τούτου, παράνομη όταν χρησιμοποιείται ως υποκατάστατο για την εισαγωγή διακρίσεων βάσει προστατευόμενων λόγων που συνδέονται στενά με την ιθαγένεια, όπως η φυλή, η εθνοτική καταγωγή ή η θρησκεία.

Στις συνιστώμενες αρχές και κατευθυντήριες γραμμές του 2014 για τα ανθρώπινα δικαιώματα στα διεθνή σύνορα, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα περιλαμβάνει την ιθαγένεια μεταξύ των προστατευόμενων λόγων που δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την κατάρτιση προφίλ των μεταναστών (αρχή 8).

Νομολογία

Στην υπόθεση *Rosalind Williams Lecraft κατά Ισπανίας*, ένας αστυνομικός σταμάτησε μια γυναίκα στην αποβάθρα σιδηροδρομικού σταθμού στην Ισπανία και της ζήτησε να του δείξει τα έγγραφα ταυτότητάς της. Η γυναίκα ρώτησε τον αστυνομικό γιατί ήταν το μόνο πρόσωπο το οποίο σταμάτησε στην αποβάθρα και εκείνος της είπε: «Γιατί είσαι μαύρη». Στην απόφασή της, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών υπογράμμισε ότι είναι γενικά θεμιτή η διενέργεια ελέγχων ταυτότητας για λόγους δημόσιας ασφάλειας και για την πρόληψη του εγκλήματος και την παρακολούθηση της παράτυπης μετανάστευσης. Ωστόσο, διαπίστωσε ότι «όταν οι αρχές διενεργούν τους ελέγχους αυτούς, τα φυσικά ή τα εθνοτικά χαρακτηριστικά των στοχευόμενων προσώπων δεν θα πρέπει να θεωρούνται ένδειξη της πιθανώς παράνομης κατάστασής τους στη χώρα. Ούτε θα πρέπει οι έλεγχοι ταυτότητας να διενεργούνται κατά τρόπο ώστε να στοχεύουν μόνο άτομα με ορισμένα φυσικά χαρακτηριστικά ή εθνοτική

προέλευση. Αυτό όχι μόνο θα επηρέαζε αρνητικά την αξιοπρέπεια των θιγόμενων ατόμων, αλλά θα συνέβαλλε επίσης στη διάδοση ξενοφοβικής συμπεριφοράς στον γενικό πληθυσμό· επιπλέον, θα αντέβαινε σε μια αποτελεσματική πολιτική για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων».

Το 2017 υποβλήθηκε παρόμοια προσφυγή στο ΕΔΔΑ, η οποία αφορούσε τη μεταχείριση ενός Πακιστανού υπηκόου κατά τη διάρκεια και μετά από αστυνομικό έλεγχο στην Ισπανία. Το δικαστήριο θα κληθεί να αποφασίσει αν ο προσφεύγων υπέστη διακρίσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής κατά τη διάρκεια του ελέγχου ταυτότητας και αν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 (δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή) λόγω μη λήψης όλων των εύλογων μέτρων από τις ισπανικές αρχές για την αποκάλυψη πιθανών ρατσιστικών κινήτρων που κρύβονταν πίσω από το συμβάν. Η απόφαση εκκρεμεί κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος οδηγού.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. UNHRC, Rosalind Williams Lecraft κατά Ισπανίας, Comm. αριθ. 1493/2006 και ΕΔΔΑ, Zeshan Muhammad κατά Ισπανίας, αριθ. 34085/17, που κατατέθηκε στις 6 Μαΐου 2017. Βλ. επίσης FRA και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018).

Στην υπόθεση *B.S. κατά Ισπανίας*, μια ιερόδουλη νιγηριανής καταγωγής, που διέμενε νόμιμα στην Ισπανία, ισχυρίστηκε ότι η ισπανική αστυνομία την κακομεταχειρίστηκε σωματικά και προφορικά λόγω της φυλής, του φύλου και του επαγγέλματός της. Ισχυρίστηκε ότι, σε αντίθεση με άλλες ιερόδουλες ευρωπαϊκής καταγωγής, είχε υποβληθεί σε επανειλημμένους αστυνομικούς ελέγχους και είχε πέσει θύμα ρατσιστικών και σεξιστικών προσβολών. Με δύο παρεμβάσεις τρίτων από το κέντρο AIRE και τη μονάδα ευρωπαϊκής κοινωνικής έρευνας του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης ζητήθηκε από το ΕΔΔΑ να αναγνωρίσει την ύπαρξη διατομεακών διακρίσεων. Το δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης), αλλά εξέτασε περαιτέρω χωριστά αν υπήρχε επίσης παράλειψη διερεύνησης της ύπαρξης ενδεχόμενης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της επικαλούμενης ρατσιστικής συμπεριφοράς και των βίαιων πράξεων της αστυνομίας. Ως προς το ζήτημα αυτό, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 14 (απαγόρευση των διακρίσεων), διότι τα εθνικά δικαστήρια δεν έλαβαν υπόψη την ιδιαίτερη ευπάθεια της προσφεύγουσας ως Αφρικανής γυναίκας που εργάζεται ως ιερόδουλη. Αν και υιοθετήθηκε

μια διατομεακή προσέγγιση, στην απόφαση δεν χρησιμοποιήθηκε ο όρος «διατομεακότητα».

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΕΔΔΑ, Β.Σ. κατά Ισπανίας, αριθ. 47159/08, 24 Ιουλίου 2012.

Επικέντρωση στο βάρος της απόδειξης

Το 2016 το γαλλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο αποφάνθηκε για πρώτη φορά επί του ζητήματος των ελέγχων ταυτότητας που εισάγουν διακρίσεις. Στις αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2016, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αστυνομία διεξήγαγε ελέγχους ταυτότητας που εισήγαγαν διακρίσεις σε τρεις από 13 άνδρες αφρικανικής ή αραβικής καταγωγής. Διαπίστωσε ευθύνη του κράτους στις υποθέσεις αυτές και το διέταξε να καταβάλει αποζημίωση στους τρεις αιτούντες. Σε οκτώ άλλες υποθέσεις, το δικαστήριο έκρινε ότι οι επίμαχοι έλεγχοι ταυτότητας ήταν νόμιμοι διότι βασίζονταν σε αντικειμενικά στοιχεία και, συνεπώς, όχι σε στοιχεία που εισάγουν διακρίσεις. Οι δικαστές δεν αποφάνθηκαν επί των δύο άλλων υποθέσεων, αλλά τις ανέπεμψαν στα κατώτερα δικαστήρια για επανεκδίκαση.

Το δικαστήριο διευκρίνισε επίσης την κατανομή του βάρους απόδειξης σε αυτές τις περιπτώσεις. Οι έλεγχοι ταυτότητας δεν καταγράφονται όταν δεν οδηγούν σε δικαστικές ή διοικητικές διαδικασίες. Το δικαστήριο εξήγησε ότι οι αιτούντες θα πρέπει να υποβάλλουν στα δικαστήρια στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη διακρίσεων. Η αστυνομία πρέπει να αποδεικνύει είτε την απουσία διαφορετικής μεταχείρισης κατά την εφαρμογή των ελέγχων ταυτότητας είτε ότι η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογούνταν από αντικειμενικά στοιχεία.

Επιπλέον, το δικαστήριο έκρινε ότι οι δικαστές μπορούν να λαμβάνουν υπόψη, ως αποδεικτικά στοιχεία, μελέτες και στατιστικές πληροφορίες που πιστοποιούν τη συχνότητα των ελέγχων ταυτότητας που διενεργούνται, και θεωρείται ότι εισάγουν διακρίσεις, στην ίδια πληθυσμιακή ομάδα με αυτή του αιτούντα (δηλ. εμφανείς μειονότητες, όπως προσδιορίζονται από φυσικά χαρακτηριστικά που προκύπτουν από πραγματική ή εικαζόμενη εθνοτική καταγωγή). Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά δεν επαρκούν αφ' εαυτών για την απόδειξη της ύπαρξης διακρίσεων.

Ως εκ τούτου, το δικαστήριο έκρινε ότι ένας έλεγχος ταυτότητας που βασίζεται σε φυσικά χαρακτηριστικά τα οποία συνδέονται με πραγματική ή εικαζόμενη εθνοτική καταγωγή, χωρίς προηγούμενη αντικειμενική αιτιολόγηση, εισάγει διακρίσεις και συνιστά σοβαρό παράπτωμα τα οποίο, στις τρεις αυτές περιπτώσεις, στοιχειοθετούσε ευθύνη του κράτους.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Γαλλία, Ακυρωτικό Δικαστήριο (Cour de Cassation), [Décision 1245](#), 9 Νοεμβρίου 2016.

1.2.2. Το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ, το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 7 του Χάρτη) και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8 του Χάρτη) είναι διακριτά, αν και στενά συγγενικά δικαιώματα. Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή είναι ένα ευρύτερο δικαίωμα, το οποίο απαγορεύει *κάθε επέμβαση* στην ιδιωτική ζωή ενός ατόμου. Ως ιδιωτική ζωή νοούνται όχι μόνο τα στοιχεία που ένα άτομο επιθυμεί να διατηρήσει εμπιστευτικά, αλλά και τα μέσα με τα οποία εκφράζει την προσωπικότητά του, για παράδειγμα επιλέγοντας τις συναναστροφές του ή τον τρόπο ένδυσής του. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιορίζεται στην αξιολόγηση της νομιμότητας σε σχέση με την *επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*¹⁶. Όταν δεν γίνεται ειδική αναφορά στο δίκαιο της ΕΕ, τα δύο δικαιώματα χρησιμοποιούνται χωρίς διάκριση για τους σκοπούς του παρόντος οδηγού. Τα δικαιώματα αυτά δεν είναι απόλυτα και μπορούν να περιοριστούν σε ορισμένες περιπτώσεις (βλ. άρθρο 8 της ΕΣΔΑ και άρθρο 52 του Χάρτη).

Τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: τι προβλέπει η νομοθεσία;

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

¹⁶ FRA, ΕΕΠΔ και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018).

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.»

Άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους. (...)

Άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

«1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να μην υπόκειται σε απόφαση που λαμβάνεται **αποκλειστικά βάσει αυτοματοποιημένης επεξεργασίας**, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, η οποία παράγει **έννομα αποτελέσματα** που το αφορούν ή το επηρεάζει **σημαντικά** με παρόμοιο τρόπο.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται όταν η απόφαση:

α) είναι αναγκαία για τη σύναψη ή την εκτέλεση σύμβασης [...],

β) επιτρέπεται από το δίκαιο [...] το οποίο προβλέπει επίσης κατάλληλα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των έννομων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων ή

γ) βασιζείται στη ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων.»

Άρθρο 22 παράγραφοι 1 και 2 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων

Πίνακας 2: Απαιτήσεις προστασίας δεδομένων — διαφορές μεταξύ της οδηγίας για την αστυνομία και του ΓΚΠΔ

Αρχή που διέπει την προστασία δεδομένων	ΓΚΠΔ	Οδηγία για την αστυνομία
Νομιμότητα, αντικειμενικότητα, διαφάνεια	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να υποβάλλονται σε θεμιτή και σύννομη επεξεργασία με διαφανή τρόπο .	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να υποβάλλονται σε δίκαιη και σύννομη επεξεργασία.
Περιορισμός του σκοπού	Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία συλλέγονται για έναν σκοπό δεν θα πρέπει να υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία για ασύμβατο σκοπό· η περαιτέρω επεξεργασία για επιστημονικούς, ιστορικούς ή στατιστικούς σκοπούς δεν πρέπει να είναι ασύμβατη με τους αρχικούς σκοπούς .	Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία συλλέγονται για έναν σκοπό δεν θα πρέπει στη συνέχεια να υποβάλλονται σε επεξεργασία για ασύμβατο σκοπό. Άλλοι σκοποί δεν πρέπει να είναι ασύμβατοι με τον αρχικό σκοπό εάν μια τέτοιου είδους επεξεργασία επιτρέπεται από το δίκαιο και είναι απαραίτητη και ανάλογη.
Ελαχιστοποίηση των δεδομένων	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται είναι κατάλληλα, συναφή και περιορίζονται στο αναγκαίο για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται.	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται είναι κατάλληλα, συναφή και όχι υπερβολικά σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται.
Περιορισμός της περιόδου αποθήκευσης	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων για το διάστημα που απαιτείται για την εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο συλλέχθηκαν· τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να αποθηκεύονται για μεγαλύτερα διαστήματα για επιστημονικούς, ιστορικούς ή στατιστικούς σκοπούς .	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων των δεδομένων για το χρονικό διάστημα που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού για τον οποίο συλλέχθηκαν.
Ακρίβεια	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται θα πρέπει να είναι ακριβή και να επικαιροποιούνται. Ανακριβή δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να διαγράφονται ή να διορθώνονται.	
Ακεραιότητα και εμπιστευτικότητα	Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να διατηρούνται ασφαλή από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά.	

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι απαγορεύεται η λήψη απόφασης που βασίζεται αποκλειστικά σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, η οποία παράγει δυσμενή έννομα αποτελέσματα για το υποκείμενο των δεδομένων ή θίγει αυτό σε μεγάλο βαθμό, εκτός εάν επιτρέπεται από το δίκαιο της Ένωσης ή των κρατών μελών στο οποίο υπάγεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας και το οποίο προβλέπει κατάλληλες διασφαλίσεις υπέρ των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων, τουλάχιστον δε το δικαίωμα εξασφάλισης ανθρώπινης παρέμβασης εκ μέρους του υπευθύνου επεξεργασίας».

Άρθρο 11 παράγραφος 1 της οδηγίας για την αστυνομία

Το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ διευκρινίζει τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δύο νομοθετικές πράξεις προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να συλλέγονται και να υποβάλλονται σε επεξεργασία. Ο κανονισμός 2016/679, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, καθορίζει τις γενικές αρχές και διασφαλίσεις που αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, η οδηγία 2016/680, γνωστή ως οδηγία για την αστυνομία, καθορίζει τους κανόνες για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των επιχειρήσεων επιβολής του νόμου για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων. Οι σημαντικότερες αρχές και ορισμένες βασικές διαφορές μεταξύ των δύο απεικονίζονται στον [πίνακα 2](#). Επίσης, έκαστη από τις νομοθετικές πράξεις με τις οποίες δημιουργήθηκαν οι μεγάλες βάσεις δεδομένων της ΕΕ που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση των συνόρων, όπως το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS), το σύστημα εισόδου/εξόδου (ΣΕΕ) ή το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS), περιλαμβάνει ένα ειδικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων (βλ. [σημείο 3.2](#) σχετικά με τις βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας).

Παραδείγματα

Ένας συνοριοφύλακας αποστέλλει τον κατάλογο των επιβατών ενός αεροπλάνου σε μη εξουσιοδοτημένα πρόσωπα. Αφού κοινοποιηθούν, αυτά τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άλλους και/ή ιδιωτικούς σκοπούς. Πρόκειται για σαφή παραβίαση των αρχών προστασίας των δεδομένων.

Μια αστυνομικός φεύγει από το γραφείο της και αφήνει ανοικτό στην οθόνη του υπολογιστή της έναν κατάλογο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν υπόπτους. Καθώς υπονομεύεται η αρχή της ασφάλειας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αυτό συνιστά παραβίαση των αρχών προστασίας των δεδομένων.

Νομολογία

Αποφάσεις του Δικαστηρίου παρέχουν καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι αρχές αυτές εφαρμόζονται στην πράξη.

Περιορισμός του σκοπού

Στην υπόθεση *Heinz Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*, το ΔΕΕ αξιολόγησε τη νομιμότητα του γερμανικού κεντρικού μητρώου αλλοδαπών (*Auslanderzentralregister, AZR*) το οποίο περιέχει ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν αλλοδαπούς —τόσο πολίτες της ΕΕ όσο και πολίτες τρίτων χωρών— οι οποίοι διαμένουν στη Γερμανία για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών. Το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα δεδομένα που συλλέγονται για συγκεκριμένο σκοπό δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διαφορετικό σκοπό. Το εθνικό δικαστήριο έκρινε ότι το AZR αποτελεί νόμιμο μέσο για την εφαρμογή των κανόνων διαμονής και ότι η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ αλλοδαπών και Γερμανών υπηκόων, για τους οποίους τηρούνται λιγότερα δεδομένα, είναι δικαιολογημένη λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού. Ωστόσο, το ΔΕΕ έκρινε ότι τα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στο AZR δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση του εγκλήματος γενικά, διότι ο σκοπός αυτός είναι διαφορετικός από τον σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν αρχικά τα δεδομένα.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΔΕΕ, υπόθεση C-524/06, Heinz Huber κατά Bundesrepublik Deutschland, 16 Δεκεμβρίου 2008.

Περιορισμός της περιόδου αποθήκευσης

Στην υπόθεση *S. και Marger κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, οι προσφεύγοντες ζήτησαν τη διαγραφή των αρχείων που τους αφορούσαν (δακτυλικά αποτυπώματα, κυτταρικά δείγματα και προφίλ DNA) από τη βάση δεδομένων DNA που χρησιμοποιείται για σκοπούς ποινικής ταυτοποίησης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι δίκες τους είχαν περατωθεί με αθώωση και ανησυχούσαν για τις πιθανές τρέχουσες και μελλοντικές χρήσεις των δεδομένων τους. Η αστυνομία αρνήθηκε να προβεί στη διαγραφή. Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επ' αόριστον διατήρηση των δειγμάτων DNA ατόμων που συλλαμβάνονται αλλά αργότερα αθώνονται ή αποσύρονται οι εναντίον τους κατηγορίες αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή. Το δικαστήριο επισήμανε τον κίνδυνο στιγματισμού, καθώς τα δεδομένα προσώπων που δεν είχαν καταδικαστεί για οποιοδήποτε αδίκημα αντιμετωπίστηκαν με τον ίδιο τρόπο με τα δεδομένα καταδικασθέντων προσώπων. Το δικαστήριο αναγνώρισε επίσης ότι η δυνητική βλάβη που προκαλείται από τη διατήρηση των δεδομένων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική στην περίπτωση των παιδιών, δεδομένης της σημασίας της ανάπτυξης και της ένταξής τους στην κοινωνία.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΕΔΔΑ, S. και Marger κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008.

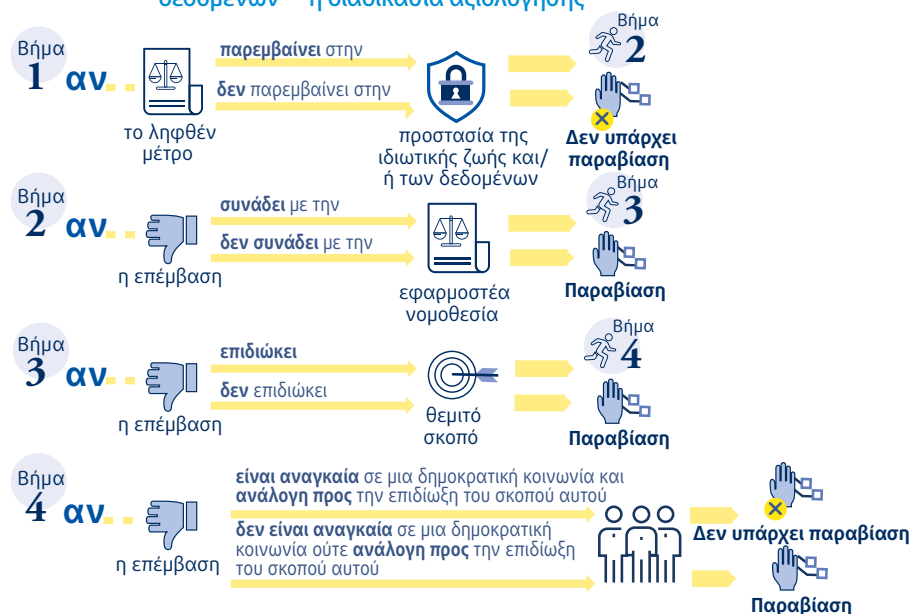
Για τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της κατάρτισης προφίλ, οι αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων πρέπει να τηρούν τέσσερα βασικά νομικά κριτήρια. Η συλλογή και η επεξεργασία δεδομένων πρέπει:

- **να καθορίζονται και να ρυθμίζονται από τη νομοθεσία (νομική βάση):** κάθε περιορισμός των δικαιωμάτων σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων πρέπει να προβλέπεται στη νομοθεσία και να σέβεται το ουσιαστικό περιεχόμενο αυτών των δικαιωμάτων. Η νομοθεσία πρέπει να πληροί τα πρότυπα σαφήνειας και ποιότητας, το οποίο σημαίνει ότι το κοινό έχει πρόσβαση σε αυτήν και ότι είναι επαρκώς σαφής και ακριβής ώστε το κοινό να μπορεί να κατανοήσει την εφαρμογή και τις συνέπειές της.
- **να έχουν έγκυρο, νόμιμο και κατάλληλο σκοπό (θεμιτός στόχος):** οι θεμιτοί στόχοι καθορίζονται στη νομοθεσία και δεν μπορούν να επεκταθούν

περαιτέρω. Μπορεί να αφορούν την εθνική ασφάλεια, την υγεία, τη δημόσια τάξη ή την πρόληψη του εγκλήματος

- **να είναι αναγκαίες για την επίτευξη αυτού του σκοπού (αναγκαιότητα):** η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να περιορίζεται στο αναγκαίο για τον σκοπό για τον οποίο συλλέγονται τα δεδομένα·
- **να μην είναι υπερβολικές (αναλογικότητα):** οι αρχές που επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να επιτυγχάνουν ορθή ισορροπία μεταξύ του σκοπού και των μέσων που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη του. Με άλλα λόγια, η προστιθέμενη αξία της επεξεργασίας δεν θα πρέπει να υπερσχίζει του δυνητικού αρνητικού αντίκτυπού της.

Εικόνα 2: Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων – η διαδικασία αξιολόγησης

Πηγή: FRA, 2018 [βάσει του εγγράφου του Συμβουλίου της Ευρώπης (2003), *The right to respect for private and family life: A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human rights (Το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής: οδηγός για την εφαρμογή του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου)*]

Στο κεφάλαιο 3 επεξηγείται ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη αυτές οι αρχές.

Στην εικόνα 2 παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι αρχές αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση του αν μια πράξη ενδέχεται να παραβιάζει τα δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και στην προστασία των δεδομένων (βλ. επίσης σημείο 2.3.3 σχετικά με τους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών). Η υπόθεση επιτόπιου ελέγχου *Gillan και Quinton κατά Ηνωμένου Βασιλείου* αποτυπώνει τον τρόπο με τον οποίο το ΕΔΔΑ εφάρμοσε τις αρχές αυτές για να διαπιστώσει αν είχε υπάρξει παραβίαση του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής (βλ. πλαίσιο σχετικά με τη νομολογία).

Νομολογία

Στην υπόθεση *Gillan και Quinton κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, οι προσφεύγοντες, δύο Βρετανοί υπήκοοι, επιδίωξαν να αμφισβητήσουν, μέσω δικαστικού ελέγχου, τη νομιμότητα των εξουσιών επιτόπιου ελέγχου που χρησιμοποιήθηκαν εναντίον τους.

Προβλέπεται το ληφθέν μέτρο από τον νόμο; Το μέτρο ήταν σύμφωνο με τα άρθρα 44-47 του νόμου περί τρομοκρατίας του 2008, τα οποία όριζαν τα εξής: 1) για την πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών, υψηλόβαθμα στελέχη της αστυνομίας μπορούσαν να χορηγήσουν σε οποιονδήποτε ένστολο αστυνομικό άδεια για τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων σε μια συγκεκριμένη περιοχή· 2) οι άδειες υπόκειντο σε επικύρωση από τον Secretary of State (υπουργό Εσωτερικών) και η διάρκεια ισχύος τους ήταν χρονικά προσδιορισμένη, αλλά μπορούσαν να ανανεωθούν επ' αόριστον· 3) παρότι σκοπός των εν λόγω επιτόπιων ελέγχων ήταν η εύρεση αντικειμένων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τρομοκρατικές ενέργειες, οι εν λόγω έλεγχοι δεν χρειαζόταν να βασίζονται σε υπόνοια ότι το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που υποβάλλονταν σε έλεγχο μετέφεραν τέτοιου είδους αντικείμενα· και 4) τα πρόσωπα που αρνούσαν να υποβληθούν σε έλεγχο τιμωρούνταν με ποινή φυλάκισης, πρόστιμο ή και τα δύο (*Gillan και Quinton*, σκέψεις 76-80).

Συνιστά το ληφθέν μέτρο επέμβαση στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και/ή των δεδομένων; Η χρήση καταναγκαστικού χαρακτήρα εξουσιών

από τις αρχές επιβολής του νόμου για τον έλεγχο των ενδυμάτων και των υπαρχόντων ενός προσώπου συνιστά σαφή επέμβαση στο δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Η σοβαρότητα της επέμβασης αυτής ενισχύεται από τη δημόσια έκθεση πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα, η οποία ενέχει ένα στοιχείο ταπείνωσης και ντροπής (*Gillan και Quinton*, σκέψη 63).

Αξιολόγηση της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας: Το δικαστήριο διατύπωσε διάφορους προβληματισμούς σχετικά με την αναλογικότητα και την αναγκαιότητα του νόμου (*Gillan και Quinton*, σκέψεις 80-86):

- ο νομοθετικός κανόνας για την έγκριση των επιτόπιων ελέγχων δεν ήταν επαχθής·
- το εύρος των εκ του νόμου προβλεπόμενων εξουσιών είναι τέτοιο που τα άτομα βρίσκονται αντιμέτωπα με ανυπέβλητα εμπόδια στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να αποδείξουν ότι μια άδεια και επιβεβαίωση υπερβαίνει τις εξουσίες των αρμόδιων αρχών (*ultra vires*) ή συνιστά κατάχρηση εξουσίας·
- οι γεωγραφικές περιοχές που καλύπτονταν από την άδεια ήταν πολύ ευρείες και η προθεσμία παρατάθηκε επανειλημμένα, με αποτέλεσμα να περιοριστεί ο στοχευμένος χαρακτήρας της άδειας·
- οι περιορισμοί που επαφίεντο στη διακριτική ευχέρεια μεμονωμένων αστυνομικών ήταν περισσότερο τυπικοί παρά ουσιαστικοί·
- υπήρχαν λίγες πιθανότητες δικαστικής προσφυγής, επειδή ο αστυνομικός που πραγματοποίησε τον επιτόπιο έλεγχο δεν ήταν υποχρεωμένος να αποδείξει τον εύλογο χαρακτήρα της υποψίας του· ως εκ τούτου, ήταν σχεδόν αδύνατο να αποδειχθεί η καταχρηστική άσκηση της εξουσίας.

Τα ανωτέρω στοιχεία οδήγησαν το ΕΔΔΑ στο συμπέρασμα ότι τα σχετικά άρθρα του νόμου περί τρομοκρατίας «δεν οριοθετούνταν επαρκώς ούτε υπόκειντο σε επαρκείς εγγυήσεις έναντι της κατάχρησης» και, συνεπώς, παραβίαζαν το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΕΔΔΑ, Gillan και Quinton κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 4158/05, 12 Ιανουαρίου 2010.

Οι νομικές απαιτήσεις σχετικά με την κατάρτιση προφίλ που καθορίζονται στο μεταρρυθμισμένο νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων περιγράφονται λεπτομερώς στο κεφάλαιο 3.

1.3. Ποιες είναι οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις της παράνομης κατάρτισης προφίλ για την επιβολή του νόμου και τη διαχείριση των συνόρων;

Η κατάρτιση προφίλ που βασίζεται μόνο σε γενικές κατηγορίες, όπως η φυλή, η εθνοτική καταγωγή ή η θρησκεία, δεν είναι μόνο παράνομη αλλά μπορεί επίσης να παρουσιάζει μειονεκτήματα για την αποτελεσματική αστυνόμευση και τις αρχές διαχείρισης των συνόρων. Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται δύο δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις:

- η μεγαλύτερη δυσκολία έγκειται στο ενδεχόμενο δημιουργίας τεταμένων σχέσεων με τις κοινότητες. Η κατάρτιση προφίλ μπορεί να προκαλέσει δυσάρεσκα στους κόλπους των κοινοτήτων που θίγονται ιδιαίτερα και να μειώσει την εμπιστοσύνη στην αστυνομία και στις αρχές διαχείρισης των συνόρων. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα των μεθόδων που βασίζονται στη συνεργασία των πολιτών·
- υπάρχουν επίσης αμφιβολίες όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της χρήσης γενικών κατηγοριών προφίλ στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων ή της επιβολής του νόμου, για παράδειγμα εάν η χρήση αυτή έχει ως αποτέλεσμα τον εσφαλμένο χαρακτηρισμό ενός ατόμου ως υπόπτου¹⁷.

Επιπλέον, όταν η κατάρτιση προφίλ διενεργείται με παράνομο τρόπο, είναι πιθανό να κινηθούν κατά των αρχών διαδικασίες καταγγελίας ή προσφυγής. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να λάβουν τη μορφή εσωτερικού ελέγχου μέσω των αρχών που είναι αρμόδιες για καταγγελίες κατά της αστυνομίας, εξειδικευμένων φορέων υποβολής καταγγελιών, εποπτικών αρχών ή του συστήματος πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων (βλ. σημείο 2.3). Μεμονωμένοι υπάλληλοι και διευθυντικά στελέχη μεσαίας βαθμίδας ενδέχεται να υπόκεινται σε διοικητικές και/ή

17 FRA (2017δ), σ. 51.

ποινικές κυρώσεις λόγω της συμμετοχής ή της ανοχής τους σε παράνομη κατάρτιση προφίλ. Αυτό μπορεί να προκαλέσει απώλειες πόρων, καθώς και να βλάψει το ηθικό και τη φήμη των αρχών.

Κύρια σημεία

- Η **παράνομη κατάρτιση προφίλ υπονομεύει την εμπιστοσύνη** στις αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων και μπορεί να οδηγήσει σε επιδείνωση των σχέσεων με τις τοπικές κοινότητες.
- Υπάρχουν **αμφιβολίες όσον αφορά την πραγματική αποτελεσματικότητα της χρήσης γενικών προφίλ** για την ανίχνευση του εγκλήματος ή στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων. Τα στοιχεία δεν οδηγούν σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το αν η κατάρτιση προφίλ αυτού του είδους αυξάνει το ποσοστό επιτυχίας των επιχειρήσεων επιβολής του νόμου ή διαχείρισης των συνόρων.

1.3.1. Αντίκτυπος στην εμπιστοσύνη στην αστυνομία και στις αρχές διαχείρισης των συνόρων, καθώς και στις καλές σχέσεις με τις κοινότητες

Έρευνες δείχνουν τον αρνητικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει η χρήση γενικών προφίλ στα στοχευόμενα άτομα και στις κοινότητες στις οποίες ανήκουν¹⁸. Στο παρακάτω πλαίσιο αποτυπώνονται οι απαντήσεις ορισμένων ατόμων μετά την υποβολή τους σε επιτόπιο έλεγχο ή συνοριακό έλεγχο.

Παραδείγματα

Αντίκτυπος των επιτόπιων ελέγχων και των συνοριακών ελέγχων στα άτομα

1. Επιτόπιοι έλεγχοι από την αστυνομία – Keskinen, S. et al. (2018)

Μεταξύ των ετών 2015 και 2017, η Σουηδική Σχολή Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι πραγματοποίησε συνεντεύξεις με 185 άτομα σχετικά με τις εμπειρίες τους όσον αφορά τον εθνοτικό χαρακτηρισμό. Από

18 FRA (2017b).

την έρευνα προέκυψε ότι οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούσαν τους επιτόπιους ελέγχους δυσάρεστη, ενοχλητική ή εξευτελιστική εμπειρία. Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα αποσπάσματα από μαρτυρίες των ερωτηθέντων.

«Λίγο αργότερα με σταμάτησαν κι άλλοι αστυνομικοί [...] ενώ περπατούσα στον δρόμο με δύο λευκούς φίλους: έναν Φινλανδό και έναν Ολλανδό. Και έκαναν ακριβώς το ίδιο... μου έκαναν την ίδια ερώτηση. Νευρίασα γιατί δεν ήξερα γιατί με επέλεξαν. Τους ρώτησα και ισχυρίστηκαν ότι έκαναν τη δουλειά τους». (Γυναίκα, περίπου 30 ετών, χώρα της Αφρικής)

«Μια φορά, ενώ η μητέρα και ο αδερφός μου περπατούσαν στην πόλη, τους σταμάτησαν αστυνομικοί και τους είπαν “Δείξτε μας τα διαβατήριά σας”. Αυτό το θεωρώ εθνοτικό χαρακτηρισμό. Και μετά ο αδερφός μου [είπε στα φινλανδικά] “Δεν έχουμε τα διαβατήριά μας, δεν τα έχουμε συνέχεια πάνω μας”. Μετά, αφού είδαν ότι μιλά άπταιστα φινλανδικά, είπαν “Εντάξει, δεν πειράζει”. Θύμωσα γιατί ξέρω ότι ο εθνοτικός χαρακτηρισμός είναι παράνομος, ενώ η μητέρα και ο αδερφός μου δεν το γνώριζαν. Ένιωσα ότι τους κακομεταχειρίστηκαν. Γι’ αυτό θύμωσα πολύ. Όταν τους είπα ότι ήταν παράνομο αυτό που τους συνέβη, κατάλαβαν προφανώς ότι τους σταμάτησαν γιατί [...] δεν έμοιαζαν με Φινλανδούς, αλλά με ξένους». (Γυναίκα, περίπου 20 ετών, Σομαλία-Φινλανδία)

«Η περιγραφή που έχουν στη διάθεσή τους είναι πάντα παρόμοια. Σκέφτομαι, εδώ και 11 χρόνια ψάχνετε το ίδιο άτομο και έχει καταφέρει να σας ξεφύγει. Δεν κάνετε καλή δουλειά, γιατί η περιγραφή που έχουν [οι συνοριοφύλακες] είναι πάντα παρόμοια και πάντα ταιριάζω σε αυτή την περιγραφή [γέλιο]». (Άνδρας, λίγο πάνω από τα 30, χώρα της Αφρικής-Φινλανδία)

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Keskinen, S. et al. (2018), The Stopped – Ethnic Profiling in Finland (Επιτόπιοι έλεγχοι – Εθνοτικός χαρακτηρισμός στη Φινλανδία).

2. Συνοριακοί έλεγχοι – FRA (2014α και 2014β)

«Κατανοώ τον λόγο για τον οποίο με σταμάτησε [ο συνοριοφύλακας], αλλά δεν χρειαζόταν να με στείλει εδώ [έλεγχος δεύτερης γραμμής/αστυνομικό τμήμα] ή να μου φερθεί σαν να είμαι εγκληματίας. Αυτό το κάνουν με όσους είναι από την Ανατολική Ευρώπη».

(Επιβάτης από τη Σερβία, άνδρας, ερωτήθηκε στο αεροδρόμιο της Φρανκφούρτης)

Ερώτηση: «Ποια είναι η άποψή σας για τη μεταχείριση στον έλεγχο πρώτης γραμμής;»

Απάντηση: «Θεωρώ ότι δεν ήταν καλή. Ήταν εξευτελιστική. Μου φέρθηκε άσχημα. Πήρε απλώς το διαβατήριό μου, το κοίταξε και μετά φώναξε την υπηρεσία αλλοδαπών. Μου έκανε ορισμένες ερωτήσεις και ύψωσε τη φωνή του, αλλά δεν καταλάβαινα τίποτα. Με έβγαλαν από τη γραμμή, αλλά δεν με σεβάστηκαν και με έκαναν να φοβηθώ».

Ε: «Γιατί νιώσατε φόβο ή ταπείνωση;»

Α: «Γιατί δεν ήξερα τι θα συμβεί και δεν μπορούσαν να εξηγήσουν τίποτα. Υπήρχαν πολλοί άνθρωποι τριγύρω και ο συνοριοφύλακας μιλούσε με τους άλλους συνοριοφύλακες χωρίς να μιλά σε μένα. Μετά έπρεπε να περιμένω και ακόμη δεν γνώριζα γιατί ήμουν εκεί».

(Επιβάτης από την Αγκόλα, άνδρας, ερωτήθηκε στο αεροδρόμιο του Schiphol)

«Πραγματικά καταλαβαίνω τους [...] συνοριοφύλακες. Και γι' αυτούς είναι πολύ δύσκολο να εργάζονται στους θαλάμους για ώρες! Γι' αυτό μερικές φορές συμπεριφέρονται άσχημα, για παράδειγμα φωνάζουν, σε ανθρώπους σαν εμάς». (Άνδρας, Τούρκος υπήκοος, οδηγός φορτηγού που διασχίζει συχνά τα σύνορα, Κήποι)

Το άθροισμα αυτών των ατομικών εμπειριών μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε ομαδικό επίπεδο¹⁹. Αυτό μπορεί να συμβάλει στην αισθητή επιδείνωση της σχέσης μεταξύ, αφενός, των αστυνομικών και των υπαλλήλων διαχείρισης των συνόρων και, αφετέρου, των μελών μειονοτικών κοινοτήτων που υποβάλλονται σε συχνούς επιτόπιους ελέγχους ή ενισχυμένους συνοριακούς ελέγχους.

¹⁹ Ηνωμένα Έθνη (ΗΕ) (2007), παράγραφος 57.

Περιπτωσιολογική μελέτη

Ο ρόλος των επιτόπιων ελέγχων σε περίπτωση διατάραξης της δημόσιας τάξης (Ηνωμένο Βασίλειο 2011 και Γαλλία 2005)

Μετά τις ταραχές που σημειώθηκαν σε πολλές μεγάλες πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου τον Αύγουστο του 2011, το London School of Economics και η εφημερίδα *Guardian* πραγματοποίησαν συνεντεύξεις με 270 άτομα σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είχαν συμμετάσχει στις ταραχές. Στη μελέτη διαπιστώθηκε ότι η δυσπιστία και η αντιπάθεια έναντι της αστυνομίας ήταν σημαντικός παράγοντας και ότι «[ο]ι συνηθέστερες καταγγελίες αφορούσαν την καθημερινή εμπειρία των ανθρώπων με την αστυνομία, ενώ πολλοί εξέφραζαν δυσαρέσκεια για τον τρόπο με τον οποίο μέλη των κοινοτήτων τους υποβάλλονταν σε επιτόπιους ελέγχους».

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. London School of Economics (2011).

Παρόμοια δυναμική διαπιστώθηκε και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Στη Γαλλία, διαπιστώθηκε ότι οι ταραχές που σημειώθηκαν τον Νοέμβριο του 2005 πυροδοτήθηκαν από ένα συμβάν που αφορούσε τον εξ ατυχήματος θάνατο δύο νεαρών μελών μειονοτήτων ενώ τους καταδίωκε η αστυνομία (βλ. Jobard, 2008, και Body-Gendrot, 2016).

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Hörnqvist (2016).

Σε αυτό το πλαίσιο, η κατάρτιση προφίλ μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένα επίπεδα εχθρότητας στο πλαίσιο άλλων αλληλεπιδράσεων μεταξύ ατόμων και της αστυνομίας ή άλλων φορέων επιβολής του νόμου. Η μεγαλύτερη εχθρότητα αυξάνει τις πιθανότητες κλιμάκωσης συνήθων αλληλεπιδράσεων σε επιθετικές ενέργειες και συγκρούσεις, οι οποίες προκαλούν ανησυχία για την ασφάλεια τόσο των αστυνομικών όσο και των μελών των κοινοτήτων.

Γενικότερα, από πρόσφατες έρευνες προκύπτει ότι ο επιτόπιος έλεγχος, η σύλληψη, η καταδίκη ή η φυλάκιση τείνουν να απομακρύνουν τα άτομα και από άλλες δημόσιες υπηρεσίες πέραν του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, όπως η υγεία, η απασχόληση και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα²⁰. Χωρίς να υπονομεύονται

20 Brayne, S. (2014), σ. 367-391.

οι θεμιτοί λόγοι που οδηγούν στη σύλληψη καταδικασθέντων προσώπων, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι ο αποκλεισμός ήδη περιθωριοποιημένων τμημάτων του πληθυσμού από τέτοια ιδρύματα μπορεί να υπονομεύσει την κοινωνική ένταξη και την ενσωμάτωση των μειονοτικών ομάδων.

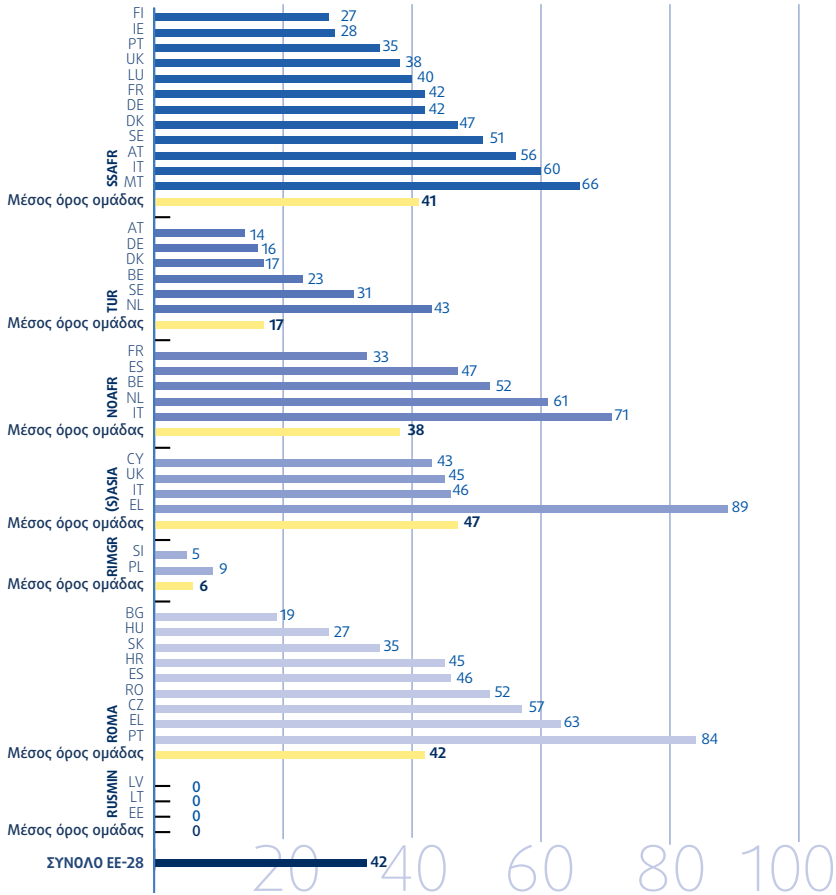
Επικέντρωση στα ευρήματα της έρευνας EU-MIDIS II του FRA

Το 2015 και το 2016 ο FRA συνέλεξε πληροφορίες από περισσότερους από 25 500 ερωτηθέντες από διαφορετικές εθνοτικές μειονότητες και περιβάλλοντα μεταναστών στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ.

Τι είδους πληροφορίες συλλέχθηκαν;

Όσον αφορά την κατάρτιση προφίλ, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι η αστυνομία τους είχε σταματήσει για έλεγχο λόγω της εθνοτικής ή μεταναστευτικής τους προέλευσης, και επίσης ρωτήθηκαν σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τους αντιμετώπισε η αστυνομία, καθώς και για τυχόν σωματική επίθεση που δέχθηκαν από την αστυνομία. Στο πλαίσιο της έρευνας οι συμμετέχοντες δεν ρωτήθηκαν σχετικά με αλληλεπιδράσεις με τις αρχές διαχείρισης των συνόρων.

Εικόνα 3: Πιο πρόσφατοι αστυνομικοί έλεγχοι που θεωρούνται ως εθνοτικός χαρακτηρισμός από τα άτομα που σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο κατά τα πέντε έτη που προηγήθηκαν της έρευνας EU-MIDIS II, ανά κράτος μέλος της ΕΕ και ανά ομάδα-στόχο ^{α, β, γ, δ}

Σημειώσεις: ^α Μεταξύ των ερωτηθέντων τους οποίους σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο κατά τα πέντε έτη που προηγήθηκαν της έρευνας (αριθ. = 6 787)· σταθμισμένα αποτελέσματα.

^β Τα αποτελέσματα που βασίζονται σε μικρό αριθμό απαντήσεων έχουν μικρότερη στατιστική αξιοπιστία. Για τον λόγο αυτόν, αποτελέσματα που βασίζονται σε 20 έως 49 αστάθμιστες

παρατηρήσεις στο σύνολο της ομάδας ή σε κελιά με λιγότερες από 20 αστάθμιστες παρατηρήσεις σημειώνονται σε παρένθεση. Τα αποτελέσματα που βασίζονται σε λιγότερες από 20 αστάθμιστες παρατηρήσεις στο σύνολο της ομάδας δεν δημοσιεύονται.

- γ Ερωτήσεις: «Τα τελευταία πέντε έτη που βρίσκεστε στην [ΧΩΡΑ] (ή από τότε που βρίσκεστε στην [ΧΩΡΑ]), σας έχει ποτέ σταματήσει, ερευνήσει ή ανακρίνει η αστυνομία;» «Πιστεύετε ότι ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΟΡΑ που σας σταμάτησε η αστυνομία ήταν λόγω της εθνικής ή μεταναστευτικής σας προέλευσης;»
- δ Τα ακρωνύμια των ομάδων-στόχων αναφέρονται σε μετανάστες από τη(ν) [χώρα/περιοχή] και τους απογόνους τους: TUR = Τουρκία, SSAFR = Υποσαχάρια Αφρική, NOAFR = Βόρεια Αφρική, SASIA = Νότια Ασία, ASIA = Ασία, ROMA = Μειονότητα Ρομά.

Πηγή: FRA (2017β)

Τι δείχνουν τα αποτελέσματα;

Έλεγχος και εθνοτική καταγωγή: Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το 26 % όλων των συμμετεχόντων στην έρευνα EU-MIDIS υποβλήθηκαν σε έλεγχο από την αστυνομία κατά τα πέντε έτη που προηγήθηκαν της έρευνας. Από όσους σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο κατά τα πέντε έτη που προηγήθηκαν της έρευνας, το 33 % δήλωσε ότι αυτό οφειλόταν στην εθνοτική ή μεταναστευτική του προέλευση.

Αντίληψη των διακρίσεων: Κατά μέσο όρο, σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες με καταγωγή από την Ασία (47 %), την υποσαχάρια Αφρική (41 %) και τη Βόρεια Αφρική (38 %), τους οποίους σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος, δήλωσαν ότι υποβλήθηκαν σε έλεγχο λόγω της προέλευσής τους από εθνοτική μειονότητα ή οικογένεια μεταναστών. Ομοίως, μεταξύ των Ρομά συμμετεχόντων τους οποίους σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο, σχεδόν ένας στους δύο (42 %) θεωρούσε ότι αυτό οφειλόταν στην εθνοτική του προέλευση. Αντιθέτως, το ποσοστό αυτό είναι πολύ χαμηλότερο μεταξύ των συμμετεχόντων που υποβλήθηκαν σε έλεγχο και είχαν καταγωγή από την Τουρκία (17 %) (βλ. [εικόνα 3](#)).

Σεβασμός: Τα ευρήματα δείχνουν ότι η πλειονότητα (59 %) των ερωτηθέντων που είχαν υποβληθεί σε αστυνομικό έλεγχο τα τελευταία πέντε έτη πριν από την έρευνα δήλωσε ότι τους αντιμετώπισαν με σεβασμό (25 % «με πολύ σεβασμό», 34 % «με αρκετό σεβασμό»). Ένας στους τέσσερις (24 %) δήλωσε ότι δεν τον αντιμετώπισαν «ούτε με σεβασμό ούτε με έλλειψη σεβασμού». Παράλληλα, 17 % δήλωσαν

ότι η αστυνομία τούς αντιμετώπισε με έλλειψη σεβασμού (8 % «με αρκετή έλλειψη σεβασμού» και 9 % «με μεγάλη έλλειψη σεβασμού»). Οι Ρομά συμμετέχοντες και οι συμμετέχοντες με καταγωγή από τη Βόρεια Αφρική τους οποίους σταμάτησε η αστυνομία για έλεγχο ανέφεραν πιο συχνά απ' ό,τι άλλες ομάδες-στόχοι ότι η αστυνομία τούς αντιμετώπισε με έλλειψη σεβασμού κατά τον πιο πρόσφατο έλεγχο (25 % και 21 % αντίστοιχα).

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2017β).

Επικέντρωση στη σημασία και τη χρησιμότητα της συλλογής στοιχείων σχετικά με τους αστυνομικούς ελέγχους

Από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι επί του παρόντος το μόνο στο οποίο η συλλογή στοιχείων σχετικά με τους αστυνομικούς ελέγχους περιλαμβάνει συστηματικά πληροφορίες για την εθνοτική καταγωγή όσων υποβάλλονται σε έλεγχο (βλ. επίσης σημείο 2.2.5 και σημείο 2.3.1).

Τα στοιχεία που συλλέγονται μετρούν το «ποσοστό επιτόπιων ελέγχων» για διάφορες εθνοτικές ομάδες στην Αγγλία και την Ουαλία. Οι εθνοτικές κατηγορίες που χρησιμοποιούνται είναι αυτές που περιλαμβάνονται στην απογραφή του Ηνωμένου Βασιλείου του 2001. Στην εν λόγω απογραφή προσδιορίστηκαν 16 κατηγορίες, οι οποίες συγχωνεύθηκαν σε πέντε ευρύτερες ομάδες:

- Λευκοί: Άγγλοι/Ουαλοί/Σκωτσέζοι/Βορειοϊρλανδοί/Βρετανοί· Ιρλανδοί· και λευκοί οποιασδήποτε καταγωγής.
- Μεικτές εθνοτικές ομάδες/ομάδες πολλαπλής εθνοτικής καταγωγής: Λευκοί και μαύροι από την Καραϊβική· λευκοί και μαύροι από την Αφρική· λευκοί και Ασιάτες· και κάθε άλλη μεικτή/πολλαπλή εθνοτική καταγωγή.
- Ασιάτες/Βρετανοί ασιατικής καταγωγής: Ινδοί· Πακιστανοί· Μπανγκλαντεσιανοί· και άτομα κάθε άλλης ασιατικής καταγωγής.
- Μαύροι/Αφρικανοί/άτομα με καταγωγή από την Καραϊβική/Μαύροι Βρετανοί: Αφρικανοί· άτομα με καταγωγή από την Καραϊβική και κάθε άλλος μαύρος/αφρικανικής καταγωγής/με καταγωγή από την Καραϊβική.
- Άλλες εθνοτικές ομάδες: Κινέζοι· και άλλες εθνοτικές ομάδες.

Τα στοιχεία που συλλέγονται σχετικά με τους επιτόπιους ελέγχους συγκρίνουν τον αριθμό των ατόμων που υποβάλλονται σε επιτόπιο έλεγχο από μια συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα με τον συνολικό αριθμό των ατόμων αυτής της εθνοτικής ομάδας που ζουν στην περιοχή, και στη συνέχεια υπολογίζεται ένα ποσοστό ανά 1 000 άτομα.

Για την περίοδο 2016-2017, από την ανάλυση των συλλεχθέντων στοιχείων προκύπτει ότι πραγματοποιούνταν τέσσερις επιτόπιοι έλεγχοι ανά 1 000 λευκούς, σε σύγκριση με 29 επιτόπιους ελέγχους ανά 1 000 μαύρους. Το στοιχείο δείχνουν επίσης ότι τα υψηλότερα ποσοστά αφορούσαν τις τρεις εθνοτικές ομάδες μαύρων –άλλοι μαύροι (70 επιτόπιοι έλεγχοι ανά 1 000 άτομα), μαύροι από την Καραϊβική (28 ανά 1 000 άτομα) και μαύροι από την Αφρική (19 ανά 1 000 άτομα).

Χωρίς αποδεικτικά στοιχεία που να προκύπτουν από αναλυτικά δεδομένα, είναι δύσκολο να αποδειχθεί αν υπάρχουν διαφορές στη δράση της αστυνομίας έναντι συγκεκριμένων εθνοτικών ομάδων και – σε καταφατική περίπτωση– αν οι διαφορές αυτές ενδέχεται να είναι το αποτέλεσμα πρακτικών κατάρτισης προφίλ που εισάγουν διακρίσεις. Αναλυτικά δεδομένα είναι διαθέσιμα στον δημόσιο τομέα στην Αγγλία και την Ουαλία, κατανεμημένα ανά αστυνομικό σώμα. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός διαφορετικών πρακτικών μεταξύ των σωμάτων, οι οποίες είτε μπορούν να θεωρηθούν νόμιμες ή μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαπίστωση δυνητικών διακρίσεων στις αστυνομικές πρακτικές. Τα δεδομένα χρησιμοποιούνται επίσης σε επίπεδο μεμονωμένων αστυνομικών για τον εντοπισμό πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις στο πλαίσιο της εργασίας τους.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. [ιστοσελίδα για τους επιτόπιους ελέγχους του Gov.uk](#), τον [ιστότοπο](#) της ανεξάρτητης υπηρεσίας ελέγχου των αστυνομικών πρακτικών και τον [ιστότοπο ανοικτών δεδομένων για το έγκλημα και την αστυνόμευση](#) του Υπουργείου Εσωτερικών. Βλ. επίσης [Ηνωμένο Βασίλειο \(2018\)](#).

Για καθοδήγηση σχετικά με τις μεθοδολογίες καταγραφής, βλ. [Open Society Justice Initiative \(2018β\)](#).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Έρευνα σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ αστυνομίας και πολιτών στη Γαλλία

Το 2016 ο Γάλλος Διαμεσολαβητής (*Défenseur des droits*) διενήργησε έρευνα σχετικά με την πρόσβαση στα δικαιώματα. Ο *Défenseur des droits* ενεργεί επίσης ως εθνική επιτροπή καταγγελιών κατά της αστυνομίας. Η έρευνα κάλυψε αντιπροσωπευτικό δείγμα άνω των 5 000 ατόμων.

Το πρώτο μέρος της έκθεσης παρουσιάζει τα αποτελέσματα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των αρχών επιβολής του νόμου. Συνολικά, η έρευνα καταδεικνύει καλές σχέσεις μεταξύ των πολιτών και της αστυνομίας. Η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι εμπιστεύονται την αστυνομία (82 %).

Όσον αφορά συγκεκριμένα τους ελέγχους ταυτότητας, από την έρευνα προκύπτει ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν υποβάλλονται σε ελέγχους ταυτότητας: το 84 % των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι δεν έχουν υποβληθεί σε έλεγχο την τελευταία πενταετία (90 % των γυναικών και 77 % των ανδρών). Όσοι δήλωσαν ότι είχαν υποβληθεί σε έλεγχο ανέφεραν γενικά λίγες περιπτώσεις συμπεριφοράς που παρέβαινε την επαγγελματική δεοντολογία των δυνάμεων ασφαλείας κατά τον πιο πρόσφατο έλεγχο ταυτότητας, όπως αδικαιολόγητη οικειότητα (16 %), βιαιότητα (8 %) ή προσβολές (7 %). Ωστόσο, το 29 % ανέφερε έλλειψη ευγένειας και πάνω από το ήμισυ των συμμετεχόντων (59 %) που είχαν υποβληθεί σε έλεγχο ανέφεραν ότι δεν είχαν εξηγηθεί οι λόγοι του ελέγχου. Γενικά, οι έλεγχοι ταυτότητας εκλαμβάνονται ως περισσότερο θεμιτοί όταν οι δυνάμεις ασφαλείας αφιερώνουν χρόνο για να εξηγήσουν τους λόγους του ελέγχου.

Τα στοιχεία αποκαλύπτουν επίσης ότι συγκεκριμένες ομάδες ατόμων αναφέρουν πιο αρνητικές εμπειρίες. Οι νεαροί άνδρες ηλικίας 18-24 ετών είναι σχεδόν επτά φορές πιθανότερο να υποβληθούν σε συχνούς ελέγχους ταυτότητας (δηλ. περισσότερες από πέντε φορές την τελευταία πενταετία) απ' ό,τι ο γενικός πληθυσμός, ενώ οι άνδρες που θεωρούνται μαύροι ή αραβικής καταγωγής αποτελούν 6 έως 11 περισσότερες φορές αντικείμενο συχνών ελέγχων ταυτότητας από τον υπόλοιπο ανδρικό πληθυσμό. Εάν συνδυαστούν τα δύο αυτά κριτήρια, το 80 % των ανδρών ηλικίας κάτω των 25 ετών, οι οποίοι θεωρούνται αραβικής καταγωγής ή μαύροι, έχουν υποβληθεί σε έλεγχο τουλάχιστον μία φορά την τελευταία πενταετία (έναντι 16 % των άλλων συμμετεχόντων). Σε σύγκριση με τον

γενικό πληθυσμό, η ομάδα αυτή είναι 20 φορές πιθανότερο να υποβληθεί σε ελέγχους ταυτότητας.

Επιπλέον, οι νεαροί άνδρες που θεωρούνται μαύροι ή αραβικής καταγωγής ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα προβληματικής συμπεριφοράς κατά τον πιο πρόσφατο έλεγχο ταυτότητας, όπως αδικαιολόγητη οικειότητα (40 % έναντι 16 % του συνολικού δείγματος), προσβολές (21 % έναντι 7 % του συνολικού δείγματος) ή βιαιότητα (20 % έναντι 8 % του συνολικού δείγματος). Αυτές οι αρνητικές εμπειρίες και η συχνότητα των ελέγχων συνδέονται με χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης στην αστυνομία. Πράγματι, η συγκεκριμένη ομάδα ανέφερε επιδείνωση των σχέσεων με την αστυνομία.

Τέλος, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ελάχιστοι συμμετέχοντες (5 %) που αναφέρουν παραβιάσεις της επαγγελματικής δεοντολογίας κατά τη διάρκεια των ελέγχων ταυτότητας προβαίνουν σε ενέργειες για την καταγγελία αυτής της κατάστασης. Δηλώνουν κυρίως ότι δεν αναφέρουν τις εμπειρίες τους επειδή οι ενέργειες αυτές θεωρούνται άσκοπες.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Défenseur des droits (2017).

Όταν εφαρμόζονται γενικά προφίλ σε μια μειονοτική ομάδα, η πρακτική αυτή μπορεί, σε συνδυασμό με άλλες δράσεις πολιτικής που οδηγούν σε στιγματισμό, να ωθήσει αυτή την ομάδα να διαμορφώσει αρνητική ίδια αντίληψη. Επιπλέον, και η ευρύτερη κοινότητα μπορεί να διαμορφώσει αρνητική αντίληψη για την εν λόγω ομάδα. Η μειονοτική ομάδα μπορεί να καταστεί «ύποπτη κοινότητα», την οποία το κοινό συνδέει με την εγκληματικότητα²¹. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των προκαταλήψεων.

Η μειονοτική ομάδα μπορεί να καταστεί στόχος ενός δυσανάλογου αριθμού αστυνομικών πόρων, κάτι που, με τη σειρά του, ενδέχεται να οδηγήσει σε μεγαλύτερο αριθμό συλλήψεων ή ελέγχων στα σύνορα. Κατά συνέπεια, μπορεί να δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος μεταξύ της εντατικής αστυνόμευσης και των υψηλότερων ποσοστών συλλήψεων (βλ. πλαίσιο)²².

21 Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (2006), σ. 54.

22 Harcourt, B. (2004), σ. 1329-1330· House of Commons Home Affairs Committee (Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Κοινοτήτων) (2009), παράγραφος 16· και HE (2007).

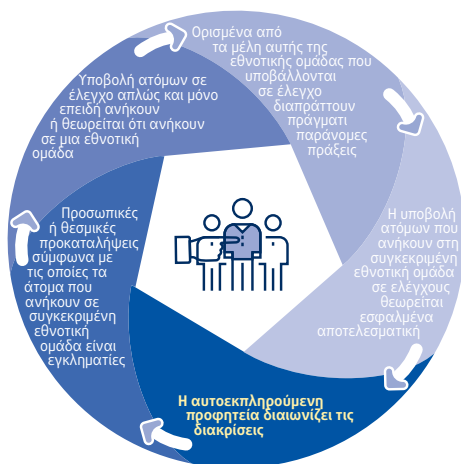
Επικέντρωση στον κίνδυνο της «αυτοεκπληρούμενης προφητείας»

Όταν οι αστυνομικοί βασίζονται στην κατάρτιση προφίλ όχι σε βέβαιους λόγους αλλά σε προκαταλήψεις, είναι πιθανό να ερμηνεύουν τις πληροφορίες κατά τρόπο που επιβεβαιώνει τις δικές τους προκαταλήψεις. Αυτό ονομάζεται «προκατάληψη της επιβεβαίωσης». Το φαινόμενο αυτό προκύπτει όταν, λόγω των προκαταλήψεών τους, οι αστυνομικοί αναμένουν από ένα άτομο να προβεί σε παράνομες πράξεις βάσει της πραγματικής ή θεωρούμενης φυλής, εθνοτικής καταγωγής, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού ή θρησκείας του, ή άλλου προστατευόμενου λόγου. Λόγω αυτού του είδους μεροληψίας, οι αστυνομικοί με τέτοιες προκαταλήψεις είναι πιθανό να ξεχωρίζουν περισσότερο άτομα που αντιστοιχούν σε αυτή την περιγραφή.

Δεδομένου ότι είναι πιθανότερο να βρεθούν αποδεικτικά στοιχεία εγκληματικότητας μεταξύ ατόμων που υποβάλλονται σε έλεγχο απ' ό,τι μεταξύ ατόμων που δεν υποβάλλονται σε έλεγχο, αυτή η μεροληπτική κατάρτιση προφίλ ενισχύει τα υφιστάμενα στερεότυπα ενός αστυνομικού. Αυτή η ψευδής «απόδειξη» ότι η απόφαση για υποβολή των συγκεκριμένων ατόμων σε έλεγχο ήταν ορθή ονομάζεται «αυτοεκπληρούμενη προφητεία». Η μεροληπτική κατάρτιση προφίλ αυτού του είδους εισάγει διακρίσεις, είναι παράνομη και αναποτελεσματική, και διαιωνίζει τα στερεότυπα.

Στην **εικόνα 4** περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο η «αυτοεκπληρούμενη προφητεία» διαιωνίζει την ποινικοποίηση των ατόμων.

Εικόνα 4: Ο κύκλος της αυτοεκπληρούμενης προφητείας

Πηγή: FRA (2018)

1.3.2. Η αποτελεσματικότητα της κατάρτισης προφίλ

Υπάρχουν επίσης αμφιβολίες όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της χρήσης κατάρτισης προφίλ που βασίζεται σε γενικές κατηγορίες για την ανίχνευση εγκλήματος. Δεν είναι σαφές αν η κατάρτιση προφίλ αυξάνει πράγματι το ποσοστό επιτυχίας των επιχειρήσεων επιβολής του νόμου.

Ορισμένα στοιχεία δείχνουν ότι η συχνότητα υποβολής ατόμων σε έλεγχο δεν αντιστοιχεί απαραίτητως στα ποσοστά παραβατικότητας διαφόρων εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων (βλ. πλαίσιο). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία για τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ δεν επιτρέπουν να σχηματιστεί εικόνα της προόδου που έχει σημειωθεί σε μια μεμονωμένη υπόθεση στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να διαπιστωθεί αν μια σύλληψη οδηγεί σε δίωξη και καταδίκη.

Περιπτωσιολογική μελέτη

Οι αλλαγές στα μοντέλα ελέγχου οδηγούν σε υψηλότερο ποσοστό επιτυχίας (1998-2000, ΗΠΑ)

Το 1998 το 43 % των ελέγχων που πραγματοποιήσαν οι τελωνειακές αρχές των ΗΠΑ αφορούσαν μαύρους και Λατινοαμερικάνους, ποσοστό πολύ υψηλότερο από το ποσοστό τους μεταξύ των ταξιδιωτών. Ένας ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός ελέγχων, συμπεριλαμβανομένων διεξοδικών ελέγχων με ακτίνες Χ και σωματικών ελέγχων, πραγματοποιήθηκαν σε Λατινοαμερικάνες και μαύρες γυναίκες για τις οποίες υπήρχαν υποψίες ότι μετέφεραν ναρκωτικά. Η πρακτική αυτή στηριζόταν σε ένα προφίλ που βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στην ιθαγένεια και την εθνοτική καταγωγή. Τα ποσοστά επιτυχίας αυτών των ελέγχων ήταν χαμηλά σε όλες τις ομάδες: 5,8 % για τους «λευκούς», 5,9 % για τους «μαύρους» και 1,4 % για τους «Λατινοαμερικάνους». Ιδιαίτερα χαμηλά ήταν για τις Λατινοαμερικάνες, οι οποίες ήταν στην πραγματικότητα λιγότερο πιθανό να μεταφέρουν ναρκωτικά πάνω τους ή μέσα τους. Το 1999 οι τελωνειακές αρχές των ΗΠΑ άλλαξαν τις διαδικασίες τους, αφαιρώντας τη φυλή από τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διενέργεια ελέγχων. Αντ' αυτού, καθιερώθηκαν τεχνικές παρατήρησης που εστιάζουν στη συμπεριφορά, όπως στη νευρικότητα και στις ασυνέπειες στις εξηγήσεις των επιβατών, η χρήση περισσότερων πληροφοριών ασφαλείας και η στενότερη εποπτεία των αποφάσεων διενέργειας επιτόπιων ελέγχων. Έως το 2000 οι φυλετικές διαφορές στους τελωνειακούς ελέγχους είχαν σχεδόν εξαλειφθεί. Ο αριθμός των ελέγχων μειώθηκε κατά 75 %, ενώ το ποσοστό επιτυχίας βελτιώθηκε από λίγο κάτω από 5 % σε πάνω από 13 % και σχεδόν εξισώθηκε για όλες τις εθνοτικές ομάδες.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Harris (2002), ΗΠΑ (2000).

Αναποτελεσματικότητα της παράνομης κατάρτισης προφίλ (2007-2008, Ουγγαρία)

Από έρευνα που διεξήχθη στην Ουγγαρία προέκυψε ότι οι Ρομά αποτέλεσαν στόχο δυσανάλογου αριθμού ελέγχων ταυτότητας. Περίπου το 22 % όλων των ατόμων που ελέγχθηκαν από την αστυνομία ανήκαν στην κοινότητα Ρομά, ενώ το ποσοστό των Ρομά επί του πληθυσμού ανερχόταν σε περίπου 6 %. Ο δυσανάλογα υψηλός αριθμός ελέγχων ταυτότητας σε Ρομά δεν αντικατοπτρίστηκε σε αποδεικτικά στοιχεία παράνομης συμπεριφοράς: το 78 % των ελέγχων ταυτότητας σε Ρομά δεν

οδήγησαν στη λήψη μέτρων από την αστυνομία, ενώ το 19 % συνδέθηκαν με ήσσονος σημασίας αδικήματα* (έναντι 18 % των ελέγχων στον γενικό πληθυσμό). Επιπλέον, τα ποσοστά συλλήψεων για την κοινότητα Ρομά και τον γενικό πληθυσμό ήταν παρόμοια.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ Τόθ, Β.Μ. και Κάδάρ, Α. (2011).

* «Τα αδικήματα ήσσονος σημασίας είναι οιοιδήποτε ποινικά αδικήματα, των οποίων η σοβαρότητα δεν αγγίζει το ποινικό επίπεδο (δηλαδή δεν ρυθμίζονται στον ποινικό κώδικα). Τα αδικήματα ήσσονος σημασίας ποικίλλουν, από αδικήματα που τιμωρούνται με φυλάκιση 60 ημερών, όπως η πορνεία ή οι απειλές κατά της σωματικής ακεραιότητας, μέχρι αδικήματα που τιμωρούνται με λιγότερο αυστηρά μέτρα (π.χ. πρόστιμο, κατάσχεση εμπορευμάτων ή απαγόρευση εισόδου σε ορισμένες εκδηλώσεις). Παραδείγματα τέτοιων αδικημάτων αποτελούν η κλοπή ευτελούς αξίας ή οι τροχαίες παραβάσεις». *Βλ. Κάδάρ, Α., Körner, J., Moldova, Z. και Τόθ, Β. (2008), σ. 23.*

Προκύπτουν επίσης ζητήματα σχετικά με τους λόγους για τους οποίους ορισμένα άτομα υποβάλλονται σε έλεγχο. Σε μελέτη του Ηνωμένου Βασιλείου αναφέρεται ότι «[έ]να ανησυχητικό ποσοστό της τάξης του 27 % (2 338) των αρχείων επιτόπιων ελέγχων [...] που εξετάστηκαν [...] δεν περιείχαν βάσιμους λόγους για την υποβολή ατόμων σε έλεγχο, παρά το γεγονός ότι πολλά από τα αρχεία αυτά είχαν εγκριθεί από προϊστάμενους»²³. Σύμφωνα με την έρευνα, αυτό υποδηλώνει ότι «οι αστυνομικές δυνάμεις ενδέχεται να μη συμμορφώνονται πλήρως με τις απαιτήσεις του καθήκοντος ισότητας στον δημόσιο τομέα, το οποίο απαιτεί από αυτές να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την ανάγκη εξάλειψης των παράνομων διακρίσεων και προαγωγής της ισότητας των ευκαιριών, να προωθούν τις καλές σχέσεις και, για τον σκοπό αυτόν, να μεριμνούν για τη δέουσα συλλογή, ανάλυση και δημοσίευση στοιχείων που αποδεικνύουν ότι διαθέτουν επαρκείς πληροφορίες ώστε να κατανοούν τις επιπτώσεις της εργασίας τους».

23 Ηνωμένο Βασίλειο, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC) (2013), σ. 6.

2

Νόμιμη κατάρτιση προφίλ: αρχή και πρακτική

Το παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στην κατάρτιση προφίλ από αστυνομικούς που ασκούν καθήκοντα πρώτης γραμμής, ειδικότερα επιλεκτικούς ελέγχους διερχόμενων προσώπων, καθώς και από συνοριοφύλακες, ιδίως όσον αφορά παραπομπές σε περαιτέρω συνοριακούς ελέγχους δεύτερης γραμμής. Εξηγούνται οι βασικές αρχές και πρακτικές που μπορούν να συμβάλουν στη μείωση του κινδύνου παράνομης κατάρτισης προφίλ. Τα σχετικά μέτρα μπορούν να ληφθούν τόσο σε διαχειριστικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Λαμβάνονται υπόψη τα διαφορετικά νομικά πλαίσια και πλαίσια πρακτικής όσον αφορά τις πράξεις επιτόπιου ελέγχου και τους συνοριακούς ελέγχους.

Στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων, ο κώδικας συνόρων του Σένγκεν [κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2016/399]²⁴ θεσπίζει ομοιόμορφους κανόνες οι οποίοι διέπουν τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι ορισμένες από τις αρχές που περιγράφονται στο παρόν κεφάλαιο –για παράδειγμα, όσον αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται σε υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι υποβάλλονται σε έλεγχο δεύτερης γραμμής– καθορίζονται από τον νόμο και δεσμεύουν τα κράτη μέλη. Επιπλέον, ο Frontex διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συστηματική προαγωγή υψηλού επιπέδου προτύπων για τους συνοριακούς ελέγχους. Ειδικότερα, ο κανονισμός του 2016 για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή επιβάλλει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν κατά την εκπαίδευση των συνοριοφυλάκων τους κοινούς βασικούς κορμούς μαθημάτων που ανέπτυξε ο Frontex. Ο κοινός βασικός κορμός μαθημάτων δημοσιεύθηκε το

24 Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (ΕΕ L 77 της 23.3.2016, σ. 1).

2012 και περιλαμβάνει ενότητα σχετική με τα θεμελιώδη δικαιώματα, η οποία εξετάζει επίσης την κατάρτιση προφίλ (βλ. σημείο 2.2.3 σχετικά με τη στοχευμένη κατάρτιση).

Επικέντρωση στους λόγους ελέγχου δεύτερης γραμμής στα σύνορα

Ο συστηματικός χαρακτήρας των συνοριακών ελέγχων σημαίνει ότι κάθε ταξιδιώτης υποβάλλεται σε βασικό έλεγχο πρώτης γραμμής κατά τον οποίο ελέγχονται ταξιδιωτικά έγγραφα και τυχόν άλλες απαιτήσεις εισόδου. Επιπλέον, ορισμένοι ταξιδιώτες ενδέχεται να παραπεμφθούν σε περαιτέρω έλεγχο δεύτερης γραμμής. Αυτό μπορεί να συμβεί για διάφορους λόγους: θετικό αποτέλεσμα σε βάση δεδομένων, ταξιδιωτικό έγγραφο το οποίο κινεί υποψίες, ανταπόκριση σε προφίλ κινδύνου ή επίδειξη ύποπτης συμπεριφοράς.

Κατά τον έλεγχο πρώτης γραμμής, ο συνοριοφύλακας μπορεί να αξιοποιήσει πληροφορίες τις οποίες αποκτά από τη σύγκριση στοιχείων που περιέχονται στο μηχαναγνώσιμο ταξιδιωτικό έγγραφο (το οποίο περιέχει βιομετρικά αναγνωριστικά στοιχεία) με δεδομένα αποθηκευμένα σε εθνικές, ενωσιακές και διεθνείς βάσεις δεδομένων, όπως το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν, το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις καθώς και οι βάσεις δεδομένων της Ευρωπόλ και της Ιντερπόλ. Στην πράξη, η παραπομπή σε έλεγχο δεύτερης γραμμής οφείλεται συχνά σε θετικό αποτέλεσμα σε κάποια από τις βάσεις δεδομένων.

Ωστόσο, ένα πρόσωπο μπορεί επίσης να παραπεμφθεί σε έλεγχο δεύτερης γραμμής για άλλους λόγους, για παράδειγμα, όταν ανταποκρίνεται σε προφίλ κινδύνου ή όταν ο συνοριοφύλακας έχει άλλες υπόνοιες σχετικά με το πρόσωπο. Στον κατάλογο Σένγκεν της ΕΕ αναφέρεται ότι, επιπλέον της διενέργειας συνοριακών ελέγχων σύμφωνα με τον κώδικα συνόρων του Σένγκεν, στόχος των ελέγχων πρώτης γραμμής θα πρέπει να είναι η κατάρτιση προφίλ επιβατών και ο εντοπισμός ύποπτων προσώπων για παραπομπή σε διεξοδικούς ελέγχους δεύτερης γραμμής*. Επομένως, οι συνοριοφύλακες πρέπει να αξιολογούν έναν συνδυασμό άλλων ενδείξεων και κριτηρίων προκειμένου να διαπιστώνουν αν ένα πρόσωπο ενδέχεται να επιχειρεί να εισέλθει παράνομα στη χώρα, ενδέχεται να συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια ή, για παράδειγμα, μπορεί να είναι θύμα εμπορίας ανθρώπων. Ανεξάρτητα από το αν εφαρμόζουν

συγκεκριμένο υφιστάμενο προφίλ κινδύνου ή όχι, στις περιπτώσεις αυτές οι συνοριοφύλακες χρησιμοποιούν την κατάρτιση προφίλ.

Η αναγκαιότητα διασφάλισης της ομαλής κυκλοφορίας των ταξιδιωτών σημαίνει ότι οι συνοριοφύλακες διαθέτουν περιορισμένο χρόνο για να διενεργήσουν αντικειμενική αξιολόγηση σχετικά με το αν θα υποβάλουν ένα πρόσωπο σε έλεγχο δεύτερης γραμμής. Από πληροφορίες του Frontex προκύπτει ότι οι υπάλληλοι στα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν, κατά μέσο όρο, μόλις 12 δευτερόλεπτα για να αποφασίσουν αν θα πρέπει να ξεχωρίσουν ένα πρόσωπο για περαιτέρω έλεγχο^{**}. Επομένως, υφίστανται σημαντική πίεση όσον αφορά την ταχεία λήψη ορθής απόφασης.

* Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), Σύσταση 43.

** Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX) (2015).

Οι αρχές και τα πρακτικά εργαλεία που περιγράφονται στο παρόν κεφάλαιο παρέχουν πληροφορίες για την ενθάρρυνση συζητήσεων και δράσεων οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν τους αστυνομικούς και τους συνοριοφύλακες, καθώς και τις υπηρεσίες στις οποίες ανήκουν, να τηρούν τη νομιμότητα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων κατάρτισης προφίλ. Οι τρεις βασικές αρχές που εξετάζονται είναι οι εξής:

- Σεβασμός της αξιοπρέπειας των προσώπων.
- Διασφάλιση της κατάρτισης προφίλ βάσει βάσιμων και αντικειμενικών λόγων.
- Διασφάλιση λογοδοσίας.

Καθεμία από τις αρχές αυτές συνδέεται με τη βαθύτερη σημασία της διασφάλισης της τήρησης της νομιμότητας εκ μέρους αστυνομικών και συνοριοφυλάκων στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ.

2.1. Σεβασμός της αξιοπρέπειας των προσώπων

Κύρια σημεία

- Η διασφάλιση **αλληλεπίδρασης καλής ποιότητας** δεν αποκλείει αφ' εαυτής την κατάρτιση προφίλ που εισάγει διακρίσεις. Ωστόσο, είναι πιθανό να καταστήσει την αλληλεπίδραση πιο επιτυχημένη και να μειώσει τον δυνητικό αρνητικό αντίκτυπο πράξεων επιτόπιου ελέγχου. Στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων, η επίδειξη επαγγελματισμού και σεβασμού συνιστά νομική υποχρέωση.
- Η **επίδειξη επαγγελματισμού και σεβασμού** αυξάνει γενικά την ικανοποίηση ενός ατόμου από την αλληλεπίδραση με τις αρχές.
- Η **επεξήγηση των λόγων του επιτόπιου ελέγχου** ενός προσώπου συμβάλλει στην αύξηση της εμπιστοσύνης στις αστυνομικές επιχειρήσεις και στις επιχειρήσεις διαχείρισης των συνόρων και μειώνει την αντίληψη της κατάρτισης προφίλ που εισάγει διακρίσεις.
- Η επίδειξη σεβασμού και ευγένειας **δεν δικαιολογεί σε καμία περίπτωση τη διενέργεια παράνομων συνοριακών ελέγχων ή επιτόπιων ελέγχων από την αστυνομία.**

Ο σεβασμός της αξιοπρέπειας των προσώπων δεν αποτελεί μόνο αυτοτελές θεμελιώδες δικαίωμα, αλλά και βασική αρχή των αστυνομικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων διαχείρισης των συνόρων. Στις επιχειρήσεις πρώτης γραμμής έχει καθοριστική σημασία ο τρόπος με τον οποίο οι αστυνομικοί και οι υπάλληλοι διαχείρισης των συνόρων μιλούν και συμπεριφέρονται στα πρόσωπα που σταματούν, καθώς και οι πληροφορίες που παρέχουν.

Δεν πρέπει να λησμονείται ποτέ ότι, όσο ευγενική και επαγγελματική και αν είναι η συμπεριφορά των υπαλλήλων, ο επιλεκτικός έλεγχος προσώπων παραμένει παρεμβατική εμπειρία, η οποία πρέπει να βασίζεται πάντοτε σε νόμιμους λόγους. Οι αντιλήψεις όσον αφορά την κατάρτιση προφίλ που εισάγει διακρίσεις συνδέονται επίσης με τη συχνότητα και το πλήθος των αλληλεπιδράσεων με τις αστυνομικές αρχές και τις αρχές διαχείρισης των συνόρων. Αυτό καταδεικνύει πόσο σημαντικό είναι να διασφαλίζεται ότι συντρέχουν πάντοτε αντικειμενικοί και βάσιμοι λόγοι για τον επιτόπιο έλεγχο.

Τι προβλέπουν τα πρότυπα;

«Ο έλεγχος των συνόρων θα πρέπει να διεξάγεται υπό συνθήκες πλήρους σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ο έλεγχος των συνόρων θα πρέπει να διεξάγεται κατά επαγγελματικό τρόπο και με τον δέοντα σεβασμό και να είναι ανάλογος προς τους επιδιωκόμενους στόχους.»

Αιτιολογική σκέψη 7 του κώδικα συνόρων του Σένγκεν

«Κάθε ταξιδιώτης έχει το δικαίωμα να ενημερώνεται για τον χαρακτήρα του ελέγχου στον οποίο θα υποβληθεί, καθώς και το δικαίωμα σε επαγγελματική, φιλική και ευγενική αντιμετώπιση, σύμφωνα με το ισχύον διεθνές, ενωσιακό και εθνικό δίκαιο.»

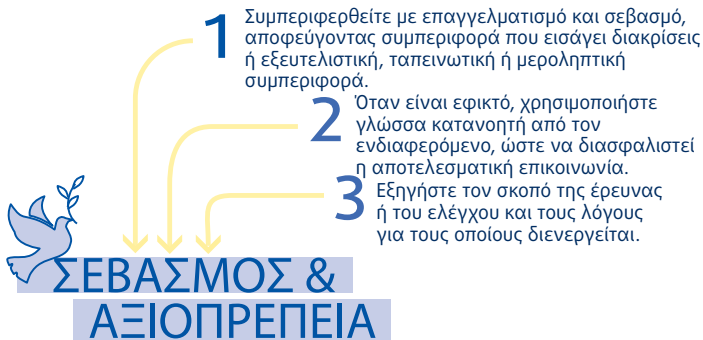
Σημείο 1.3 του Πρακτικού εγχειριδίου για τους συνοριοφύλακες (Εγχειρίδιο Σένγκεν)

«Οι αστυνομικοί συμπεριφέρονται με ακεραιότητα και σεβασμό προς το κοινό και λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη την κατάσταση προσώπων που είναι μέλη ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων.»

Σύσταση 44 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας

Η ευγένεια και η παροχή πληροφοριών από αστυνομικούς και συνοριοφύλακες δεν είναι πάντοτε εύκολο να διασφαλίζεται σε τεταμένες και δύσκολες καταστάσεις. Ωστόσο, τα στοιχεία δείχνουν ότι η χρησιμοποίηση τόνου που επιδεικνύει σεβασμό αυξάνει σημαντικά το επίπεδο ικανοποίησης από την αλληλεπίδραση²⁵. Στην εικόνα 5 απεικονίζονται μερικά στοιχεία αλληλεπίδρασης με επίδειξη σεβασμού.

Εικόνα 5: Τρία στοιχεία αλληλεπίδρασης με επίδειξη σεβασμού

Πηγή: FRA (2018)

25 FRA (2014β).

Ορισμένα στοιχεία των συνοριακών ελέγχων ρυθμίζονται από τον κώδικα συνόρων του Σένγκεν, όπως οι απαιτήσεις να διενεργούνται οι έλεγχοι με επαγγελματικό τρόπο και με τον δέοντα σεβασμό ή να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τον σκοπό και τη διαδικασία του ελέγχου (κώδικας συνόρων του Σένγκεν, αιτιολογική σκέψη 7, άρθρο 7 και άρθρο 8 παράγραφος 5). Από την άλλη πλευρά, η χρήση κοινής γλώσσας δεν συνιστά απόλυτη προϋπόθεση στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων λόγω της εγγενούς ποικιλότητας της κυκλοφορίας στα σύνορα. Παρ' όλα αυτά, ο κώδικας συνόρων του Σένγκεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν τους συνοριοφύλακες να μάθουν γλώσσες αναγκαίες για την εκτέλεση των καθηκόντων τους (άρθρο 16 παράγραφος 1). Ο κατάλογος Σένγκεν, ο οποίος περιέχει ένα σύνολο συστάσεων και βέλτιστων πρακτικών για τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, συνιστά περαιτέρω να έχουν οι συνοριοφύλακες την ικανότητα να επικοινωνούν σε ξένες γλώσσες σχετικές με τα καθημερινά καθήκοντά τους. Ως βέλτιστη πρακτική, αναφέρει την ικανοποιητική γνώση γλωσσών γειτονικών χωρών, καθώς και άλλων γλωσσών ανάλογα με τη φύση της κυκλοφορίας στα σύνορα. Ιδανικά, σε κάθε βάρδια θα πρέπει να περιλαμβάνονται υπάλληλοι με κατάλληλες γλωσσικές δεξιότητες²⁶.

Η έλλειψη λεπτότητας και σεβασμού κατά τους αστυνομικούς επιτόπιους ελέγχους μπορεί να έχει άμεσες συνέπειες στην αποτελεσματικότητα της αστυνομίας (βλ. σημείο 1.3.2). Στον κώδικα πρακτικής του νόμου για την αστυνομία και τα αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές υποθέσεις, ο οποίος καταρτίστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, αναφέρονται τα εξής: «Κάθε επιτόπιος έλεγχος πρέπει να διενεργείται με ευγένεια, λεπτότητα και σεβασμό για το πρόσωπο που υποβάλλεται στον έλεγχο. Αυτό έχει σημαντικό αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη του κοινού στην αστυνομία. Πρέπει να καταβάλλεται κάθε εύλογη προσπάθεια για την ελαχιστοποίηση της ντροπής που ενδέχεται να νιώθει το πρόσωπο που υποβάλλεται σε έλεγχο»²⁷.

Ορισμένα σημαντικά στοιχεία του σεβασμού της αξιοπρέπειας, όπως η παροχή εξηγήσεων στο πρόσωπο που υποβάλλεται σε επιτόπιο έλεγχο και η παροχή σε αυτό της δυνατότητας να εκφράσει τις απόψεις του, είναι βασικές συνιστώσες των αστυνομικών διαδικασιών και των διαδικασιών διαχείρισης των συνόρων. Τα έντυπα επιτόπιου ελέγχου μπορούν να συμβάλουν στην παροχή των πληροφοριών αυτών με διαρθρωμένο τρόπο (βλ. σημείο 2.3.1).

26 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), συστάσεις 27 και 41.

27 Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014α), σημείο 3.1.

Στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων, τα τυποποιημένα έντυπα αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την ενημέρωση των ταξιδιωτών σχετικά με τον σκοπό και τη διαδικασία του ελέγχου δεύτερης γραμμής. Τα εν λόγω έντυπα μπορούν να διευκολύνουν την επικοινωνία με τους ταξιδιώτες, εφόσον διανέμονται και συμπληρώνονται με περαιτέρω προφορικές εξηγήσεις, όπου απαιτείται. Βάσει του κώδικα συνόρων του Σένγκεν, τα πρόσωπα που υποβάλλονται σε έλεγχο δεύτερης γραμμής θα πρέπει να ενημερώνονται εγγράφως σε γλώσσα που κατανοούν, ή που μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι αντιλαμβάνονται, σχετικά με τον σκοπό και τη διαδικασία του ελέγχου. Οι πληροφορίες θα πρέπει:

- να είναι διαθέσιμες σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και στις γλώσσες των χωρών που συνορεύουν με την οικεία χώρα·
- να αναφέρουν ότι ο ταξιδιώτης μπορεί να ζητήσει το όνομα ή τον υπηρεσιακό αριθμό αναγνώρισης του υπαλλήλου που διενεργεί τον έλεγχο, καθώς και την ονομασία του συνοριακού σημείου διέλευσης και την ημερομηνία διέλευσης των συνόρων.

Αυτά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν μια αλληλεπίδραση με σεβασμό, και τα οποία συνδέονται με επικοινωνιακές και διαπροσωπικές δεξιότητες, είναι πιο δύσκολο να προσδιοριστούν σε επιχειρησιακές διαδικασίες και ενδέχεται να απαιτήσουν περαιτέρω επενδύσεις σε εκπαίδευση. Οι δυσκολίες διαμόρφωσης θετικού κλίματος για την αλληλεπίδραση ενδέχεται να οφείλονται σε:

- περιορισμένες επικοινωνιακές δεξιότητες
- αδυναμία διατύπωσης του λόγου της πράξης και
- αδυναμία υπέρβασης προσωπικών και θεσμικών μεροληψιών και αρνητικών στερεοτύπων, καθώς και εχθρικών αισθημάτων που έχουν αναπτυχθεί σε τμήματα της κοινότητας.

2.2. Βάσιμοι και αντικειμενικοί λόγοι

Κύρια σημεία

- Οι πράξεις επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων που βασίζονται σε συγκεκριμένες και επικαιροποιημένες πληροφορίες ασφαλείας είναι πιο πιθανό να είναι αντικειμενικές.
- Για να είναι νόμιμες, οι ενέργειες επιτόπιου ελέγχου και οι παραπομπές σε έλεγχο δεύτερης γραμμής πρέπει να στηρίζονται σε **βάσιμες και αντικειμενικές υπόνοιες**. Η διαίσθηση δεν είναι ούτε βάσιμος ούτε αντικειμενικός λόγος για τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου σε ένα πρόσωπο ή για την παραπομπή ενός προσώπου σε έλεγχο δεύτερης γραμμής.
- Προστατευόμενα χαρακτηριστικά, όπως η φυλή, η εθνοτική καταγωγή, το φύλο ή η θρησκεία, μπορεί να είναι μερικοί από τους παράγοντες τους οποίους λαμβάνουν υπόψη οι αρχές επιβολής του νόμου και οι συνοριοφύλακες για την άσκηση των εξουσιών τους, αλλά **δεν μπορεί να είναι ο μοναδικός ή ο κύριος λόγος για να ξεχωρίσουν ένα πρόσωπο**.
- Η κατάρτιση προφίλ η οποία βασίζεται αποκλειστικά ή κυρίως σε έναν ή περισσότερους από τους προστατευόμενους λόγους ισοδυναμεί με άμεση διάκριση και είναι παράνομη.

Η αντικειμενικότητα είναι σημαντική αρχή του αστυνομικού έργου και του έργου διαχείρισης των συνόρων. Στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ, τα πρόσωπα θα πρέπει να υποβάλλονται σε επιτόπιο έλεγχο ή σε συνοριακό έλεγχο δεύτερης γραμμής μόνον όταν υπάρχουν βάσιμες και αντικειμενικές υπόνοιες. Αντικειμενικοί δικαιολογητικοί λόγοι μπορεί να είναι η συμπεριφορά του προσώπου, συγκεκριμένες πληροφορίες ασφαλείας ή περιστάσεις οι οποίες συνδέουν ένα ή περισσότερα πρόσωπα με δραστηριότητα για την οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι είναι παράνομη.

Η διασφάλιση αντικειμενικότητας κατά την κατάρτιση προφίλ απαιτεί:

- να αποφεύγεται η μεροληψία, μεταξύ άλλων μέσω της παροχής σαφούς καθοδήγησης και στοχευμένης εκπαίδευσης και
- να γίνεται αποτελεσματική χρήση πληροφοριών ασφαλείας και άλλων πληροφοριών.

2.2.1. Αποφυγή μεροληψίας

Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Αστυνομικής Δεοντολογίας παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τη συμπεριφορά της αστυνομίας σε τομείς που περιλαμβάνουν τη δράση και την επέμβαση της αστυνομίας, τη λογοδοσία της αστυνομίας και την εποπτεία της αστυνομίας²⁸. Σε αυτόν υπογραμμίζεται η γενική αρχή σύμφωνα με την οποία: «[η] αστυνομία ασκεί τα καθήκοντά της με αντικειμενικότητα, καθοδηγούμενη, ειδικότερα, από τις αρχές της αμεροληψίας και της απαγόρευσης των διακρίσεων»²⁹.

Ο διαχωρισμός προσώπων χρησιμοποιώντας ως *μοναδικό ή καθοριστικό παράγοντα* την πραγματική ή θεωρούμενη φυλή, εθνοτική καταγωγή, θρησκεία ή αναπηρία, ή το πραγματικό ή θεωρούμενο φύλο, ή τον πραγματικό ή θεωρούμενο γενετήσιο προσανατολισμό τους, ή άλλους απαγορευμένους λόγους συνιστά προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μπορεί επίσης να έχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες τόσο για τις δημόσιες αρχές όσο και για τις κοινότητες (βλ. σημείο 1.3).

Η κατάρτιση προφίλ που εισάγει διακρίσεις μπορεί να αντικατοπτρίζει τόσο ατομική όσο και θεσμική μεροληψία. Επιπλέον της προσωπικής μεροληψίας, τα στερεότυπα και η συμπεριφορά που εισάγει διακρίσεις εις βάρος προσώπων μπορεί να απορρέουν από συγκεκριμένες πρακτικές εντός των αρχών επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Η αύξηση της διαφάνειας στις θεσμικές διαδικασίες και πρακτικές μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των διακρίσεων και της διαιώνισης των στερεοτύπων.

Η αναγνώριση βαθιά ριζωμένων μεροληψιών μπορεί να είναι δύσκολη. Αστυνομικοί και συνοριοφύλακες μπορεί να πιστεύουν ότι ξεχωρίζουν πρόσωπα στηριζόμενοι σε βάσιμους και αντικειμενικούς λόγους (όπως η συμπεριφορά), ενώ στην πραγματικότητα οι σχετικές αποφάσεις αντικατοπτρίζουν τη μεροληψία τους.

Όταν σταματούν πρόσωπα, οι αστυνομικοί και οι συνοριοφύλακες αποδίδουν συχνά τον λόγο για τον διαχωρισμό ενός συγκεκριμένου προσώπου σε «διαίσθηση» ή «ένστικτο». Το αίσθημα αυτό είναι πιθανό να βασίζεται σε συνδυασμό

28 Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (2001), [Recommendation Rec\(2001\)10 of the Committee of Ministers to Member States on the European Code of Police Ethics](#) [Σύσταση Rec(2001)10 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον ευρωπαϊκό κώδικα αστυνομικής δεοντολογίας], 19 Σεπτεμβρίου 2001.

29 Ό.π., παράγραφος 40.

εμπειρογνώσιας και προηγούμενων εμπειριών, αλλά ενδέχεται επίσης να αντικατοπτρίζει συνειδητή ή υποσυνείδητη μεροληψία του υπαλλήλου. Για την αποφυγή παράνομης κατάρτισης προφίλ, οι αστυνομικοί και οι συνοριοφύλακες θα πρέπει να εξετάζουν αν η απόφασή τους δικαιολογείται βάσει αντικειμενικών πληροφοριών. Η διαίσθηση δεν είναι ούτε βάσιμος ούτε αντικειμενικός λόγος για τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου σε ένα πρόσωπο ή την υποβολή ενός προσώπου σε περαιτέρω έλεγχο στα σύνορα.

2.2.2. Σαφής καθοδήγηση προς αστυνομικούς και συνοριοφύλακες

Η πρακτική, εύληπτη και εύχρηστη καθοδήγηση έχει ιδιαίτερη σημασία προκειμένου να βοηθηθούν οι αστυνομικοί και οι συνοριοφύλακες πρώτης γραμμής να αποφεύγουν την παράνομη κατάρτιση προφίλ. Η καθοδήγηση μπορεί να προσλάβει πολλές μορφές: μπορεί να συνοδεύει νομοθεσία, να εκδίδεται από τις ίδιες τις αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων ή να παρέχεται σε καθημερινή βάση από ανώτερους αξιωματικούς. Η χρήση πραγματικών παραδειγμάτων για να υποδειχθούν οι ενέργειες που πρέπει να εκτελούνται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι πιθανό να είναι πιο αποτελεσματική από την επεξήγηση κανόνων και διαδικασιών.

Οι αξιωματικοί που κατέχουν διοικητικές θέσεις πρέπει να ενημερώνουν το προσωπικό ότι η πραγματική ή θεωρούμενη φυλή, εθνοτική καταγωγή ή θρησκεία, ή το πραγματικό ή θεωρούμενο φύλο, ή ο πραγματικός ή θεωρούμενος γενετήσιος προσανατολισμός, ή άλλοι απαγορευμένοι λόγοι διακρίσεων δεν μπορούν να είναι ο καθοριστικός παράγοντας για τη λήψη μέτρων επιβολής του νόμου ή διαχείρισης των συνόρων εις βάρος ενός προσώπου. Η αποσαφήνιση του χρόνου και του τρόπου με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν προσωπικά χαρακτηριστικά μπορεί να συμβάλει στη μείωση του κινδύνου διαφορετικών ερμηνειών καθώς και της εξάρτησης από στερεότυπα και προκαταλήψεις. Η καθοδήγηση θα πρέπει να καλύπτει επίσης ζητήματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων.

Στον [πίνακα 3](#) καταγράφονται μερικά είδη καθοδήγησης τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν καθώς και σημαντικά χαρακτηριστικά τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Πίνακας 3: Είδη, χαρακτηριστικά της καθοδήγησης και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών

Είδη καθοδήγησης	Χαρακτηριστικά της καθοδήγησης	Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών
<ul style="list-style-type: none"> • τυποποιημένες επιχειρησιακές διαδικασίες • κώδικες συμπεριφοράς • τακτική καθοδήγηση από ανώτερους αξιωματικούς 	<ul style="list-style-type: none"> • λεπτομερές και συγκεκριμένη • κάλυψη όλων των δραστηριοτήτων στις οποίες ενδέχεται να ανακύψει κατάρτιση προφίλ βασισμένη σε μεροληψία: <ul style="list-style-type: none"> ο επιτόπιος έλεγχος ο συλλήψεις ο συνοριακοί έλεγχοι ο χρήση βίας κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> • ανάπτυξη καθοδήγησης με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη • διάθεση της καθοδήγησης στις κοινότητες • παρότρυνση των κοινοτήτων να σχολιάσουν την καθοδήγηση

Πηγή: FRA (2018)

Περιπτωσιολογική μελέτη

Κώδικας πρακτικής και η προσέγγιση των πρεσβευτών (ολλανδική αστυνομία)

Η ολλανδική αστυνομία, σε συνεργασία με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, όπως η Διεθνής Αμνηστία, κατάρτισε έναν κώδικα πρακτικής στον οποίο περιγράφονται οι τέσσερις αρχές που χαρακτηρίζουν τον επαγγελματικό επιτόπιο έλεγχο:

- Θεμιτή επιλογή προσώπων η οποία μπορεί να δικαιολογηθεί.
- Εξήγηση του λόγου για τον επιτόπιο έλεγχο.
- Επαγγελματικός τρόπος επικοινωνίας.
- Αστυνομικοί ή συνοριοφύλακες εξετάζουν τις πρακτικές τους και τις σχολιάζουν μεταξύ τους.

Η αλλαγή πρακτικών οι οποίες δεν γίνονται αντιληπτές ως προβληματικές, για παράδειγμα η πρακτική της προορατικής αστυνόμευσης η οποία μπορεί να συνεπάγεται εθνοτικό χαρακτηρισμό, είναι δύσκολη. Η αστυνομία

στο Άμστερνταμ ανέπτυξε προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή με τη συμμετοχή στις ομάδες αστυνομικών που εργάζονται επιτόπου (πρεσβευτών), οι οποίοι υποβοηθούνται από τους προϊσταμένους και τους εκπαιδευτές τους. Το πρώτο βήμα είναι η ευαισθητοποίηση, καταδεικνύοντας και συζητώντας τον αντίκτυπο των προορατικών επιτόπιων ελέγχων στα στοχευόμενα πρόσωπα και προτείνοντας ένα εναλλακτικό πλαίσιο, το οποίο είναι αμερόληπτο και αποτελεσματικό. Το δεύτερο βήμα είναι ο ενστερνισμός της νέας αυτής πρακτικής από τους αστυνομικούς.

Για περισσότερες πληροφορίες στην ολλανδική γλώσσα, βλ. τον [ιστότοπο της αστυνομίας](#).

2.2.3. Στοχευμένη εκπαίδευση

Η εκπαίδευση των αστυνομικών και των συνοριοφυλάκων είναι ένα ακόμη σημαντικό εργαλείο για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου παράνομης κατάρτισης προφίλ. Υπάρχουν πολλά διαφορετικά είδη εκπαίδευσης, τα οποία μπορούν να παρασχεθούν σε διαφορετικά στάδια της σταδιοδρομίας του αστυνομικού ή του συνοριοφύλακα, όπως: αρχική εκπαίδευση κατά την πρόσληψη, πρακτική εξάσκηση και συνεχής επαγγελματική επιμόρφωση. Ανεξάρτητα από το είδος της εκπαίδευσης, οι θεματικές ενότητες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη νοοτροπία εντός του οργανισμού και να προβλέπουν μαθήματα τα οποία ενσωματώνουν στρατηγικές για την αντικατάσταση και την καταπολέμηση των στερεοτύπων. Τέλος, η αξιολόγηση του αντικτύπου της εκπαίδευσης είναι καθοριστικής σημασίας για την παρακολούθηση του τρόπου με τον οποίο η εκπαίδευση συνέβαλε στη μεταβολή της αντίληψης αστυνομικών και συνοριοφυλάκων και στη βελτίωση της πρακτικής τους, καθώς και για τον εντοπισμό κενών για την κάλυψη των οποίων ενδέχεται να απαιτείται περαιτέρω εκπαίδευση. Στην [εικόνα 6](#) επισημαίνονται ορισμένα ζητήματα τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση στοχευμένης εκπαίδευσης.

Ορισμένα είδη εκπαίδευσης για αστυνομικούς ή συνοριοφύλακες είναι ήδη καλά αναπτυγμένα σε ορισμένες χώρες, όπως η «εκπαίδευση στην ποικιλομορφία» και η «εκπαίδευση στην ευαισθητοποίηση». Η εκπαίδευση στην ποικιλομορφία επιχειρεί να αντιμετωπίσει τα προσωπικά αισθήματα όσον αφορά την εθνοτική καταγωγή, τις διαφορές και τα στερεότυπα και τον τρόπο με τον οποίο αυτά επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Ωστόσο, ορισμένα μαθήματα σχετικά με την

ποικιλομορφία δεν εξετάζουν κατ' ανάγκη τις διακρίσεις. Ορισμένες μελέτες υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση όσον αφορά τους πολιτισμούς και την ποικιλομορφία στην πραγματικότητα αναδεικνύει και ενισχύει τις διαφορές ενισχύοντας, αντί να αντιμετωπίζει, τη διαμόρφωση στερεοτύπων³⁰. Στόχος της «εκπαίδευσης στην πολιτισμική ευαισθητοποίηση» (εν αντιθέσει προς τη «γενική εκπαίδευση στην ποικιλομορφία») είναι η εκπαίδευση των αστυνομικών και των υπαλλήλων επιβολής του νόμου σχετικά με τον πολιτισμό συγκεκριμένων εθνοτικών ομάδων με τις οποίες αλληλεπιδρούν συχνά, αλλά με τις οποίες δεν είναι εξοικειωμένοι. Η εκπαίδευση αυτή περιλαμβάνει συνιστώμενες πρακτικές και πρακτικές προς αποφυγή και παρέχει καθοδήγηση σχετικά με την ευγένεια, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από διαφορετικές εθνοτικές, θρησκευτικές ή εθνικές οπτικές. Η εκπαίδευση στην πολιτισμική ευαισθητοποίηση είναι πιο αποτελεσματική όταν αναπτύσσεται και παρέχεται με τη βοήθεια και τη συμμετοχή προσώπων από τις σχετικές κοινότητες.

Εικόνα 6: Διαδικασία και σκοποί της κατάρτισης στοχευμένης εκπαίδευσης

Πηγή: FRA (2018)

30 Wrench, J. (2007).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Εκπαίδευση στη νόμιμη κατάρτιση προφίλ

Εκπαίδευση αστυνομικών για την κατάρτιση προφίλ (Ιταλία)

Από το 2014, το ιταλικό Παρατηρητήριο για την ασφάλεια κατά των πράξεων που εισάγουν διακρίσεις (*Osservatorio per la sicurezza contro gli atti discriminatori*) εφαρμόζει πρόγραμμα εκπαίδευσης σχετικά με τον εθνοτικό χαρακτηρισμό για αστυνομικούς και δόκιμους αστυνομικούς. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται ειδικότερα σε εικαζόμενες μεροληψίες οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζουν την κατάρτιση προφίλ· στις συνέπειες όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των αστυνομικών δραστηριοτήτων· και στον αρνητικό αντίκτυπο στις σχέσεις με τις κοινότητες. Περίπου 5 000 άτομα έχουν συμμετάσχει στο πρόγραμμα εκπαίδευσης έως τώρα. Από το 2017, παρέχεται επίσης ενότητα ηλεκτρονικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο προγραμμάτων επανεκπαίδευσης για αστυνομικούς.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. τον [ιστότοπο της ιταλικής εθνικής αστυνομίας](#).

Εργαλείο για τα θεμελιώδη δικαιώματα στην εκπαίδευση για τους συνοριοφύλακες (ΕΕ)

Ο κοινός βασικός κορμός μαθημάτων (ΚΒΚΜ) για τους Ευρωπαίους συνοριοφύλακες καθορίζει το ελάχιστο επίπεδο δεξιοτήτων και γνώσεων το οποίο πρέπει να διαθέτει κάθε Ευρωπαίος συνοριοφύλακας. Περιλαμβάνει κεφάλαια σχετικά με την κοινωνιολογία και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Υπάρχουν ειδικές ενότητες για την απαγόρευση των διακρίσεων (1.5.4) και τον εθνοτικό χαρακτηρισμό (1.7.10), τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτές. Ο ΚΒΚΜ αναδεικνύει δυνητικούς κινδύνους οι οποίοι σχετίζονται με προκαταλήψεις, ρατσισμό, φυλετικές διακρίσεις, ξενοφοβία, ισλαμοφοβία, ομοφοβία και άλλες σχετικές μορφές μισαλλοδοξίας κατά την κατάρτιση προφίλ. Μετά την επικαιροποίηση του 2017, ο ΚΒΚΜ περιλαμβάνει ενότητες σχετικά με νέες ικανότητες, ιδίως στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Επιπλέον, ο Frontex κατάρτισε εγχειρίδιο για τους εκπαιδευτές σε συνεργασία με πανεπιστήμια και διεθνείς οργανισμούς (βλ. Frontex, 2013). Το εγχειρίδιο προτείνει στους εκπαιδευτές μεθοδολογίες για τη βελτίωση

των γνώσεων και των δεξιοτήτων των συνοριοφυλάκων στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της διεθνούς προστασίας. Το εγχειρίδιο αναφέρεται ρητώς στην κατάρτιση προφίλ και καθορίζει βασικούς κανόνες για την αποφυγή των διακρίσεων. Παρέχεται εκπαίδευση σε τακτική βάση. Ωστόσο, δεν υπάρχει μόνιμος μηχανισμός για την αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων της εκπαίδευσης.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Frontex (2012).

Ημερίδες για ανώτερους αξιωματικούς με θέμα την κατάρτιση προφίλ (Βέλγιο)

Το 2015, το Κέντρο Αστυνόμευσης και Ασφάλειας (CPS), με έδρα στη Γάνδη (Βέλγιο), οργάνωσε ημερίδα, με τη συμμετοχή του βελγικού φορέα για την ισότητα (Unia), με θέμα τον εθνοτικό χαρακτηρισμό (*Profilage ethnique: l'égalité sous pression?*). Η ημερίδα κάλυψε διάφορες πτυχές του ζητήματος, όπως: αν και με ποιον τρόπο αστυνομικοί που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών μπορούν να βελτιώσουν τις σχέσεις με τις κοινότητες εθνοτικών μειονοτήτων· πόσο συχνά οι αστυνομικοί εφαρμόζουν εθνοτικό χαρακτηρισμό και με ποιον τρόπο έχει αξιολογηθεί η πρακτική αυτή.

Το 2016, ο Unia οργάνωσε δύο ημερίδες για ανώτερους αξιωματικούς από το βόρειο τμήμα των Βρυξελλών με σκοπό την ευαισθητοποίηση σχετικά με το ζήτημα του εθνοτικού χαρακτηρισμού και την προαγωγή του προβληματισμού σχετικά με τον προσδιορισμό πρακτικών κατάρτισης προφίλ από αστυνομικούς πρώτης γραμμής. Αστυνομικοί από την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσίασαν παραδείγματα ορθής πρακτικής στο κοινό, το οποίο αποτελούνταν από υπαλλήλους επιβολής του νόμου, ερευνητές και ΜΚΟ. Κατέδειξαν, ειδικότερα, ότι η μείωση της κατάρτισης προφίλ βάσει της εθνοτικής καταγωγής οδήγησε σε αύξηση των επιτυχημένων συλλήψεων καταζητούμενων προσώπων. Επισημάναν ότι αυτό κατέστη δυνατό με την τήρηση ορθών αρχείων για κάθε επιτόπιο έλεγχο καθώς και με τη διασφάλιση διαφάνειας όσον αφορά τα κίνητρα κάθε επιτόπιου ελέγχου. Στόχος της εκπαίδευσης ήταν η καθιέρωση κοινής αντίληψης για τις πρακτικές εθνοτικού χαρακτηρισμού με σκοπό την υποστήριξη της μελλοντικής ανάπτυξης έρευνας σχετικά με τις πρακτικές που εφαρμόζει επί του παρόντος η αστυνομία στον τομέα αυτό.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Βέλγιο (2015 και 2017).

Η εκπαίδευση θα πρέπει να αντιμετωπίζει τις μεροληψίες και τα στερεότυπα που ενδέχεται να υπάρχουν στο εσωτερικό των ίδιων των οργανισμών επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Πριν από την παροχή εκπαίδευσης σχετικά με την αποφυγή της παράνομης κατάρτισης προφίλ θα πρέπει να εξετάζονται το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο και οι υφιστάμενες εσωτερικές πολιτικές –όπως υφιστάμενοι μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών, ύπαρξη «κώδικα σιωπής» μεταξύ συναδέλφων κ.λπ. Τα μαθήματα θα πρέπει να εξετάζουν τις μεροληψίες και τα στερεότυπα που εμπεριέχονται στις πράξεις αστυνόμευσης, όπως οι επιτόπιοι έλεγχοι, οι συλλήψεις, η κράτηση και η χρήση βίας.

Αξιωματικοί ανώτερης και μεσαίας βαθμίδας μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία της εκπαίδευσης, τόσο ως συμμετέχοντες όσο και με τη σημασία που αποδίδουν στην εκπαίδευση³¹. Ως αποδέκτες της εκπαίδευσης, οι ανώτεροι αξιωματικοί μπορούν να μάθουν νέες πρακτικές και δεξιότητες τις οποίες μπορούν να μεταβιβάσουν σε όσους εργάζονται στην πρώτη γραμμή. Η νοοτροπία εντός του οργανισμού, η οποία καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ανώτερη διοίκηση, έχει σημαντικό αντίκτυπο στην καθημερινή συμπεριφορά αστυνομικών και συνοριοφυλάκων, μεταξύ άλλων στον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν με το κοινό.

Οι ανώτεροι αξιωματικοί μπορούν επίσης να διασφαλίσουν ότι η εκπαίδευση αντιμετωπίζεται θετικά. Η συμπεριφορά υπαλλήλων σε διοικητικές θέσεις, για παράδειγμα ο τρόπος με τον οποίο οι προϊστάμενοι ανακοινώνουν τον σκοπό της εκπαίδευσης στους αστυνομικούς ή τους συνοριοφύλακες ή το αν αστυνομικοί ή συνοριοφύλακες πιστεύουν ότι επιλέχθηκαν τυχαία ή επειδή είναι «προβληματικοί αστυνομικοί ή συνοριοφύλακες» μπορεί να επηρεάσει το επίπεδο ενδιαφέροντος και συμμετοχής στην εκπαίδευση. Η παρότρυνση αστυνομικών και συνοριοφυλάκων να συμμετέχουν ενεργά στα προγράμματα εκπαίδευσης και να είναι δεκτικοί σε αλλαγές συμπεριφοράς για τη βελτίωση της καθημερινής εργασίας τους είναι πιθανό να βελτιώσει τον αντίκτυπο της εκπαίδευσης³².

Όταν η εκπαίδευση ολοκληρωθεί, θα πρέπει να επανεξεταστεί και να αξιολογηθεί ώστε να εκτιμηθεί ο αντίκτυπός της στην ευαισθητοποίηση και στην αλλαγή της συμπεριφοράς.

31 Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017β).

32 Miller, J. και Alexandrou, B. (2016).

Επικέντρωση στις κατευθυντήριες αρχές της εκπαίδευσης

Η εξειδικευμένη εκπαίδευση είναι καθοριστική για τη διασφάλιση της νόμιμης χρήσης της κατάρτισης προφίλ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξε σειρά βασικών κατευθυντήριων αρχών σχετικά με τον τρόπο διασφάλισης αποτελεσματικής και ποιοτικής εκπαίδευσης όσον αφορά τα εγκλήματα μίσους. Οι ίδιες αρχές εφαρμόζονται στην εκπαίδευση σχετικά με τη νόμιμη κατάρτιση προφίλ.

Εκπαίδευση σχετικά με τα εγκλήματα μίσους για αρχές επιβολής του νόμου και αρχές ποινικής δικαιοσύνης: 10 βασικές κατευθυντήριες αρχές

Διασφάλιση αντικτύπου και βιωσιμότητας:

- Ενσωμάτωση της εκπαίδευσης σε μια ευρύτερη προσέγγιση αντιμετώπισης των διακρίσεων.
- Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την κάλυψη των αναγκών εκπαίδευσης.

Προσδιορισμός στόχων και οικοδόμηση συνεργειών:

- Εξατομίκευση προγραμμάτων ανάλογα με το προσωπικό σας.
- Συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών με διαρθρωμένο τρόπο.

Επιλογή της ορθής μεθοδολογίας:

- Συνδυασμός διαφορετικών μεθοδολογιών.
- Κατάρτιση εκπαιδευτών.

Μετάδοση ποιοτικού περιεχομένου:

- Σχεδιασμός προγράμματος εκπαίδευσης ποιοτικού περιεχομένου.
- Ανάπτυξη ενοτήτων εκπαίδευσης με στόχο τις διακρίσεις.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων:

- Σύνδεση της εκπαίδευσης με διαδικασίες επανεξέτασης των επιδόσεων.
- Διασφάλιση τακτικής παρακολούθησης και αξιολόγησης των μεθόδων εκπαίδευσης που εφαρμόζετε.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017α).

Ωστόσο, η εκπαίδευση από μόνη της δεν θα είναι αποτελεσματική για την αντιμετώπιση των σιωπηρών μεροληψιών αστυνομικών και συνοριοφυλάκων. Απαιτείται αλλαγή στη θεσμική νοοτροπία. Ως εκ τούτου, οι αρχές πρέπει να εξετάσουν πολύπλευρες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση προσωπικών και θεσμικών μεροληψιών (βλ. περιπτωσιολογική μελέτη).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Αντιμετώπιση του «θεσμικού ρατσισμού» στην αστυνομία

Μετά τις ανησυχίες σχετικά με τον ρόλο που διαδραμάτισε ο παράγοντας της φυλής στον πλημμελή χειρισμό από την αστυνομία της έρευνας σχετικά με τη ρατσιστική δολοφονία του Stephen Lawrence στο Ηνωμένο Βασίλειο, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου διενήργησε ευρεία έρευνα για να προσδιοριστούν «τα διδάγματα που πρέπει να αποκομιστούν για τη διερεύνηση και την ποινική δίωξη εγκλημάτων με φυλετικό κίνητρο».

Η έκθεση σχετικά με την έρευνα, η οποία δημοσιεύθηκε το 1999, ανέδειξε το ζήτημα του «θεσμικού ρατσισμού» στη Μητροπολιτική Αστυνομία, συμπεριλαμβανομένων των διαφορών στα αριθμητικά στοιχεία των επιτόπιων ελέγχων, ως ζήτημα που απασχολούσε σημαντικά τις επηρεαζόμενες κοινότητες. Οι συστάσεις της έρευνας, οι οποίες εκτεινόταν από την εκπαίδευση στην ευαισθητοποίηση απέναντι στον ρατσισμό έως την αναφορά και την καταγραφή των περιστατικών, συνοδεύονταν από συνολική έκκληση προς την αστυνομία για αύξηση της διαφάνειας, λογοδοσία και αποκατάσταση της εμπιστοσύνης.

Επισκοπήσεις οι οποίες δημοσιεύθηκαν το 2009, δέκα έτη μετά την έρευνα, κατέδειξαν βελτιώσεις στον τρόπο με τον οποίο η αστυνομία αλληλεπιδρά με τις κοινότητες εθνοτικών μειονοτήτων και διερευνά εγκλήματα με φυλετικό κίνητρο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι για τους μαύρους οι πιθανότητες να υποβληθούν σε επιτόπιο έλεγχο εξακολουθούν να είναι πολύ περισσότερες από ό,τι για τους λευκούς.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (1999), Ηνωμένο Βασίλειο, Equality and Human Rights Commission (Επιτροπή Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) (2009), και Ηνωμένο Βασίλειο, House of Commons Home Affairs Committee (Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Κοινοτήτων) (2009).

2.2.4. Βάσιμες υπόνοιες: αξιοποίηση πληροφοριών ασφαλείας και άλλων πληροφοριών

Όταν οι αστυνομικοί ή οι υπάλληλοι διαχείρισης των συνόρων ξεχωρίζουν ένα πρόσωπο, βασίζουν συνήθως την απόφασή τους σε συνδυασμό στοιχείων. Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνονται πιο «αντικειμενικές» πληροφορίες όπως συγκεκριμένες πληροφορίες ασφαλείας, η συμπεριφορά, η ενδυμασία ή τα αντικείμενα τα οποία τα πρόσωπα έχουν μαζί τους, καθώς και «υποκειμενικές» γνώσεις που βασίζονται στην πείρα.

Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να αποτελούν «ένδειξη» παράνομης δραστηριότητας. Ωστόσο, οι πληροφορίες πρέπει να συνδυάζονται και να χρησιμοποιούνται με προσοχή. Τα στοιχεία δείχνουν ότι αστυνομικοί και συνοριοφύλακες μπορεί να δυσκολεύονται να διακρίνουν στην πράξη μεταξύ αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων, όπως στο παράδειγμα που παρατίθεται στο πλαίσιο.

Παράδειγμα

«Είναι πολύ υποκειμενικό. Είναι το αίσθημα που έχει κάποιος για ένα πρόσωπο και μια περίπτωση, αλλά υπάρχουν επίσης αποδεικτικά ζητήματα ανακολουθιών στα όσα λέει ένα πρόσωπο, ασυνεπειών μεταξύ των λεγομένων του και των λεγομένων του χορηγού του, ασυνεπειών μεταξύ των λεγομένων του και των όσων αναφέρονται στα έγγραφά του, μεταξύ των λεγομένων του και του περιεχομένου των βαλιτσών του. Επομένως, υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, αλλά [αυτά από μόνα τους] δεν χρησιμοποιούνται πλήρως εναντίον οποιουδήποτε. Σημασία έχει η συνολική εικόνα που πρέπει να σχηματίσει ο υπάλληλος για ένα πρόσωπο.»

*Υπάλληλος της υπηρεσίας μετανάστευσης σε μεγάλο αερολιμένα στο Ηνωμένο Βασίλειο
Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2014α), σ. 46.*

Επικέντρωση στον εντοπισμό προσώπων που επιχειρούν να εισέλθουν παράνομα σε μια χώρα

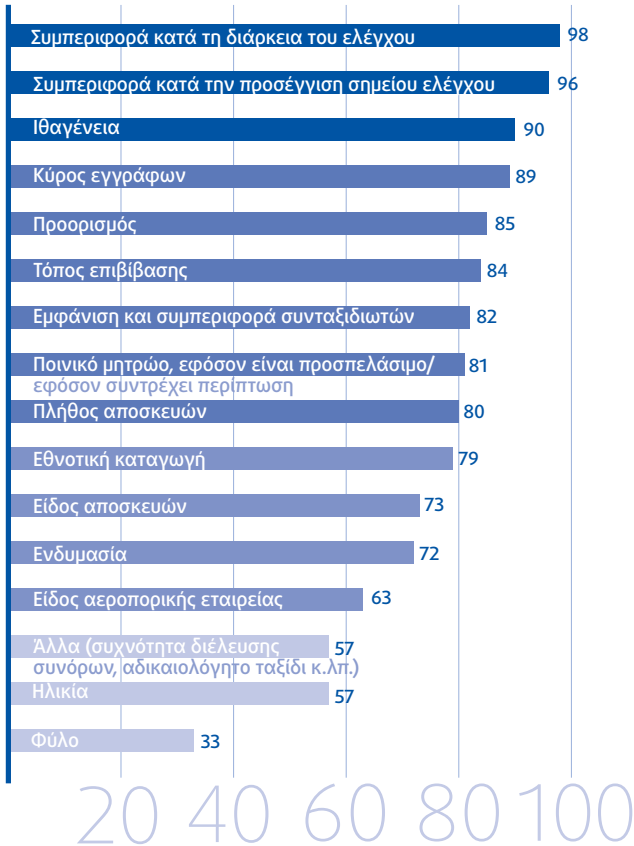
Έρευνα του FRA η οποία διεξήχθη το 2012 σε μεγάλους αερολιμένες φανερώνει ότι οι συνοριοφύλακες λαμβάνουν υπόψη διάφορους παράγοντες όταν αποφασίζουν αν ένα πρόσωπο ενδέχεται να επιχειρεί να εισέλθει παράνομα στη χώρα. Πρόκειται συχνά για συνδυασμό «αντικειμενικών» κριτηρίων – όπως η συμπεριφορά του προσώπου όταν προσεγγίζει στο σημείο ελέγχου και κατά τη διάρκεια του ελέγχου, το είδος και το πλήθος των αποσκευών, καθώς και το κύρος των ταξιδιωτικών εγγράφων— και προσωπικών εμπειριών από προηγούμενους συνοριακούς ελέγχους, όπως φαίνεται στην [εικόνα 7](#).

Οι συνοριοφύλακες προσδιόρισαν τη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια του ελέγχου ή κατά την προσέγγιση του σημείου ελέγχου ως τον πιο χρήσιμο παράγοντα για τον εντοπισμό προσώπων που επιχειρούν να εισέλθουν στη χώρα παράνομα. Ωστόσο, παράγοντες όπως η ιθαγένεια και η εθνοτική καταγωγή, οι οποίοι θα μπορούσαν να υποδεικνύουν κατάρτιση προφίλ που εισάγει διακρίσεις, θεωρήθηκαν επίσης σημαντικοί.

Η ενδυμασία, η οποία θεωρήθηκε επίσης χρήσιμη ένδειξη, είναι παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο φαινομενικά «αντικειμενικές» πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην πράξη με μεροληπτικό τρόπο. Ορισμένα είδη ένδυσης ενδέχεται να συνδέονται με συγκεκριμένα προφίλ κινδύνου. Για παράδειγμα, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων ορισμένης ιθαγένειας ενδέχεται να φορούν συνήθως συγκεκριμένα είδη ένδυσης. Ωστόσο, η ενδυμασία μπορεί επίσης να υποδεικνύει ότι ένα πρόσωπο είναι μέλος συγκεκριμένης εθνοτικής ή θρησκευτικής ομάδας. Ακόμη και αν υπάρχουν επαρκείς άλλοι λόγοι που δικαιολογούν την παραπομπή σε έλεγχο δεύτερης γραμμής, τα πρόσωπα που προβάλλουν έντονα την εθνοτική ή θρησκευτική καταγωγή τους, έχουν προηγούμενες αρνητικές εμπειρίες ή δεν λαμβάνουν κατάλληλες εξηγήσεις από τον αστυνομικό ή τον συνοριοφύλακα ενδέχεται να αντιλαμβάνονται τη μεταχείριση ως δυσμενή διάκριση.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2014α). Σχετικά με τα προφίλ θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, βλ. Frontex (2017).

Εικόνα 7: Ενδείξεις οι οποίες θεωρούνται χρήσιμες ή πολύ χρήσιμες για τον αποτελεσματικό εντοπισμό προσώπων που επιχειρούν να εισέλθουν στη χώρα παρανόμως προτού οι αστυνομικοί ή οι συνοριοφύλακες μιλήσουν μαζί τους (%)

Σημείωση: Οι έγκυρες απαντήσεις κυμαίνονται μεταξύ 206 και 216 επί συνόλου 223. Ερωτηθέντες οι οποίοι δεν απάντησαν σε ένα θέμα δεν λήφθηκαν υπόψη κατά τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων. Η έλλειψη απάντησης αφορά από 7 έως 17 άτομα, ανάλογα με το θέμα.

Πηγή: FRA, Border guard survey (Έρευνα σε συνοριοφύλακες), 2012 (ερώτηση 17)

Οι αξιόπιστες πληροφορίες ασφαλείας σχετικά με μοντέλα συμπεριφοράς ή συμβάντα μπορούν να αυξήσουν την αντικειμενικότητα κατά την κατάρτιση προφίλ. Αυτές θα μπορούσαν να αφορούν εγκληματικές δραστηριότητες ή, στην περίπτωση της διαχείρισης των συνόρων, παράτυπη μετανάστευση ή διασυνοριακό έγκλημα. Όταν οι πράξεις επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων βασίζονται σε συγκεκριμένες και επίκαιρες πληροφορίες ασφαλείας, όπως πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένο πρόσωπο και/ή πλαίσιο, είναι πιο πιθανό να είναι αντικειμενικές και λιγότερο πιθανό να βασίζονται σε στερεότυπα.

Επιπλέον των πληροφοριών ασφαλείας και των αντικειμενικών στοιχείων, πληροφορίες σχετικά με προστατευόμενα χαρακτηριστικά, όπως η πραγματική ή θεωρούμενη φυλή, εθνοτική καταγωγή, ιθαγένεια ή θρησκεία ή το πραγματικό ή θεωρούμενο φύλο, μπορούν σε ορισμένες περιπτώσεις να χρησιμοποιηθούν θεμιτά ως πρόσθετη συνιστώσα στις αξιολογήσεις κατάρτισης προφίλ. Προκειμένου να είναι νόμιμη η χρήση των πληροφοριών αυτών, πρέπει να ρυθμίζεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που επηρεάζονται, να είναι αναλογική (ήτοι να είναι αποτέλεσμα στάθμισης συμφερόντων) και να είναι αναγκαία (ήτοι να μην υπάρχουν τυχόν λιγότερο περιοριστικά μέσα). Πρέπει να υπάρχει βάσιμος λόγος, διαφορετικός από τους προστατευόμενους λόγους, προκειμένου οι αστυνομικοί ή οι συνοριοφύλακες να μεταχειριστούν ένα πρόσωπο διαφορετικά από άλλα πρόσωπα. Ο λόγος πρέπει επίσης να συνδέεται ειδικά με το συγκεκριμένο πρόσωπο, όπως στο παράδειγμα που παρατίθεται στο πλαίσιο.

Παράδειγμα

Μάρτυρες αναφέρουν ότι ο ύποπτος κλοπής φορούσε κόκκινα αθλητικά παπούτσια και μαύρο καπέλο του μπέιζμπολ, έχει ύψος 1,60-1,70 και θεωρείται κινεζικής καταγωγής. Υπό τις περιστάσεις αυτές, οι αρχές επιβολής του νόμου θα μπορούσαν θεμιτά να θεωρήσουν ότι η εθνοτική καταγωγή έχει σημασία προκειμένου να καθοριστεί αν ένα πρόσωπο θα είναι δυνητικός ύποπτος, καθώς συνδυάζεται με συγκεκριμένες πληροφορίες ασφαλείας.

Επικέντρωση σε λεπτομερείς περιγραφές υπόπτων

Οι καλές περιγραφές των υπόπτων μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο παράνομης κατάρτισης προφίλ. Η περιγραφή υπόπτου περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με το πρόσωπο, όπως το χρώμα του δέρματος, των

μαλλιών και των ματιών, το ύψος και το βάρος, και η ενδυμασία. Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το θύμα του εγκλήματος ή μάρτυρες, ή βασίζονται σε άλλες συγκεκριμένες πληροφορίες ασφαλείας. Αστυνομικοί ή συνοριοφύλακες μπορούν να χρησιμοποιήσουν μια καλή περιγραφή υπόπτου ως βάση για πράξεις επιτόπιου ελέγχου με στόχο την κράτηση υπόπτων ή για να παραπέμψουν πρόσωπα σε συνοριακούς ελέγχους για έλεγχο δευτέρας γραμμής.

Ωστόσο, όταν οι λειτουργοί επιβολής του νόμου λαμβάνουν μια υπερβολικά γενική περιγραφή υπόπτου, η οποία περιλαμβάνει φυλή, εθνοτική καταγωγή ή παρόμοια χαρακτηριστικά, δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούν την περιγραφή αυτή ως βάση για τις επιχειρήσεις τους. Στις περιπτώσεις αυτές, οι επιχειρήσεις είναι πιθανό να έχουν ως αποτέλεσμα πολλούς επιτόπιους ελέγχους αθώων προσώπων που τυγχάνει να έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά. Αντιθέτως, θα πρέπει να αναζητούν περισσότερες συγκεκριμένες επιχειρησιακές πληροφορίες ασφαλείας για την καθοδήγηση των ερευνών.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017β).

Πληροφορίες οι οποίες φαίνονται αντικειμενικές μπορούν στην πραγματικότητα να ενσωματώνουν μεροληψίες. Φαινομενικά αντικειμενικοί παράγοντες, όπως ο χρόνος, η ημέρα, ο τόπος κ.λπ., μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να υποκαταστήσουν απαγορευμένους λόγους διακρίσεων, όπως η πραγματική ή θεωρούμενη φυλή, εθνική καταγωγή ή θρησκεία, ή το πραγματικό ή θεωρούμενο φύλο, ή ο πραγματικός ή θεωρούμενος γενετήσιος προσανατολισμός, όπως φαίνεται στο παράδειγμα που ακολουθεί.

Παράδειγμα

Επιχείρηση επιτόπιων ελέγχων διενεργείται γύρω στο μεσημέρι της Παρασκευής στην περιοχή Χ. Ωστόσο, αυτός ο χρόνος είναι ο σημαντικότερος χρόνος προσευχής για τους μουσουλμάνους. Καθώς η περιοχή Χ βρίσκεται κοντά σε τζαμί, οι θεωρητικά αντικειμενικοί παράγοντες του χρόνου, της ημερομηνίας και του τόπου θα μπορούσαν στην πραγματικότητα να λειτουργήσουν ως υποκατάστατο για επιχείρηση επιτόπιων ελέγχων βασισμένη στον απαγορευμένο λόγο διάκρισης λόγω θρησκείας.

Ομοίως, η αναζήτηση συγκεκριμένης ύποπτης συμπεριφοράς μπορεί να φαίνεται ότι συνιστά αντικειμενικό τρόπο εντοπισμού ενδεχόμενων παραβάσεων. Ωστόσο, αστυνομικοί ή συνοριοφύλακες ενδέχεται να ερμηνεύσουν τη συμπεριφορά ενός προσώπου με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με άλλα χαρακτηριστικά του. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η πρακτική γνώση και η κατανόηση πληροφοριών ασφαλείας μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ αστυνομικών ή συνοριοφυλάκων και συχνά δεν αντιστοιχούν σε πραγματικά πρότυπα εγκληματικότητας³³.

Η παροχή επίκαιρων και λεπτομερών πληροφοριών ασφαλείας σε αστυνομικούς και συνοριοφύλακες, για παράδειγμα σε «ενημερώσεις προ της βάρδιας» κατά την έναρξη κάθε βάρδιας, θα μπορούσε να μειώσει την αυθαιρεσία και να παράσχει σε αστυνομικούς και συνοριοφύλακες καθοδήγηση σχετικά με τρόπους ειδικότερης στόχευσης των εξουσιών τους στα τρέχοντα μοντέλα εγκληματικότητας και στα προσδιορισθέντα προβλήματα ασφάλειας. Έτσι περιορίζεται ο ρόλος της μεροληψίας. Η βελτίωση της ποιότητας και της χρήσης δεδομένων ασφαλείας για την επικέντρωση σε παράγοντες συμπεριφοράς ή συγκεκριμένες πληροφορίες είναι πιο αποτελεσματική όταν συνδυάζεται με αυξημένη εποπτεία και παρακολούθηση του τρόπου με τον οποίο αστυνομικοί ή συνοριοφύλακες κάνουν χρήση των εξουσιών τους.

Περιπτωσιολογική μελέτη

Διασφάλιση αντικειμενικότητας κατά την κατάρτιση προφίλ

Ενημερώσεις προ της βάρδιας (ΕΕ)

Σύμφωνα με τη σύσταση του καταλόγου Σένγκεν, πριν από κάθε βάρδια πρέπει να παρέχονται στον αστυνομικό ή στον συνοριοφύλακα υπηρεσίας πληροφορίες σχετικά με τυχόν δείκτες κινδύνου και προφίλ κινδύνου. Η πρόβλεψη αλληλεπικαλυπτόμενου χρόνου μεταξύ βαρδιών μπορεί να παρέχει επαρκή χρόνο για ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ του προσωπικού προηγούμενης και επόμενης βάρδιας και για κατάλληλη ενημέρωση.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009).

33 Ηνωμένο Βασίλειο, National Policing Improvement Agency, NPIA (Εθνικός οργανισμός βελτίωσης της αστυνόμευσης) (2012).

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης SDR (Κάτω Χώρες)

Στόχος του προγράμματος εκπαίδευσης Έρευνα, Εντοπισμός και Αντίδραση (Search, Detect and React, SDR) είναι η πρόληψη εγκλημάτων ή τρομοκρατικών πράξεων μέσω της βελτίωσης της ικανότητας του προσωπικού ασφαλείας όσον αφορά την κατάρτιση προφίλ βασισμένων στη συμπεριφορά. Αυτό σημαίνει τη μετατόπιση της προσοχής από σταθερά χαρακτηριστικά, όπως το χρώμα του δέρματος, και την επικέντρωση στην ατομική συμπεριφορά, κατά την πραγματοποίηση επιλογών σχετικά με την αστυνομική δράση. Καθώς οι ενδείξεις ύποπτης συμπεριφοράς αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο κάθε φορά πλαίσιο, η εκπαίδευση διαφοροποιείται ανάλογα με το περιβάλλον. Το πρόγραμμα απορρίπτει την ιδέα της ύπαρξης μίας και μοναδικής λύσης για όλες τις καταστάσεις. Αφού εντοπίσουν τα σχετικά μοντέλα συμπεριφοράς, αστυνομικοί και συνοριοφύλακες καλούνται να ενεργούν με τρόπο που επιδεικνύει «ευαισθησία». Στις περισσότερες περιπτώσεις, θα συνομιλούν άτυπα με τον ύποπτο αντί να κάνουν χρήση οποιωνδήποτε επίσημων εξουσιών της αστυνομίας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει διά ζώσης διδασκαλία, επιπλέον εφαρμοσμένης και επιτόπιας εκπαίδευσης.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. τον [ιστότοπο της Ακαδημίας SDR](#).

Το εργαλείο εγκεκριμένης επαγγελματικής πρακτικής (Authorised Professional Practice, APP) για τους επιτόπιους ελέγχους (Ηνωμένο Βασίλειο)

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Αστυνομική Σχολή (College of Policing) ανέπτυξε καθοδήγηση σχετικά με εγκεκριμένη επαγγελματική πρακτική (APP), η οποία καλύπτει διάφορες πτυχές του έργου της αστυνομίας. Στην APP σχετικά με τους επιτόπιους ελέγχους εξηγούνται ο επιτόπιος έλεγχος, οι λόγοι για τους οποίους είναι σημαντικό να γίνεται ορθή χρήση των σχετικών εξουσιών και τα χαρακτηριστικά των νόμιμων επιτόπιων ελέγχων. Εξηγείται ότι η νομιμότητα και η αποτελεσματικότητα των αλληλεπιδράσεων που αφορούν επιτόπιο έλεγχο υποστηρίζονται με τη διασφάλιση των εξής στοιχείων:

- **Αμεροληψία:** η απόφαση του αστυνομικού να υποβάλει ένα πρόσωπο σε επιτόπιο έλεγχο πρέπει να βασίζεται μόνο σε κατάλληλους, αντικειμενικούς παράγοντες. Ένα πρόσωπο δεν πρέπει ποτέ να

υποβάλλεται σε επιτόπιο έλεγχο αποκλειστικά ή κυρίως λόγω προστατευόμενων χαρακτηριστικών ή παραγόντων όπως προηγούμενες ποινικές καταδίκες.

- **Νομιμότητα:** ο επιτόπιος έλεγχος πρέπει να έχει νομική βάση η οποία εφαρμόζεται νόμιμα.
- **Επαγγελματισμός:** κατά τη διάρκεια των αλληλεπιδράσεων που αφορούν επιτόπιο έλεγχο, οι αστυνομικοί πρέπει να συμμορφώνονται προς τα επαγγελματικά πρότυπα συμπεριφοράς, και ειδικότερα τον Κώδικα Δεοντολογίας, να επικοινωνούν με αποτελεσματικό τρόπο και να αντιμετωπίζουν τα πρόσωπα που υποβάλλονται στον έλεγχο με αξιοπρέπεια και σεβασμό.
- **Διαφάνεια:** η επιμέρους αλληλεπίδραση πρέπει να καταγράφεται με ακρίβεια. Πρέπει να διασφαλίζεται αποτελεσματική εποπτεία και παρακολούθηση, καθώς και δημόσιος έλεγχος, των επιτόπιων ελέγχων.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Ηνωμένο Βασίλειο, College of Policing (Αστυνομική Σχολή) (2016)*.

Στην **εικόνα 8** απεικονίζονται τα διάφορα στοιχεία τα οποία μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά τη νόμιμη κατάρτιση προφίλ· ο τρόπος με τον οποίο συνδυάζονται μεταξύ τους θα εξαρτάται από τη φύση της συγκεκριμένης περίπτωσης.

Εικόνα 8: Συνδυασμός στοιχείων

* Βλ. **εικόνα 9** για τον κατάλογο των προστατευόμενων λόγων βάσει του δικαίου της ΕΕ. Η κατάρτιση προφίλ δεν θα πρέπει **ποτέ** να βασίζεται αποκλειστικά ή κυρίως σε προστατευόμενα χαρακτηριστικά.

Πηγή: FRA (2018)

Στην εικόνα 9 παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο τα στοιχεία αυτά μπορούν να συνδυαστούν ώστε να διασφαλίζεται ότι η κατάρτιση προφίλ δεν εισάγει διακρίσεις.

Εικόνα 9: Στοιχεία κατάρτισης προφίλ που δεν εισάγει διακρίσεις

Σημειώσεις: Ο κατάλογος των προστατευόμενων λόγων διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Για επισκόπηση των λόγων διακρίσεων που περιλαμβάνονται στους ποινικούς κώδικες όλων των επιμέρους κρατών μελών, βλ. FRA (2018δ). Βλ. επίσης τον [ιστότοπο του Equinet](#), του Ευρωπαϊκού Δικτύου Φορέων Ισότητας, στον οποίο απαριθμούνται οι λόγοι διακρίσεων που εμπύπουν στην αρμοδιότητα των εθνικών φορέων ισότητας.

Πηγή: FRA (2018)

2.2.5. Έντυπα επιτόπιου ελέγχου για την κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου

Τα έντυπα επιτόπιου ελέγχου μπορούν να βοηθούν τους αστυνομικούς ή τους συνοριοφύλακες να εξετάζουν αν οι έλεγχοι που διενεργούν στηρίζονται σε βάσιμους λόγους και παρέχουν παράλληλα τη δυνατότητα στους ανώτερους αξιωματικούς να παρακολουθούν τυχόν πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις στη χρήση των επιτόπιων ελέγχων από μεμονωμένους αστυνομικούς ή συνοριοφύλακες. Παρότι θεωρούνται ενίοτε επαχθή, τα έντυπα αυτά παρέχουν επίσης ένα αρχείο των επιτόπιων ελέγχων, το οποίο, σε συσχέτισμό με άλλα, παρέχει στοιχεία τα οποία μπορούν να υποδεικνύουν αν οι επιτόπιοι έλεγχοι διενεργούνται νόμιμα³⁴. Αυτό συμβάλλει στην προαγωγή της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Επιπλέον της συμπλήρωσης εντύπων, για την καταγραφή των πληροφοριών αυτών μπορούν να χρησιμοποιηθούν και νέες τεχνολογίες, όπως εφαρμογές για κινητές συσκευές.

Στο πλαίσιο επικέντρωσης περιγράφονται ορισμένα σημαντικά στοιχεία τα οποία πρέπει να ενσωματώνονται στον σχεδιασμό των εντύπων επιτόπιου ελέγχου.

Επικέντρωση στα στοιχεία που συνθέτουν ένα άρτιο έντυπο επιτόπιου ελέγχου

Τα έντυπα επιτόπιου ελέγχου πρέπει να είναι καλά σχεδιασμένα προκειμένου να είναι χρήσιμα. Πρώτον, η συμπλήρωση των εντύπων δημιουργεί πρόσθετο φόρτο εργασίας για τους αστυνομικούς και τους συνοριοφύλακες. Εάν δεν έχουν σχεδιαστεί με σαφήνεια και δεν είναι ευλόγως σύντομα, υπάρχει κίνδυνος να μη συμπληρωθούν εξ ολοκλήρου από τον αστυνομικό ή τον συνοριοφύλακα ή να συμπληρωθούν με προχειρότητα. Δεύτερον, τα άρτια έντυπα καθιστούν εφικτή την εύκολη ανάκτηση και αντιπαραβολή στοιχείων για την υποστήριξη της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πράξεων επιτόπιου ελέγχου.

Όταν είναι δυνατόν, τα έντυπα επιτόπιου ελέγχου θα πρέπει:

- να περιλαμβάνουν πεδία πολλαπλών επιλογών τα οποία είναι ευκολότερο να συμπληρωθούν και να υποβληθούν σε επεξεργασία για στατιστικούς σκοπούς.

34 Ηνωμένο Βασίλειο, Stop Watch (2011).

- να περιέχουν εξαντλητικό κατάλογο επιλογών για κάθε θέμα·
- να αποφεύγουν ασαφή θέματα·
- να είναι εύκολα κατανοητά, τόσο για τον αστυνομικό ή τον συνοριοφύλακα όσο και για το πρόσωπο που υποβάλλεται στον έλεγχο·
- να περιλαμβάνουν:
 - τους νόμιμους λόγους του ελέγχου. Οι απλές εξηγήσεις είναι προτιμότερες από έναν κατάλογο κανόνων·
 - την ημερομηνία, τον χρόνο και τον τόπο στον οποίο το πρόσωπο υποβλήθηκε σε έλεγχο ή διενεργήθηκε έρευνα στο όχημα·
 - το αντικείμενο της έρευνας, π.χ. αντικείμενο (αντικείμενα) που αναζητούν οι αστυνομικοί ή οι συνοριοφύλακες·
 - το αποτέλεσμα του ελέγχου·
 - το ονοματεπώνυμο και το αστυνομικό τμήμα του (των) αστυνομικού(-ών) που διενεργεί(-ούν) τον έλεγχο·
 - μπορούν να καταγραφούν τα προσωπικά στοιχεία του (των) προσώπου(-ων) που υποβάλλεται(-ονται) σε έλεγχο, όπως ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και ιθαγένεια. Ωστόσο, το πρόσωπο μπορεί να αρνηθεί να παράσχει τις πληροφορίες αυτές.

Για να είναι αποτελεσματικά, τα έντυπα θα πρέπει να συμπληρώνονται κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου.

Θα πρέπει να παρέχεται αντίγραφο στο πρόσωπο που υποβλήθηκε σε έλεγχο ή στο πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για το όχημα στο οποίο διενεργήθηκε έρευνα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα πρόσωπα που υποβλήθηκαν σε έλεγχο έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν αντίγραφο του εντύπου εντός τριών μηνών από τον έλεγχο. Με τον τρόπο αυτό, το έντυπο συνιστά απόδειξη του επιτόπιου ελέγχου όχι μόνο για την αστυνομία, αλλά και για το πρόσωπο που υποβλήθηκε στον έλεγχο.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2012), σ. 7· και Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014α).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Έντυπο επιτόπιου ελέγχου (Ηνωμένο Βασίλειο)

Το έντυπο επιτόπιου ελέγχου που χρησιμοποιεί η Αστυνομία του West Midlands στο Ηνωμένο Βασίλειο αναπαράγεται κατωτέρω.

Από αυτό προκύπτει ότι το πρόσωπο που υποβάλλεται σε έλεγχο καλείται να προσδιορίσει το ίδιο την εθνοτική ομάδα της οποίας είναι μέλος, μεταξύ των απεριθωμένων, συμπεριλαμβανομένων των επιλογών «άλλη» ή «μη δηλωθείσα». Ο αστυνομικός που διενεργεί τον επιτόπιο έλεγχο μπορεί να προσθέσει τη δική του εκτίμηση, εάν διαφωνεί με τον αυτοπροσδιορισμό του προσώπου που υποβάλλεται στον έλεγχο.

Ο κώδικας πρακτικής για την άσκηση εξουσιών επιτόπιου ελέγχου στο Ηνωμένο Βασίλειο προβλέπει ότι οι αστυνομικοί θα πρέπει να εξηγούν στα πρόσωπα που σταματούν ότι οι πληροφορίες σχετικά με την εθνοτική καταγωγή «απαιτούνται για τη διαμόρφωση πραγματικής εικόνας της δραστηριότητας επιτόπιου ελέγχου και για τη βελτίωση της παρακολούθησης βάσει εθνοτικών χαρακτηριστικών, την αντιμετώπιση των πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις και την προώθηση της αποτελεσματικής χρήσης των εξουσιών».

WC332
09/17

Stop and Search

Call: 805 6666

<p>Power</p> <p>1 Drugs 2 Section 1 PACE</p> <p>A typical response would be "2,5" if the Power was 'S1 PACE & Object 'Fireworks'. The Object of search will default if there is only 1 option.</p> <p>3 S47 Firearms Act 4 Section 60 CJO Act 1994 5 Section 43 Terrorism Act 6 New Psychoactive Substances Act 2016 7 Other (eSearch contains list of additional powers)</p>	<p>Object</p> <p>1 Search for Drugs 1 Stolen Items 2 Offensive Weapon/Bladed Article 3 Articles for Burglary/Theft/Fraud/TWOC 4 Items for Criminal Damage 5 Fireworks 1 Firearms 1 Dangerous Items/Offensive Weapons 1 Evidence of Terrorism 1 Search for NPS</p>
<p>Self Assessed Ethnicity (16+1)</p> <p>A1 Asian - Indian A2 Asian - Pakistani A3 Asian - Bangladeshi A9 Asian - Any Other Asian background B1 Black - Caribbean B2 Black - African B9 Black - Any Other Black background M1 Mixed - White & Black Caribbean M2 Mixed - White and Black African M3 Mixed - White & Asian M9 Mixed - Any Other Mixed Background O1 Other - Chinese O9 Other - Any Other Ethnic Group W1 White - British W2 White Irish W9 White - Any Other White background NS Not Stated</p>	<p>Officer assessed Ethnicity (PNC)</p> <p>IC1 White North European IC2 White South European IC3 Black IC4 Asian IC5 Chinese/Japanese/South East Asian IC6 Middle Eastern IC9 Other</p> <p>Grounds for Search - Multi Select</p> <p>1 Acting Suspiciously 2 Stopped in tasking area 3 Stopped in high crime area 4 Could not give reasonable explanation 5 Tried to avoid police 6 Seen to discard an item 7 Seen to conceal item 8 Smell of controlled drug 9 Current Intelligence 10 Matches Description</p> <p>Grounds will be supported by a free text explanation</p>
<p>Outcome</p>	
<p>1 Arrested - Consequence of Stop & Search 2 Arrested - Unrelated Offence including Warrant/PNC 3 Community Resolution 4 Fixed Penalty 5 Cannabis Warning 6 Street Bail</p>	<p>7 Street Summons 8 Conditional Bail 9 Out of custody Caution 10 Substance seized, person not arrested 11 NFA</p>

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2017α)· και Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014α), σ. 19.

Πολλές αστυνομικές δυνάμεις εγκαταλείπουν πλέον τη συλλογή στοιχείων για τους επιτόπιους ελέγχους από έντυπα και χρησιμοποιούν αντ' αυτών τεχνολογίες όπως εφαρμογές κινητής τηλεφωνίας, συστήματα ραδιοεπικοινωνίας, κινητά τερματικά δεδομένων ή φορητούς υπολογιστές. Οι τεχνολογίες αυτές μπορούν να επιταχύνουν τη διαδικασία καταγραφής και να μειώσουν τη γραφειοκρατία, αλλά ενέχουν επίσης νέους κινδύνους, κυρίως σε σχέση με την αλγοριθμική χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. κεφάλαιο 3).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Ζωντανή καταγραφή πράξεων επιτόπιου ελέγχου

«eSearch» (Αστυνομία του West Midlands, Ηνωμένο Βασίλειο)

Το σύστημα αυτό θεσπίστηκε τον Απρίλιο του 2014 και βασίζεται σε κλήση μεταξύ του αστυνομικού που βρίσκεται επιτόπου και του υπαλλήλου στο κέντρο επικοινωνίας (αίθουσα ελέγχου). Οι λεπτομέρειες του επιτόπιου ελέγχου καταγράφονται αμέσως στο κέντρο επικοινωνίας και εντάσσονται σε βάση δεδομένων. Εν συνεχεία, οι πληροφορίες αυτές μπορούν να ανακτηθούν και να χρησιμοποιηθούν για να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητα των πράξεων επιτόπιου ελέγχου, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά. Το σύστημα eSearch μετέβαλε ριζικά την καταγραφή των πράξεων επιτόπιου ελέγχου. Οι εγγραφές μπορούν να προβληθούν πολύ πιο γρήγορα στα συστήματα της αστυνομίας και τούτο είναι επωφελές για τη συλλογή πληροφοριών ασφαλείας και την ενσωμάτωση στην επιχειρησιακή αστυνόμευση.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2014) και Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2016).

Εφαρμογή για κινητή συσκευή για αστυνομικούς πρώτης γραμμής (Αστυνομία του West Midlands, Ηνωμένο Βασίλειο)

Τον Οκτώβριο του 2017 τέθηκε σε λειτουργία νέα εφαρμογή για κινητή συσκευή με σκοπό να καταστούν οι επιτόπιοι έλεγχοι ταχύτεροι και πιο αποτελεσματικοί. Η εφαρμογή eSearch παρέχει στους αστυνομικούς τη δυνατότητα να καταγράψουν λεπτομέρειες αλληλεπιδράσεων στον δρόμο απευθείας στην εφαρμογή μέσω έξυπνων τηλεφώνων, χωρίς να χρειάζεται να καλέσουν το προσωπικό του κέντρου επικοινωνίας. Κάθε επιτόπιος έλεγχος αποκτά μοναδικό αριθμό αναφοράς και η τεχνολογία GPS καταγράφει αυτομάτως τον τόπο στον οποίο διενεργήθηκε. Η εφαρμογή αναμένεται να μειώσει τις κλήσεις στο κέντρο επικοινωνίας κατά σχεδόν 1 000 μηνιαίως.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2017β).

Οι ανώτεροι αξιωματικοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της νομιμότητας των επιχειρήσεων επιτόπιου ελέγχου. Το παράδειγμα που ακολουθεί δείχνει τον τρόπο με τον οποίο οι ανώτεροι αξιωματικοί μπορούν να διατηρούν την εποπτεία. Θα πρέπει να διασφαλίζουν επίσης ότι οι πράξεις επιτόπιου ελέγχου δεν χρησιμοποιούνται ως μέτρο επιδόσεων βασισμένο στο πλήθος των διενεργηθέντων επιτόπιων ελέγχων.

Περιπτωσιολογική μελέτη

Έγκριση καταγραφών επιτόπιων ελέγχων (Ηνωμένο Βασίλειο)

Από τον Αύγουστο του 2014, κάθε καταγραφή επιτόπιου ελέγχου στο Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να εγκρίνεται από τον προϊστάμενο του αστυνομικού που διενήργησε τον έλεγχο. Οι καταγραφές εγκρίνονται ως ανταποκρινόμενες ή μη ανταποκρινόμενες στα σχετικά πρότυπα. Στη δεύτερη περίπτωση, ο αναφέρων αστυνομικός πρέπει να παράσχει αιτιολογία στην καταγραφή του επιτόπιου ελέγχου.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014α).

2.3. Λογοδοσία

Κύρια σημεία

- Οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων **λογοδοτούν** όσον αφορά την τήρηση της νομιμότητας στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ.
- Η **συλλογή αξιόπιστων, ορθών και έγκαιρων στοιχείων** σχετικά με τις δραστηριότητες κατάρτισης προφίλ έχει καθοριστική σημασία για τη διασφάλιση της λογοδοσίας.
- Η ύπαρξη **αποτελεσματικών μηχανισμών υποβολής καταγγελιών** μπορεί, αφενός, να αποτρέψει την κατάχρηση εξουσίας και, αφετέρου, να διασφαλίσει και να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη του κοινού στις επιχειρήσεις της αστυνομίας και των αρχών διαχείρισης των συνόρων.
- Η **πραγματοποίηση συναντήσεων διαβούλευσης με το κοινό** προκειμένου να ακουστούν οι απόψεις του, να συζητηθεί η κατάρτιση προφίλ και να συλλεχθούν παρατηρήσεις και σχόλια σχετικά με τις επιχειρήσεις ελέγχου παρέχει ευκαιρίες ώστε να αντληθούν σημαντικά διδάγματα και να βελτιωθεί η κατάρτιση προφίλ.

Η λογοδοσία είναι βασική αρχή της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Γενικά, αφορά την παροχή απαντήσεων σε εκείνους που έχουν το δικαίωμα να αξιώνουν την υποβολή εκθέσεων πεπραγμένων³⁵. Η λογοδοσία επικεντρώνεται όχι μόνο στην ατομική λήψη αποφάσεων, αλλά και στη λήψη αποφάσεων από τον οργανισμό (πρόκειται για τη «θεσμική λογοδοσία»). Ως κρατικά όργανα, οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων, καθώς και οι υπηρεσίες στις οποίες ανήκουν, λογοδοτούν στο κοινό για τις αποφάσεις και τις πράξεις τους. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η λογοδοσία για τη διασφάλιση της τήρησης της νομιμότητας της κατάρτισης προφίλ.

Η συλλογή αξιόπιστων, ορθών και έγκαιρων στοιχείων έχει καθοριστική σημασία για τη διασφάλιση της λογοδοσίας. Καθώς μεγάλο μέρος των στοιχείων περιέχουν ευαίσθητες προσωπικές πληροφορίες, ο χειρισμός τους πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες και τις διαδικασίες για την προστασία δεδομένων (βλ. κεφάλαιο 3).

Κατάλογος σημείων ελέγχου λογοδοσίας

Ο κατάλογος σημείων ελέγχου που ακολουθεί παρέχει βασική επισκόπηση των μέτρων που μπορούν να λάβουν οι αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων προκειμένου να διασφαλίζεται ότι λογοδοτούν για τις αποφάσεις και τις πράξεις τους που αφορούν την κατάρτιση προφίλ. Ο κατάλογος αυτός μπορεί να καθοδηγήσει τους αστυνομικούς και τους συνοριοφύλακες ώστε να βελτιώσουν τη λογοδοσία τους, αλλά δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι περιλαμβάνει υποχρεωτικά μέτρα για τους αστυνομικούς ή τους συνοριοφύλακες. Ανάλογα με το πλαίσιο, ορισμένες συστάσεις ενδέχεται να μην εφαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες της διαχείρισης των συνόρων.

1. Προσδιορισμός

- Εντοπισμός και **αναγνώριση** του προβλήματος της παράνομης κατάρτισης προφίλ. Η μεροληψία και τα στερεότυπα υπάρχουν και ενέχουν κινδύνους για τους εμπλεκόμενους, συμπεριλαμβανομένων των αστυνομικών και συνοριοφυλάκων και των τοπικών κοινοτήτων.

35 Bovens, M., Schillermans, T. και Goodlin, R.E. (2014), σ. 1-11.

- ☑ **Συλλογή και χρήση δεδομένων ανά κατηγορίες:** πρόκειται για σημαντικό εργαλείο για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και των επιδόσεων.
- ☑ Συμμετοχή σε εξωτερικές ομάδες συζήτησης που οργανώνονται από την κοινότητα ή την κοινωνία των πολιτών για την εξασφάλιση **σχολίων** σχετικά με τις πρακτικές σας και τη βελτίωση της εμπιστοσύνης στις επιχειρήσεις σας.

2. Συλλογή πληροφοριών

- ☑ Διασφάλιση λογοδοσίας μέσω της **τήρησης αρχείων** των δραστηριοτήτων κατάρτισης προφίλ.
- ☑ Με την επιφύλαξη των αναγκαίων εγγυήσεων, η **βιντεοεπιτήρηση** και/ή οι **φορετές κάμερες** μπορούν να βελτιώσουν τη λογοδοσία και να παράσχουν παράλληλα αποδεικτικά στοιχεία για τη στήριξη της λήψης μέτρων για τη μεταβολή των μοντέλων μεροληπτικής συμπεριφοράς.
- ☑ Εκπόνηση **εντύπων επιτόπιου ελέγχου** τα οποία θα πρέπει να συμπληρώνουν οι αστυνομικοί ύστερα από κάθε τέτοιο έλεγχο.

3. Δράση και πρόληψη

- ☑ Διενέργεια **αξιολογήσεων** για τον εντοπισμό τυχόν κανόνων και πρακτικών που διαιωνίζουν ρητές ή σιωπηρές μεροληψίες και αρνητικά στερεότυπα.
- ☑ Καθιέρωση ειδικών μαθημάτων και/ή **προγραμμάτων εκπαίδευσης** με έμφαση στην αντιμετώπιση προσωπικών και θεσμικών μεροληψιών και στερεοτύπων.
- ☑ **Παροχή πληροφοριών** στα πρόσωπα που υποβάλλονται σε επιτόπιο έλεγχο για την αύξηση της αντίληψης του αμερόληπτου χαρακτήρα του ελέγχου και παροχή επαρκών πληροφοριών στα πρόσωπα που υποβάλλονται σε έλεγχο ώστε να αποφασίσουν αν θα ασκήσουν ή όχι προσφυγή. Για τις παραπομπές σε ελέγχους δεύτερης γραμμής σε συνοριακά σημεία διέλευσης, η παροχή πληροφοριών συνιστά νομική υποχρέωση.
- ☑ Επίδειξη **μηδενικής ανοχής**, εντός του οργανισμού, απέναντι σε συμβάντα που βασίζονται σε μεροληψία.

- ☑ Θέσπιση **εσωτερικών μηχανισμών** εποπτείας και ελέγχου, όπως εσωτερικές επιτροπές που εξετάζουν κατά πόσον οι επιτόπιοι έλεγχοι διενεργούνται για βásiμους λόγους.
- ☑ Εξασφάλιση της σύνδεσης των **δεικτών επιδόσεων** με την αποφυγή μεροληψιών και στερεοτύπων.
- ☑ Θέσπιση **μηχανισμών υποβολής καταγγελιών** για την αποτροπή της κατάχρησης εξουσίας και τη διασφάλιση λογοδοσίας.

Πηγή: FRA (2018)

2.3.1. Εσωτερική παρακολούθηση

Η ηγεσία και η διοίκηση της αστυνομίας και της αρχής διαχείρισης των συνόρων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εγκαθίδρυση δεοντολογίας που σέβεται τα ατομικά δικαιώματα και την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων τόσο εντός του οργανισμού όσο και στις συναλλαγές με το κοινό. Συμβάλλουν επίσης στην καθιέρωση κλίματος λογοδοσίας και διαφάνειας. Η ανοικτή (οριζόντια και κάθετη) επικοινωνία μεταξύ των μελών του προσωπικού και ο καθορισμός σαφών προτύπων συμπεριφοράς, όπως επαγγελματικών κωδίκων συμπεριφοράς, είναι δύο από τα εσωτερικά στοιχεία τα οποία θα πρέπει να είναι παρόντα για την ενίσχυση της λογοδοσίας. Η πρόσληψη και η εκπαίδευση διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο (βλ. σημείο 2.2.3).

Βάσει του δικαίου της ΕΕ κάθε δημόσια αρχή ή δημόσιος φορέας οφείλει να ορίσει έναν **υπεύθυνο προστασίας δεδομένων**. Ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων παρέχει συμβουλές στην αστυνομία και στην αρχή διαχείρισης των συνόρων σχετικά με τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την προστασία των δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης αρχείων σχετικά με τις δραστηριότητες επεξεργασίας δεδομένων ή της διενέργειας εκτιμήσεων αντικτύπου σχετικά με την προστασία των δεδομένων («εκτιμήσεις επιπτώσεων» στην οδηγία για την αστυνομία). Στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ, ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων παρέχει, για παράδειγμα, συμβουλές και ελέγχει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται για την κατάρτιση προφίλ, ή κατά την κατάρτιση προφίλ, υποβάλλονται σε επεξεργασία και αποθηκεύονται νόμιμα.

Επικέντρωση στον ρόλο των υπευθύνων προστασίας δεδομένων

Η **οδηγία για την αστυνομία** υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ορίσουν υπεύθυνο προστασίας δεδομένων, με τα εξής καθήκοντα:

- παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς την ισχύουσα νομοθεσία σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων:
 - της ανάθεσης αρμοδιοτήτων·
 - της ευαισθητοποίησης και της κατάρτισης των υπαλλήλων·
 - των ελέγχων·
- παροχή συμβουλών όσον αφορά την εκτίμηση επιπτώσεων σχετικά με την προστασία των δεδομένων και παρακολούθηση της εφαρμογής της·
- να λειτουργεί ως σημείο επικοινωνίας για την εποπτική αρχή.

Ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων θα πρέπει να συμμετέχει δεόντως και εγκαίρως στην αντιμετώπιση όλων των ζητημάτων τα οποία σχετίζονται με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Βλέπε άρθρα 32-34 της οδηγίας για την αστυνομία.

Στην αστυνομία, η εσωτερική παρακολούθηση της κατάρτισης προφίλ μπορεί να πραγματοποιείται στο πλαίσιο ευρέος φάσματος άλλων μέτρων που στοχεύουν στην τήρηση αρχείων των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των αρχών και του ευρύτερου πληθυσμού (βλ. **εικόνα 10**). Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται η χρήση:

- **εντύπων επιτόπιου ελέγχου:** πρόκειται για ένα χρήσιμο πρακτικό εργαλείο το οποίο παροτρύνει τους αστυνομικούς να διενεργούν επιτόπιους ελέγχους για βάσιμους λόγους και προάγει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία έναντι του κοινού (βλ. **σημείο 2.2.5**).
- **φορετών καμερών:** με την επιφύλαξη των αναγκαίων εγγυήσεων, αυτές μπορούν να βελτιώσουν την εμπιστοσύνη μεταξύ κοινοτήτων και αστυνομίας και μπορούν να λειτουργήσουν αποτρεπτικά όσον αφορά την υπερβολική χρήση βίας και τις διακρίσεις (βλ. **σημείο 2.3.2**).

Εικόνα 10: Στοιχεία εσωτερικής παρακολούθησης

Πηγή: FRA (2018)

Τα μέτρα αυτά μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων εσωτερικής παρακολούθησης στους οργανισμούς διαχείρισης των συνόρων. Για παράδειγμα, στον κατάλογο Σένγκεν περιέχεται σύσταση σχετικά με την καταγραφή του πλήθους και των λόγων παραπομπής σε ελέγχους δεύτερης γραμμής. Επιπλέον, τα διαφορετικά πλαίσια ελέγχου των συνόρων, οι υποδομές στα συνοριακά σημεία διέλευσης και η παρουσία ανωτέρων επιτόπου δημιουργούν και άλλες ευκαιρίες εσωτερικής παρακολούθησης. Για παράδειγμα, ενδέχεται να είναι διαθέσιμος πρόσθετος τεχνολογικός εξοπλισμός, όπως βιντεοεπιτήρηση.

Όταν έχουν θεσπιστεί οι αναγκαίες εγγυήσεις, το υλικό από κάμερες μπορεί να παράσχει στοιχεία για την αξιολόγηση του τρόπου διενέργειας της κατάρτισης προφίλ, καθώς και αποδεικτικά στοιχεία σε περίπτωση συγκεκριμένων καταγγελιών. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να επιβεβαιώσει αν η συμπεριφορά ενός προσώπου που περιμένει για τον έλεγχο πρώτης γραμμής παρέχει επαρκείς λόγους για την παραπομπή του σε έλεγχο δεύτερης γραμμής.

Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τις πράξεις επιτόπου ελέγχου, η ύπαρξη βιντεοεπιτήρησης είναι σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενη από τους επιβάτες σε συνοριακά σημεία διέλευσης λόγω του δημόσιου χαρακτήρα τους και για λόγους

ασφάλειας. Παρ' όλα αυτά, η χρήση των εργαλείων αυτών πρέπει να συνάδει προς το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και προς τους ισχύοντες κανόνες περί προστασίας δεδομένων.

Η τήρηση αρχείων μπορεί να είναι χρήσιμη τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Αυτό προκύπτει από το παράδειγμα των εντύπων επιτόπιου ελέγχου:

- **Βραχυπρόθεσμα**, τα έντυπα επιτόπιου ελέγχου μπορούν να εξασφαλίσουν επιτόπια λογοδοσία. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε κάθε πρόσωπο που υποβάλλεται σε επιτόπιο έλεγχο παρέχεται καταγραφή του περιεχομένου του εντύπου επιτόπιου ελέγχου ή αποδεικτικό στο οποίο αναφέρεται πού μπορεί να αναζητήσει αντίγραφο του εντύπου. Παρέχονται στοιχεία σχετικά με τον λόγο του επιτόπιου ελέγχου καθώς και πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο και τον αρμόδιο φορέα για την υποβολή καταγγελίας. Με τον τρόπο αυτό, το πρόσωπο μπορεί να ενημερωθεί για τον λόγο του επιτόπιου ελέγχου και να τον αμφισβητήσει εάν θεωρεί ότι δεν είναι αμερόληπτος.
- **Μακροπρόθεσμα**, η ανάλυση των αρχείων παρέχει στην αστυνομία τη δυνατότητα να προσδιορίσει αν οι εξουσίες επιτόπιου ελέγχου στοχεύουν σε δυσανάλογο βαθμό μέλη μειονοτικών ομάδων και να προσαρμόσει ανάλογα την καθοδήγηση που παρέχεται στους αστυνομικούς. Τα αρχεία αυτά μπορούν να δημοσιοποιούνται για την ενίσχυση της διαφάνειας και την προαγωγή της εμπιστοσύνης του κοινού στη χρήση των εξουσιών επιτόπιου ελέγχου.

Τήρηση αρχείων: Τι προβλέπει η νομοθεσία;

Προκειμένου να διασφαλίζεται η νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων, η οδηγία για την αστυνομία υποχρεώνει τις αρχές επιβολής του νόμου να τηρούν αρχείο όλων των κατηγοριών δραστηριοτήτων επεξεργασίας για τις οποίες είναι υπεύθυνες. Επιπλέον, σε συστήματα αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, πρέπει να τηρούν καταχωρίσεις με σκοπό να γνωρίζουν τα πρόσωπα που αναζήτησαν ή κοινολόγησαν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τότε έγινε κάτι τέτοιο, τους αποδέκτες των δεδομένων και τον δικαιολογητικό λόγο επεξεργασίας των δεδομένων (βλ. σημείο 3.1.3).

Άρθρα 24 και 25 της οδηγίας για την αστυνομία

Περιπτωσιολογική μελέτη

Χρήση αρχείων για τον εντοπισμό πράξεων επιτόπιου ελέγχου δυσανάλογου χαρακτήρα (Ηνωμένο Βασίλειο)

Ο κώδικας πρακτικής του νόμου για την αστυνομία και τα αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές υποθέσεις, ο οποίος καταρτίστηκε στην Αγγλία και Ουαλία (Ηνωμένο Βασίλειο) προβλέπει τη νομική υποχρέωση της αστυνομίας να παρακολουθεί τη χρήση των εξουσιών επιτόπιου ελέγχου προκειμένου να εντοπίζει αν αυτές «ασκούνται βάσει στερεότυπων εικόνων ή ανάρμοστων γενικεύσεων». Κάθε φαινομενικά δυσανάλογη χρήση των εξουσιών από συγκεκριμένους αστυνομικούς ή ομάδες αστυνομικών ή σε σχέση με συγκεκριμένα τμήματα της κοινότητας θα πρέπει να προσδιορίζεται και να διερευνάται και θα πρέπει να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπισή της. Επιπλέον, η αστυνομία πρέπει να προβλέπει ρυθμίσεις για τον έλεγχο των αρχείων από εκπροσώπους της κοινότητας και να εξηγήει τη χρήση των εξουσιών επιτόπιου ελέγχου σε τοπικό επίπεδο.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014α).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η αστυνομία έχει αναπτύξει αρκετά εργαλεία για την αύξηση της διαφάνειας διευκολύνοντας την πρόσβαση σε δεδομένα σχετικά με τους επιτόπιους ελέγχους. Ο ιστότοπος www.police.uk παρέχει τη δυνατότητα στους χρήστες να εισαγάγουν τον ταχυδρομικό κωδικό τους και να αποκτήσουν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το πλήθος και τη φύση των επιτόπιων ελέγχων στην περιοχή τους. Οι πληροφορίες που δημοσιεύονται στηρίζονται σε συμπληρωμένα έντυπα επιτόπιου ελέγχου. Επιπλέον, ο [πίνακας εργαλείων για τους επιτόπιους ελέγχους](#) της Μητροπολιτικής Αστυνομίας παρέχει στοιχεία σχετικά με όλους τους επιτόπιους ελέγχους που διενεργούνται στο Λονδίνο, συμπεριλαμβανομένου του ποσοστού προσώπων που ανήκουν σε εθνοτική μειονότητα και υποβλήθηκαν σε επιτόπιο έλεγχο ως προς τον συνολικό πληθυσμό. Οι χρήστες μπορούν να αποκτήσουν επιγραμμική πρόσβαση σε λεπτομερή δεδομένα με διάφορους τρόπους, όπως μέσω:

- χάρτη στον οποίο απεικονίζονται, σε μηνιαία βάση, οι ακριβείς τοποθεσίες στις οποίες διενεργήθηκαν επιτόπιοι έλεγχοι σε συγκεκριμένη περιοχή. Το

εργαλείο παρέχει επίσης λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τον επιτόπιο έλεγχο (αντικείμενο, είδος, αποτέλεσμα, κατά πόσον εντασσόταν σε αστυνομική επιχείρηση), το πρόσωπο (φύλο, εύρος ηλικίας, εθνοτικός αυτοπροσδιορισμός, προσδιορισμός εθνοτικής καταγωγής από τον αστυνομικό) και τη νομοθεσία που υποστηρίζει τη νομιμότητα του επιτόπιου ελέγχου (βλ. εικόνα 11): και

- επισκόπησης στατιστικών στοιχείων και διαγραμμάτων που παρουσιάζουν τις πράξεις επιτόπιου ελέγχου της αστυνομίας. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατή η συγκέντρωση και η καταφόρτωση πληροφοριών.

Παρότι προάγει τη διαφάνεια και την εμπιστοσύνη, η πρακτική αυτή θα μπορούσε να έχει αντίκτυπο στα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων των ενδιαφερόμενων προσώπων. Η ταυτότητα ενός προσώπου θα μπορούσε να συναχθεί από τον συνδυασμό των διαθέσιμων δεδομένων στο συγκεκριμένο εργαλείο ή σε άλλα επιγραμμικά εργαλεία. Οι κίνδυνοι αυτοί πρέπει να εκτιμώνται και, όπου συντρέχει περίπτωση, να αντιμετωπίζονται.

2.3.2. Φορετές κάμερες

Η αστυνομία χρησιμοποιεί ολοένα και περισσότερο φορετές κάμερες. Οι κάμερες αυτές μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση λογοδοσίας, στη βελτίωση της ποιότητας των επιμέρους αλληλεπιδράσεων και στη μεταβολή των μοντέλων μεροληπτικής συμπεριφοράς. Θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν στην αποκλιμάκωση επικίνδυνων καταστάσεων. Εκτός από το υλικό από κάμερες που συλλέγει η αστυνομία, πολίτες μαγνητοσκοπούν ολοένα και περισσότερο τους επιτόπιους ελέγχους και άλλες επαφές με την αστυνομία. Το υλικό αυτό μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο της αστυνομικής πρακτικής.

Πρόληψη της παράνομης κατάρτισης προφίλ σήμερα και στο μέλλον: οδηγός

Εικόνα 11: Επιγραμμικό εργαλείο το οποίο εμφανίζει λεπτομέρειες των πράξεων επιτόπιου ελέγχου που διενεργούνται στο Λονδίνο

POLICE.UK Find your neighbourhood. Search Share this page Menu

Home > Metropolitan Police Service > London Fields > Stop and search >

Stop and search map

In this neighbourhood

- Overview
- Crime map
- Stop and search
- Patroling team
- News and events
- Performance
- Community Payback

Next steps

Stop and search overview for Metropolitan Police Service

Related links

Stop and search FAQs

Click on the dots on the map for information about individual stop and searches.

Showing: April 2018 Update

[View A-Z list of stop and search locations](#)

[View the crime map for London Fields](#)

1076 stop and searches were carried out by Metropolitan Police Service this month that could not be mapped to a location.

The British Transport Police are responsible for policing railways in the Metropolitan Police Service area. [View summary information for stop and searches conducted by the British Transport Police](#)

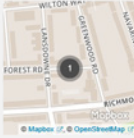
Location anonymisation is accurate to 2012 population and housing developments. [Learn more.](#)

Please [contact us](#) about any privacy concerns, or feedback about how useful and useable you find this stop and search information.

Πηγή: Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών), ιστοσελίδα σχετικά με [χάρτη επιτόπιων ελέγχων](#)

POLICE.UK Find your neighbourhood 🔍 Share this page 📄 Menu ☰

Home > Metropolitan Police Service > London Fields > Stop and search > Map >

Stop and searches on or near Forest Road in April 2018

In this neighbourhood

- [Overview](#)
- [Crime map](#)
- [Stop and search](#)
- [Policing team](#)
- [News and events](#)
- [Performance](#)
- [Community Payback](#)

Stop and search at 29 April 2018, 12:20 p.m.

Object of search:
Articles for use in criminal damage

Type of search:
Person search

Outcome:
A no further action disposal

Part of a policing operation:
No

Gender:
Male

Age range:
over 34

Self-defined ethnicity:
Black/African/Caribbean/Black British - Any other Black/African/Caribbean background

Officer-defined ethnicity:
Black

Removal of more than just outer clothing:
Unknown

Legislation:
Police and Criminal Evidence Act 1984 (section 1)

Outcome linked to object of search:
Unknown

Next steps

[View stop and search overview for Metropolitan Police Service](#)

[Contact us regarding a privacy concern or to provide stop and search feedback](#)

[Contact your local policing team](#)

[Attend your next beat meeting](#)

Related links

[Stop and search FAQs](#)

Πηγή: Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών), ιστοσελίδα σχετικά με συγκεκριμένη έρευνα

Περπτωσησολογική μελέτη

Η αποτελεσματικότητα των φορετών καμερών

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, μελέτη η οποία διενεργήθηκε το 2015 σχετικά με τη χρήση 500 καμερών από 814 αστυνομικούς της Μητροπολιτικής Αστυνομίας κατέδειξε «την απουσία συνολικού αντικτύπου στο πλήθος ή στο είδος των διενεργηθέντων επιτόπιων ελέγχων· την απουσία αντικτύπου στο ποσοστό συλλήψεων για βίαια εγκλήματα· και την απουσία στοιχείων που αποδεικνύουν ότι οι κάμερες μετέβαλαν τον τρόπο μεταχείρισης θυμάτων ή υπόπτων από τους αστυνομικούς». Εκθέσεις στις οποίες αξιολογήθηκε ο αντίκτυπος παρόμοιων δοκιμών από άλλες δυνάμεις της αστυνομίας κατέγραψαν στην καλύτερη περίπτωση ελάχιστα στοιχεία που καταδεικνύουν ότι οι κάμερες είχαν οποιονδήποτε θετικό αντίκτυπο στη μείωση της εγκληματικότητας, των καταγγελιών κατά αστυνομικών ή της χρήσης βίας.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Big Brother Watch* (2017).

Στη Γαλλία, φορετές κάμερες χρησιμοποιήθηκαν σε 300 τοπικές κοινότητες για πιλοτικό διάστημα δύο ετών. Τον Ιούνιο του 2018, επανεξέταση από το υπουργείο Εσωτερικών ανέδειξε τον θετικό αντίκτυπο και τα θετικά αποτελέσματα της δοκιμής. Ειδικότερα, στην έκθεση τονίστηκε το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της χρήσης φορετών καμερών όσον αφορά την κακή μεταχείριση ή την εξύβριση αστυνομικών από τα πρόσωπα που υποβάλλονται σε επιτόπιο έλεγχο. Δήμοι ανέφεραν ότι η χρήση ατομικών καμερών μείωσε την επιθετικότητα κατά αστυνομικών και την εξύβριση αυτών. Ορισμένοι δήμοι επισήμαναν ότι η χρήση φορετών καμερών φαίνεται να αποκλιμάκωσε καταστάσεις οι οποίες θα μπορούσαν διαφορετικά να έχουν ως αποτέλεσμα την τέλεση αδικημάτων κατά αστυνομικών. Παρότι οι πληροφορίες αυτές υποδηλώνουν ότι η χρησιμότητα των φορετών καμερών έγκειται ιδίως στον αποτρεπτικό αντίκτυπο της χρήσης τους, υλικό από τις κάμερες χρησιμοποιήθηκε ενίοτε ως αποδεικτικό στοιχείο σε δικαστικές διαδικασίες για την ταυτοποίηση παραβατών. Τέλος, αρκετοί δήμοι τόνισαν την εκπαιδευτική χρησιμότητα της συσκευής, καθώς ορισμένοι αστυνομικοί εκπαιδεύτηκαν σε διαδικασίες και τεχνικές επέμβασης βλέποντας το υλικό που καταγράφηκε κατά τις επεμβάσεις. Μετά τη δοκιμαστική περίοδο, υποβλήθηκε στη γαλλική Βουλή των Αντιπροσώπων σχέδιο νόμου με σκοπό την εναρμόνιση της χρήσης φορετών καμερών σε όλες τις αστυνομικές δυνάμεις και την επέκταση της χρήσης τους στους πυροσβέστες και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Γαλλία, Υπουργείο Εσωτερικών (2018).

Στο πλαίσιο ευρείας 12μηνης δοκιμής της χρήσης φορετών καμερών στο διάστημα 2012-2013 στο Rialto, στις Ηνωμένες Πολιτείες, εξετάστηκε αν οι φορετές κάμερες θα οδηγούσαν σε κοινωνικά επιθυμητή συμπεριφορά των αστυνομικών που τις φορούσαν. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, σε σύγκριση με το 2011, κατά τη διάρκεια της 12μηνης δοκιμαστικής περιόδου τα περιστατικά χρήσης βίας μειώθηκαν από 60 σε 25 και οι καταγγελίες κατά αστυνομικών μειώθηκαν από 28 σε 3.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Farrar, T. (2018).

Ωστόσο, η χρήση φορετών καμερών από τους αστυνομικούς εγείρει ορισμένες σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα καθώς και επιχειρησιακούς προβληματισμούς. Απαιτούνται σαφείς εγγυήσεις και πολιτικές όσον αφορά τη χρήση τους για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών:

- Ο **ρόλος των φορετών καμερών στον εντοπισμό και στην αποτροπή της παράνομης κατάρτισης προφίλ** δεν είναι σαφής. Οι κάμερες καταγράφουν μεμονωμένα συμβάντα και δεν παρέχουν τη δυνατότητα συλλογής στατιστικών στοιχείων τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να καθοριστεί αν οι επιχειρήσεις επιτόπιων ελέγχων εισάγουν διακρίσεις. Αντιθέτως, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επανεξέταση και τη συζήτηση επιμέρους αλληλεπιδράσεων, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ποιότητάς τους.
- Η χρήση φορετών καμερών θα μπορούσε να έχει **αρνητικό αντίκτυπο στις σχέσεις με μειονοτικές κοινότητες**, εάν αυτές νιώθουν ότι αποτελούν συγκεκριμένο στόχο. Η ανάπτυξη εγγυήσεων και πολιτικών, κατόπιν διαβούλευσης με τις τοπικές κοινότητες, μπορεί να συμβάλει στην προώθηση των φορετών καμερών ως εργαλείου για τη βελτίωση της λογοδοσίας και όχι ως μέσου για τον στιγματισμό μειονοτικών ομάδων.
- Η χρήση φορετών καμερών έχει **συνέπειες στα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων**, καθώς και σε άλλα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Για παράδειγμα, οι φορετές κάμερες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικά, εάν χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση δημόσιων διαδηλώσεων. Συχνά δεν είναι σαφές πότε θα πρέπει να τίθενται σε λειτουργία και εκτός λειτουργίας οι κάμερες και τι συμβαίνει εάν ένας αστυνομικός ξεχάσει να θέσει σε λειτουργία ή αποφασίσει να μην θέσει σε λειτουργία την κάμερα: απαιτείται σαφής καθοδήγηση στον τομέα αυτό. Πρέπει να καθίσταται σαφές στις ιδιωτικές εταιρείες που παρέχουν την υπηρεσία αυτή ότι δεν δικαιούνται να επεξεργάζονται το υλικό των καμερών για δικούς τους σκοπούς. Η χρήση φορετών καμερών θα πρέπει να ρυθμίζεται από τον νόμο ώστε να διασφαλίζεται ότι συνάδει προς τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Επικέντρωση στην αποτελεσματική χρήση των φορετών καμερών

Η τήρηση τριών σημαντικών αρχών μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση της αποτελεσματικής χρήσης των φορετών καμερών:

- **Γνησιότητα:** οι εικόνες πρέπει να συνδέονται σαφώς με το συμβάν. Η ημερομηνία και η ώρα (π.χ. μέσω χρονοσήμανσης) και η ακριβής τοποθεσία (π.χ. μέσω GPS) του συμβάντος θα πρέπει να καταγράφονται.

- **Αξιοπιστία:** οι εικόνες θα πρέπει να αναφορτώνονται στο κεντρικό σύστημα με μεθοδικό, ασφαλή και εμπιστευτικό τρόπο. Οι εικόνες αυτές θα πρέπει να τηρούν τις αρχές της προστασίας των δεδομένων και του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και, επομένως, δεν θα πρέπει να διατηρούνται για διάστημα μεγαλύτερο από το προβλεπόμενο από τον νόμο.
- **Παραδεκτό:** προκειμένου να είναι χρήσιμο σε ποινικές διαδικασίες, το υλικό των καμερών πρέπει να μπορεί να υποβληθεί παραδεκτά στα δικαστήρια. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει:
 - ο να αποφεύγεται η συνεχής μαγνητοσκόπηση, η οποία συνιστά απαράδεκτη επέμβαση στο δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή τόσο των αστυνομικών όσο και των προσώπων που μαγνητοσκοποούνται·
 - ο να ενημερώνονται τα πρόσωπα που ενδέχεται να μαγνητοσκοπηθούν και να εξασφαλίζεται η συγκατάθεσή τους (όταν είναι αναγκαίο)·
 - ο να αποθηκεύονται οι εικόνες με κατάλληλο βαθμό ασφάλειας και να παρακολουθείται η πρόσβαση σε εικόνες τόσο από αστυνομικούς όσο και από πολίτες.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Coudert et al. (2015), σ. 8.

Οι περαιτέρω τεχνολογικές εξελίξεις θα καταστήσουν αναγκαία την ανάπτυξη νέων εγγυήσεων ώστε να διασφαλίζεται η νόμιμη χρήση των φορετών καμερών. Για παράδειγμα, οι κάμερες που μπορούν να αναγνωρίσουν αυτομάτως το πρόσωπο ενός ατόμου, συγκρίνοντας και αντιστοιχίζοντάς το με προηγούμενες καταχωρίσεις σε υφιστάμενη βάση δεδομένων, δημιουργούν νέες προκλήσεις όσον αφορά τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων.

Περιπτωσιολογική μελέτη

Φορετές κάμερες αστυνομικών: Πίνακας επιδόσεων πολιτικής (Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής)

Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, προκειμένου να αυξηθεί η διαφάνεια και η λογοδοσία σε σχέση με τις φορετές κάμερες, οι οργανώσεις Leadership Conference on Civil and Human Rights και Upturn ανέπτυξαν

ένα εργαλείο για την αξιολόγηση και τη διάρθρωση των πληροφοριών που μπορούν να εξαχθούν από το υλικό που μαγνητοσκοπείται από φορετές κάμερες. Το εργαλείο προτείνει οκτώ κριτήρια για την αξιολόγηση του υλικού αυτού:

1. το υλικό δημοσιοποιείται και διατίθεται αμέσως από την αστυνομία·
2. γνωστοποιείται σαφώς η διακριτική ευχέρεια των αστυνομικών όσον αφορά τον χρόνο μαγνητοσκόπησης·
3. λαμβάνονται υπόψη ανησυχίες σχετικά με την ιδιωτική ζωή·
4. οι αστυνομικοί πρέπει να επανεξετάζουν το υλικό προτού συντάξουν την αρχική έγγραφη έκθεσή τους·
5. υλικό χωρίς επισήμανση θα πρέπει να διαγράφεται εντός προκαθορισμένου χρονικού διαστήματος·
6. το υλικό προστατεύεται κατά παραποίησης και κακής χρήσης·
7. το υλικό διατίθεται σε πρόσωπα τα οποία υποβάλλουν καταγγελίες·
8. η χρήση βιομετρικών τεχνολογιών για την ταυτοποίηση προσώπων στο υλικό (δεν) είναι περιορισμένη.

Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της λογοδοσίας μέσω του καθορισμού προτύπων και της ενθάρρυνσης της εφαρμογής μηχανισμών για την αξιολόγηση της κατάλληλης συλλογής και χρήσης υλικού καμερών.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Leadership Conference on Civil and Human Rights & Uprturn*, [ιστότοπος σχετικά με τον πίνακα επιδόσεων πολιτικής](#).

2.3.3. Μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών

Η ύπαρξη αποτελεσματικών μηχανισμών υποβολής καταγγελιών μπορεί, αφενός, να αποτρέψει την κατάχρηση εξουσίας και, αφετέρου, να συμβάλει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του κοινού στις επιχειρήσεις της αστυνομίας και της αρχής διαχείρισης των συνόρων. Οι μηχανισμοί αυτοί υπάρχουν συνήθως παράλληλα με επίσημες δικαστικές οδούς που παρέχουν στα πρόσωπα τη δυνατότητα να προσβάλουν ενώπιον αντικειμενικού και αμερόληπτου δικαστηρίου πράξη ή απόφαση δημόσιας αρχής.

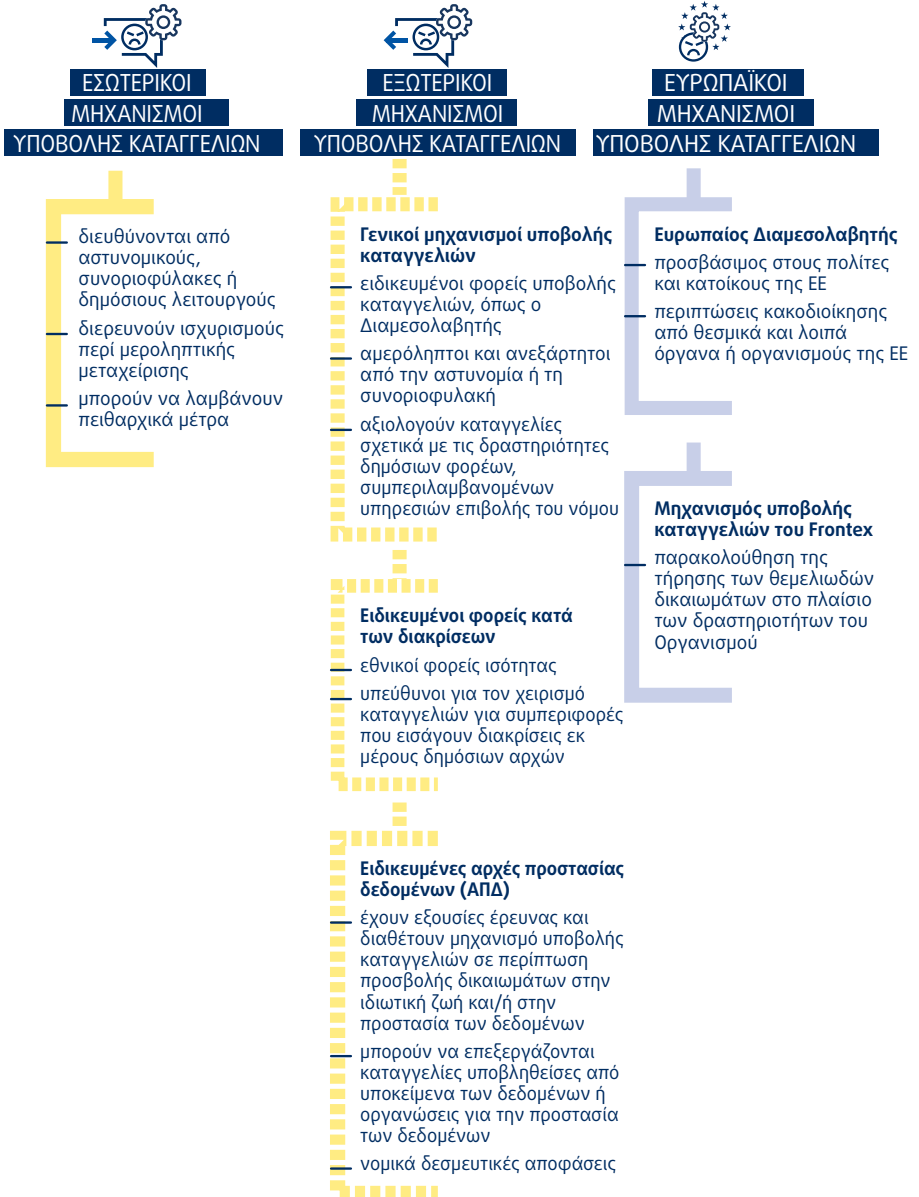
Προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί, οι μηχανισμοί αυτοί πρέπει να πληρούν τις εξής απαιτήσεις:

- **Οι ενδιαφερόμενοι έχουν εύκολη πρόσβαση στους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών:** τα στοιχεία δείχνουν συστηματικά ότι οι ενδιαφερόμενοι είναι απρόθυμοι να υποβάλουν καταγγελίες, για παράδειγμα επειδή η διαδικασία είναι μακροχρόνια ή δαπανηρή, ή επειδή φοβούνται αρνητικές συνέπειες. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών μέσω της χρήσης επιγραμμικών πλατφορμών, όπως ιστότοποι ή εφαρμογές, μπορεί να παροτρύνει τους ενδιαφερομένους να τους χρησιμοποιούν. Επιπλέον, οργανώσεις μπορούν να στηρίζουν τους ενδιαφερομένους στην υποβολή καταγγελιών, είτε υποβάλλοντας καταγγελίες για λογαριασμό τους είτε μέσω μηχανισμών συλλογικής προσφυγής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 80 παράγραφος 2 του ΓΚΠΔ.
- **Διαφανής χειρισμός των καταγγελιών:** αυτό θα συμβάλει στην αύξηση της εμπιστοσύνης στους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών.
- **Οι φορείς στους οποίους υποβάλλονται οι καταγγελίες είναι ανεξάρτητοι** από τον οργανισμό, ή το μέρος του οργανισμού, κατά του οποίου υποβάλλεται η καταγγελία.

Υπάρχει ευρύ φάσμα διαφορετικών μηχανισμών οι οποίοι χειρίζονται διαφορετικά είδη καταγγελιών. Στην [εικόνα 12](#) παρέχεται επισκόπηση ορισμένων από τους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών που είναι διαθέσιμοι στα κράτη μέλη της ΕΕ και σε επίπεδο ΕΕ.

Οι μηχανισμοί στο πλαίσιο των οποίων αστυνομικοί συναντούν μέλη του κοινού για να ακούσουν τις καταγγελίες τους, να συζητήσουν την κατάρτιση προφίλ και

Εικόνα 12: Επισκόπηση μηχανισμών υποβολής καταγγελιών στα κράτη μέλη της ΕΕ

να λάβουν σχόλια και παρατηρήσεις σχετικά με τις επιχειρήσεις τους παρέχουν τη δυνατότητα αποκόμισης χρήσιμων διδαγμάτων για τη βελτίωση των διαδικασιών που ρυθμίζουν την κατάρτιση προφίλ. Αποτελούν επίσης μέσο για τη συμμετοχή του κοινού σε δραστηριότητες επιβολής του νόμου (βλ. περιπτωσιολογική μελέτη).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών από το κοινό στον τομέα της επιβολής του νόμου

Επιτροπές δημόσιου ελέγχου (Αστυνομία του West Midlands – Ηνωμένο Βασίλειο)

Σε καθεμία από τις οκτώ αστυνομικές περιφέρειες της αστυνομίας του West Midlands (WMP) πραγματοποιείται διμηνιαία σύσκεψη της επιτροπής ελέγχου των επιτόπιων ελέγχων, στην οποία προεδρεύουν μέλη του κοινού. Στις επιτροπές αυτές αξιολογούνται αρχεία επιτόπιων ελέγχων, διασφαλίζεται η τήρηση του νόμου από την WMP και παρέχεται στις κοινότητες ένας διάυλος για τη γνωστοποίηση παραπόνων και την αναφορά ζητημάτων που εγείρουν ανησυχία. Η ημερήσια διάταξη και τα πρακτικά των συσκέψεων δημοσιεύονται στο διαδίκτυο. Η WMP έχει θεσπίσει σειρά άλλων πρακτικών που αφορούν τη συμμετοχή της κοινότητας στην προσπάθεια να καταστούν οι έλεγχοι στον δρόμο πιο αμερόληπτοι και καλύτερα στοχευμένοι και να αυξηθεί η λογοδοσία των αστυνομικών.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands), [ιστοσελίδα σχετικά με τους επιτόπιους ελέγχους](#) και Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (Επιθεώρηση της Αστυνομίας) (2016).

Επιτροπές ελέγχου βάσιμων λόγων (αστυνομία του Northamptonshire – Ηνωμένο Βασίλειο)

Η αστυνομία του Northamptonshire συγκρότησε επιτροπές ελέγχου βάσιμων λόγων με σκοπό τη συμμετοχή του κοινού στη βελτίωση των επιχειρήσεων επιτόπιου ελέγχου. Οι επιτροπές αυτές παρέχουν ένα φόρουμ για τη συζήτηση της χρήσης των εξουσιών επιτόπιου ελέγχου και

του αντικτύπου τους στις κοινότητες. Σε αυτές προεδρεύει ο προϊστάμενος επιθεωρητής και απαρτίζονται από έναν αστυνομικό πρώτης γραμμής και δύο μέλη της κοινότητας, τα οποία μπορεί να είναι παραβάτες ή πρώην παραβάτες. Επιπλέον της βελτίωσης της επικοινωνίας μεταξύ αστυνομίας και κοινού, η επιτροπή μπορεί να αφαιρεί εξουσίες από τους αστυνομικούς και να τους παραπέμπει για περαιτέρω εκπαίδευση με σκοπό τη βελτίωση των επιχειρήσεων επιτόπιων ελέγχων.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Open Society Justice Initiative (2018α).

Άτυπο δίκτυο μηχανισμών υποβολής καταγγελιών για την αστυνομία

Το δίκτυο ανεξάρτητων αρχών ελέγχου καταγγελιών για την αστυνομία (Independent Police Complaints Authorities' Network, IPCAN) είναι άτυπο δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών και συνεργασίας μεταξύ ανεξάρτητων δομών υπεύθυνων για τον εξωτερικό έλεγχο δυνάμεων ασφαλείας. Το δίκτυο δημιουργήθηκε το 2013 και απαρτίζεται από αρχές ελέγχου καταγγελιών από περίπου 20 χώρες. Οι φορείς αυτοί, κυρίως από κράτη μέλη της ΕΕ, λαμβάνουν και επεξεργάζονται καταγγελίες κατά δημόσιων δυνάμεων ασφαλείας και, ενίοτε, κατά αντίστοιχων ιδιωτικών οργανώσεων.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. τον [ιστότοπο του IPCAN](#).

Στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων, οι μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών από το κοινό μπορούν να τίθενται σε εφαρμογή μέσω επιτόπιων ή εκ των υστέρων διαδικασιών υποβολής καταγγελίας. Η δυνατότητα πρόσβασης στους μηχανισμούς αυτούς αυξάνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία και προάγει τον αμοιβαίο σεβασμό και τις καλές σχέσεις μεταξύ των συνοριοφυλάκων και του κοινού. Η δυνατότητα υποβολής εκ των υστέρων καταγγελίας σε ανώτερο φορέα και όχι (μόνο) απευθείας στο συνοριακό σημείο διέλευσης δημιουργεί έναν βαθμό εποπτείας και ενδέχεται να επηρεάσει θετικά την προθυμία των ταξιδιωτών να αναφέρουν τυχόν συμβάντα³⁶.

36 FRA (2014β).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών από το κοινό στη διαχείριση των συνόρων

Εσωτερικός μηχανισμός υποβολής καταγγελιών στον αερολιμένα του Manchester (Ηνωμένο Βασίλειο)

Στον αερολιμένα του Manchester, το Central Allocation Hub είναι το ενιαίο σημείο επαφής για κάθε επιβάτη που επιθυμεί να υποβάλει καταγγελία. Οι καταγγελίες μπορούν να υποβάλλονται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, επιστολής, τηλεφωνικώς, μέσω φαξ ή αυτοπροσώπως, στα αγγλικά ή στα ουαλικά. Στην καθοδήγηση της συνοριοφυλακής του Ηνωμένου Βασιλείου (United Kingdom Border Force) περιγράφονται πιθανοί τρόποι επίλυσης των καταγγελιών. Ήσσανος σημασίας παραπτώματα, όπως αγένεια, απότομη ή κακή συμπεριφορά, μπορούν συνήθως να επιλυθούν σε τοπικό επίπεδο. Στις δυνατότητες περιλαμβάνονται η αποσαφήνιση του προβλήματος με τον πελάτη, η επεξήγηση των διαδικασιών λειτουργίας, η συμφωνία για τη λήψη περαιτέρω μέτρων και η υποβολή συγγνώμης, εφόσον αρμόζει. Οι καταγγελίες που αφορούν σοβαρά παραπτώματα διαβιβάζονται συνήθως στη Μονάδα Επαγγελματικών Προτύπων (Professional Standards Unit). Στην καθοδήγηση της συνοριοφυλακής περιλαμβάνεται ένα κριτήριο για τον καθορισμό ενδείξεων ενδεχόμενης δυσμενούς διάκρισης, η οποία θα συνιστά σοβαρό παράπτωμα. Εάν υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις ότι η μεταχείριση επιβάτη μπορεί να αποδοθεί σε παράγοντες διαφορετικούς από τη φυλή, η υπόθεση παραπέμπεται συνήθως για επίλυση σε τοπικό επίπεδο.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2014α), σ. 74.

Μηχανισμός υποβολής ατομικών καταγγελιών του Frontex (ΕΕ)

Μετά την έκδοση του νέου κανονισμού για τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) το 2016, ο Frontex θέσπισε μηχανισμό υποβολής ατομικών καταγγελιών για την παρακολούθηση της τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Οργανισμού. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν πιλοτικά σχέδια, επιχειρήσεις επιστροφής, κοινές επιχειρήσεις, ταχείες επεμβάσεις στα σύνορα, ανάπτυξη ομάδων στήριξης για τη διαχείριση

των μεταναστευτικών ροών και επεμβάσεις επιστροφής. Κάθε πρόσωπο του οποίου τα δικαιώματα εθίγησαν άμεσα από πράξη του προσωπικού, συμπεριλαμβανομένου προσωπικού των εθνικών δημόσιων αρχών, που συμμετέχει σε τέτοιες δραστηριότητες του Frontex μπορεί να υποβάλει καταγγελία στον υπεύθυνο θεμελιωδών δικαιωμάτων του Frontex. Αυτός αποφασίζει σχετικά με το παραδεκτό της καταγγελίας και τη διαβιβάζει στον εκτελεστικό διευθυντή του Frontex καθώς και στις αρχές του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, εάν στην προβαλλόμενη παράβαση εμπλέκεται εθνικό προσωπικό. Η καταγγελία μπορεί να υποβληθεί σε οποιαδήποτε γλώσσα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, επιστολής ή του ηλεκτρονικού εντύπου καταγγελίας που είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του Frontex: <http://frontex.europa.eu/complaints/>.

Επικέντρωση στα δικαιώματα των λειτουργών επιβολής του νόμου

Οι αστυνομικοί έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες ελευθερίες με κάθε άλλο πρόσωπο και προστατεύονται βάσει των προτύπων για τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Μπορούν να επικαλεστούν τα δικαιώματά τους όπως αυτά προβλέπονται σε διάφορες διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) ή το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ). Στον Ευρωπαϊκό Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας διευκρινίζεται ότι «[Τ]ο προσωπικό της αστυνομίας απολαύει, κατά κανόνα, των ίδιων ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων με κάθε άλλο πολίτη. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να περιοριστούν μόνο όταν αυτό είναι αναγκαίο για την άσκηση των καθηκόντων της αστυνομίας σε μια δημοκρατική κοινωνία, σύμφωνα με τον νόμο και σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου». Μία εξαίρεση εντοπίζεται στο άρθρο 11 της ΕΣΔΑ, το οποίο αναφέρεται στην ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιριζέσθαι.

Όταν ασκούν αστυνομικά καθήκοντα, και ιδίως όταν ασκούν αστυνομικές εξουσίες, οι αστυνομικοί δεν ενεργούν ως ιδιώτες αλλά ως όργανα του κράτους. Ως εκ τούτου, η υποχρέωση του κράτους να σέβεται και να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα έχει άμεσες συνέπειες στις επιλογές που διαθέτει ένας αστυνομικός προκειμένου να αντιδράσει σε επίθεση. Τα δικαιώματα των αστυνομικών, οι οποίοι ενδέχεται να θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα ή τη ζωή τους προκειμένου να ασκήσουν τα καθήκοντά τους, πρέπει επίσης να γίνονται σεβαστά

και να προστατεύονται, μεταξύ άλλων με την παροχή προστατευτικού εξοπλισμού, τον προσεκτικό σχεδιασμό των αστυνομικών επιχειρήσεων ή τη λήψη προληπτικών μέτρων. Οι περιορισμοί των δικαιωμάτων τους ενδέχεται να είναι αναγκαίοι για την άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων, αλλά οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να αντικατοπτρίζουν την αρχή της αναλογικότητας. Λαμβανομένου υπόψη του ιδιαίτερου ρόλου τους ως κρατικού οργάνου, οι αστυνομικοί ενδέχεται να υπόκεινται σε μεγαλύτερο περιορισμό των δικαιωμάτων τους από τους «απλούς πολίτες». Για παράδειγμα, σε διαδήλωση η οποία πήρε βίαιη τροπή, οι «απλοί πολίτες» μπορούν να φύγουν ή να ζητήσουν βοήθεια, ενώ οι αστυνομικοί υποχρεούνται να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα άλλων προσώπων και να αποκαταστήσουν τη δημόσια τάξη.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2013).

3

Αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ

Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ περιλαμβάνει ηλεκτρονικές τεχνικές βήμα προς βήμα οι οποίες αναλύουν δεδομένα για τον προσδιορισμό τάσεων, μοντέλων ή συσχετισμών³⁷. Μέσω της κατάρτισης προφίλ, το άτομο επιλέγεται «με βάση τις σχέσεις του με άλλα άτομα που έχουν ταυτοποιηθεί μέσω του αλγόριθμου, και όχι με βάση την πραγματική του συμπεριφορά» και «οι επιλογές του ατόμου διαρθρώνονται σύμφωνα με πληροφορίες σχετικά με την ομάδα» και όχι σύμφωνα με τις προσωπικές του επιλογές³⁸.

Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματική μέθοδο για τη χρήση δεδομένων από τους οργανισμούς επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων με σκοπό την πρόληψη, την ανίχνευση και τη διερεύνηση του εγκλήματος. Ωστόσο, η συλλογή και επεξεργασία μεγάλων συνόλων δεδομένων εγείρει ορισμένες ανησυχίες σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Πέραν της σημασίας που έχει η αποφυγή διακρίσεων, η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ συνεπάγεται νέους κινδύνους, ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων. Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται κατά πρώτον σε αυτούς τους νέους κινδύνους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι προκλήσεις στον τομέα θεμελιωδών δικαιωμάτων που συνδέονται με τη χρήση της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ σε βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας για σκοπούς διαχείρισης των συνόρων και για σκοπούς ασφάλειας, και προτείνονται τρόποι για την ελαχιστοποίηση των εν λόγω κινδύνων.

37 Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το τι είναι οι αλγόριθμοι, βλ. FRA (2018β), σ. 4.

38 Mittelstadt, B.D., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S. και Floridi, L. (2016).

Επικέντρωση στην προληπτική αστυνόμευση

Οι αρχές επιβολής του νόμου χρησιμοποιούν διάφορες εφαρμογές λογισμικού για την πρόβλεψη του χρόνου και του τόπου τέλεσης ενός εγκλήματος. Μερικά παραδείγματα είναι: το σύστημα PredPol που χρησιμοποιείται στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ, το Σύστημα Επίγνωσης Εγκληματικότητας [Criminality Awareness System (CAS)] στις Κάτω Χώρες και το λογισμικό Precobs στη Γερμανία και στην Ελβετία. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των προγνωστικών μεθόδων για την πρόληψη του εγκλήματος δεν έχει ακόμη αποτιμηθεί δεόντως. Τα ευρήματα που προκύπτουν από τα μέχρι στιγμής στοιχεία είναι αντιφατικά, όπως φαίνεται και από τα παραδείγματα που ακολουθούν.

Δοκιμή πεδίου στην προληπτική αστυνόμευση στο Kent (Ηνωμένο Βασίλειο) και στο Los Angeles (ΗΠΑ)

Οι αστυνομικές αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ διεξήγαγαν πείραμα για να συγκρίνουν –σε σχέση με μια πιο παραδοσιακή προσέγγιση– έναν πλήρως αυτοματοποιημένο αλγόριθμο για τον εντοπισμό εστών εγκληματικότητας και τον συνεπαγόμενο σχεδιασμό των αστυνομικών περιπόλων.

Τα πορίσματα έδειξαν ότι ο εντοπισμός μελλοντικών εγκλημάτων ήταν καλύτερος με τον αυτοματοποιημένο αλγόριθμο. Ο αλγόριθμος πρόβλεψε 1,4 έως 2,2 φορές περισσότερες εγκληματικές ενέργειες απ' ό,τι ένας αναλυτής εγκλημάτων που χρησιμοποιεί παραδοσιακές πρακτικές συλλογής πληροφοριών σχετικά με την εγκληματικότητα και τη χαρτογράφηση του εγκλήματος. Επιπλέον, οι δράσεις περιπολίας που βασίζονται στο εργαλείο πρόβλεψης αποδείχθηκαν πιο αποτελεσματικές, καθώς οδήγησαν σε μείωση του αριθμού των εγκλημάτων κατά 7,4 %.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Mohler, G.O., et al. (2016).

Πρόγραμμα PILOT (Προληπτική Επιχειρησιακή Στόχευση βάσει Πληροφοριών Ασφαλείας) στο Shreveport (ΗΠΑ)

Το εν λόγω πρόγραμμα χρησιμοποιεί ένα προγνωστικό μοντέλο για τον εντοπισμό μικρών περιοχών στις οποίες ο κίνδυνος τέλεσης εγκλημάτων κατά της περιουσίας είναι αυξημένος, καθώς και για την εφαρμογή ενός

μοντέλου παρέμβασης για την πρόληψη των εγκλημάτων κατά της περιουσίας σε αυτές τις περιοχές. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη χρήση του προγράμματος PILOT σε τρεις περιφέρειες συγκρίθηκαν με τα αποτελέσματα τριών περιφερειών στις οποίες η αστυνόμευση διεξήχθη με παραδοσιακές μεθόδους. Δεν προέκυψαν στατιστικά στοιχεία που να καταδεικνύουν μεγαλύτερη μείωση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας στις τρεις περιφέρειες στις οποίες εφαρμόστηκε το PILOT.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Hunt, P. et al. (2014).

Λογισμικό «beware» (ΗΠΑ)

Το λογισμικό «beware» παρέχει στους αστυνομικούς που απαντούν σε κλήσεις έκτακτης ανάγκης μια βαθμολογία βασισμένη σε χρωματική κωδικοποίηση (κόκκινο, κίτρινο και πράσινο) η οποία δείχνει το επίπεδο της απειλής που αντιμετωπίζει το συγκεκριμένο πρόσωπο ή η συγκεκριμένη τοποθεσία. Το λογισμικό πραγματοποιεί αναζήτηση σε βάσεις δεδομένων στις οποίες περιλαμβάνονται εκθέσεις σύλληψης, αρχεία ιδιοκτησιών, εμπορικές βάσεις δεδομένων, εις βάθος έρευνες στο διαδίκτυο, αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και άλλες βάσεις δεδομένων διαθέσιμες στο κοινό.

Δεν έχουν αξιολογηθεί τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες αυτού του συστήματος. Ωστόσο, η έλλειψη εποπτείας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και η μυστική φύση του αλγόριθμου, ο οποίος προστατεύεται από το εμπορικό απόρρητο, έχουν δημιουργήσει ανησυχίες σχετικά με τη λογοδοσία. Επιπλέον, η δυνητική ανακρίβεια των δεδομένων που συλλέγονται και/ή των πληροφοριών που προκύπτουν από την ανάλυση ενδέχεται να περιορίσει τη συνολική αποτελεσματικότητα του εργαλείου.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Αμερικανική Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών (2016).

Περιπτωσιολογική μελέτη

Αξιολόγηση των επιπτώσεων και του κινδύνου της προληπτικής αστυνόμευσης – το εργαλείο αξιολόγησης ALGO-CARE

Οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις της χρήσης της προληπτικής αστυνόμευσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ώστε να διασφαλίζεται ισορροπημένη και διαφανής επισκόπηση του αντίκτυπου της στην κοινωνία. Μια ομάδα που απαρτιζόταν από ακαδημαϊκούς και αστυνομικούς διενήργησε ανάλυση από την οποία προέκυψε το συμπέρασμα ότι, δεδομένου ότι η προληπτική αστυνόμευση στο Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκεται ακόμα σε πειραματικό στάδιο, απαιτούνται λεπτομερείς αξιολογήσεις του αντίκτυπου της στην κοινωνία και στα άτομα. Στο πλαίσιο της έρευνας υποστηρίζεται ότι υπάρχουν ορισμένες αποφάσεις που θα μπορούσαν να έχουν υπερβολικά σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία και τα άτομα για να αφήνονται στην επίδραση των αναδυόμενων τεχνολογιών· οι περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να προστατεύονται από την επίδραση της αλγοριθμικής λήψης αποφάσεων.

Η ομάδα ανέπτυξε ένα πλαίσιο λήψης αποφάσεων με την ονομασία ALGO CARE για τη χρήση αλγοριθμικών εργαλείων αξιολόγησης στο πλαίσιο της αστυνόμευσης. Στόχος του πλαισίου αυτού είναι να παράσχει καθοδήγηση στους αστυνομικούς κατά την αξιολόγηση των δυνητικών κινδύνων της χρήσης της προληπτικής αστυνόμευσης. Επιχειρεί επίσης να μετουσιώσει τις βασικές αρχές του δημοσίου δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε πρακτικές παραμέτρους και καθοδήγηση που μπορούν να λαμβάνονται υπόψη από τους φορείς του δημόσιου τομέα.

Το εργαλείο αξιολόγησης καλεί τους αστυνομικούς να αξιολογήσουν τη χρήση της προληπτικής αστυνόμευσης μέσω οκτώ συμπληρωματικών βημάτων στα οποία εξετάζονται οι ακόλουθες διαστάσεις:

- **Συμβουλευτική:** αξιολόγηση της έκτασης της ανθρώπινης παρέμβασης.
- **Νομιμότητα:** αξιολόγηση της νομικής αιτιολόγησης της χρήσης του αλγόριθμου.
- **Βαθμός λεπτομέρειας:** αξιολόγηση του κατά πόσον ο αλγόριθμος μπορεί να εισχωρήσει σε μια συγκεκριμένη υπόθεση με επαρκή βαθμό λεπτομέρειας.

- **Κυριότητα:** διασφάλιση της νόμιμης κυριότητας του αστυνομικού σώματος επί του πηγαίου κώδικα και της τεχνικής ικανότητας πρόσβασης, συντήρησης, επικαιροποίησης και διόρθωσής του σε τακτική βάση.
- **Δυνατότητα προβολής:** διασφάλιση της θέσπισης και εφαρμογής μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου.
- **Ακρίβεια:** αξιολόγηση του κατά πόσον ο αλγόριθμος ανταποκρίνεται στον στόχο της αστυνόμευσης, αν μπορεί να επαληθευτεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα και κατά πόσον η πιθανότητα και οι επιπτώσεις τυχόν ανακρίβειας αποτελούν αποδεκτό κίνδυνο.
- **Υπευθυνότητα:** αξιολόγηση του δίκαιου χαρακτήρα, της λογοδοσίας και της διαφάνειας του αλγόριθμου.
- **Δυνατότητα εξήγησης:** αξιολόγηση της προσβασιμότητας των πληροφοριών, τόσο όσον αφορά τους κανόνες λήψης αποφάσεων όσο και τον αντίκτυπο που έχει κάθε επιμέρους παράγοντας στο τελικό αποτέλεσμα.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Oswald, M., et al. (2017).

3.1. Το πλαίσιο προστασίας δεδομένων που διέπει την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ

Η ανάπτυξη και η αυξανόμενη χρήση νέων τεχνολογιών —συμπεριλαμβανομένης της αυξανόμενης χρήσης μεγάλων συνόλων δεδομένων για την υποστήριξη της λήψης αποφάσεων— ώθησαν την ΕΕ να προβεί, το 2016, σε εκτενή αναθεώρηση των κανόνων που διέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι δύο νέες πράξεις, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) και η οδηγία για την αστυνομία, καθορίζουν σημαντικές αρχές και πρότυπα που καλύπτουν κάθε απόφαση που βασίζεται σε ηλεκτρονικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ.

Ο ΓΚΠΔ και η οδηγία για την αστυνομία τέθηκαν σε ισχύ τον Μάιο του 2018, το οποίο σημαίνει ότι, κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος οδηγού, υπάρχουν ελάχιστα πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής τους. Στο σημείο 1.2.2 περιγράφονται τα νομικά πρότυπα που διέπουν τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων, και εξηγούνται ορισμένες από τις κυριότερες

διαφορές μεταξύ του ΓΚΠΔ και της οδηγίας για την αστυνομία (βλ. [πίνακα 2](#)). Το παρόν κεφάλαιο στηρίζεται σε αυτές τις πληροφορίες ώστε να περιγράψει και να εξηγήσει τις νομικές απαιτήσεις σχετικά με την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ τις οποίες εισήγαγαν ο ΓΚΠΔ και η οδηγία για την αστυνομία. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- Τα δεδομένα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία για συγκεκριμένο σκοπό που στηρίζεται σε ειδική νομική βάση.
- Τα άτομα πρέπει να ενημερώνονται όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν υποβάλλονται σε επεξεργασία.
- Τα δεδομένα πρέπει να τηρούνται με ασφάλεια.
- Η παράνομη επεξεργασία δεδομένων πρέπει να ανιχνεύεται και να αποτρέπεται.

Οι αστυνομικοί και οι συνοριοφύλακες που χρειάζονται πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις νομικές απαιτήσεις που περιγράφονται στο παρόν κεφάλαιο θα πρέπει να απευθυνθούν στους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων στους οργανισμούς τους. Επιπλέον, το *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων*, που εκπονήθηκε από τον FRA, τον ΕΕΠΔ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, παρέχει περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για την αστυνομία και του ΓΚΠΔ³⁹.

39 FRA, ΕΕΠΔ και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018).

Κύρια σημεία

- Η αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ πρέπει να είναι **νόμιμη, αναγκαία** και **αναλογική**.
- Τα δεδομένα δεν υποβάλλονται σε επεξεργασία αν δεν υφίσταται **συγκεκριμένος σκοπός που συναρτάται με ειδική νομική βάση**.
- Τα άτομα έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα τα οποία περιγράφονται λεπτομερώς στις διατάξεις του ΓΚΠΔ και της οδηγίας για την αστυνομία και στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων:
 - το δικαίωμα **ενημέρωσης**, που περιλαμβάνει το δικαίωμα στη λήψη σημαντικών πληροφοριών σχετικά με τη λογική την οποία ακολουθεί ο αλγόριθμος;
 - το δικαίωμα **πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν**·
 - το δικαίωμα **υποβολής καταγγελίας** σε εποπτική αρχή· και
 - το δικαίωμα **πραγματικής δικαστικής προσφυγής**.
- Τα δεδομένα θα πρέπει να συλλέγονται, να υποβάλλονται σε επεξεργασία και να αποθηκεύονται **με ασφάλεια**.
- Η παράνομη επεξεργασία δεδομένων πρέπει να **αποτρέπεται** και να **ανιχνεύεται**.

3.1.1. Τα δεδομένα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία για συγκεκριμένο σκοπό

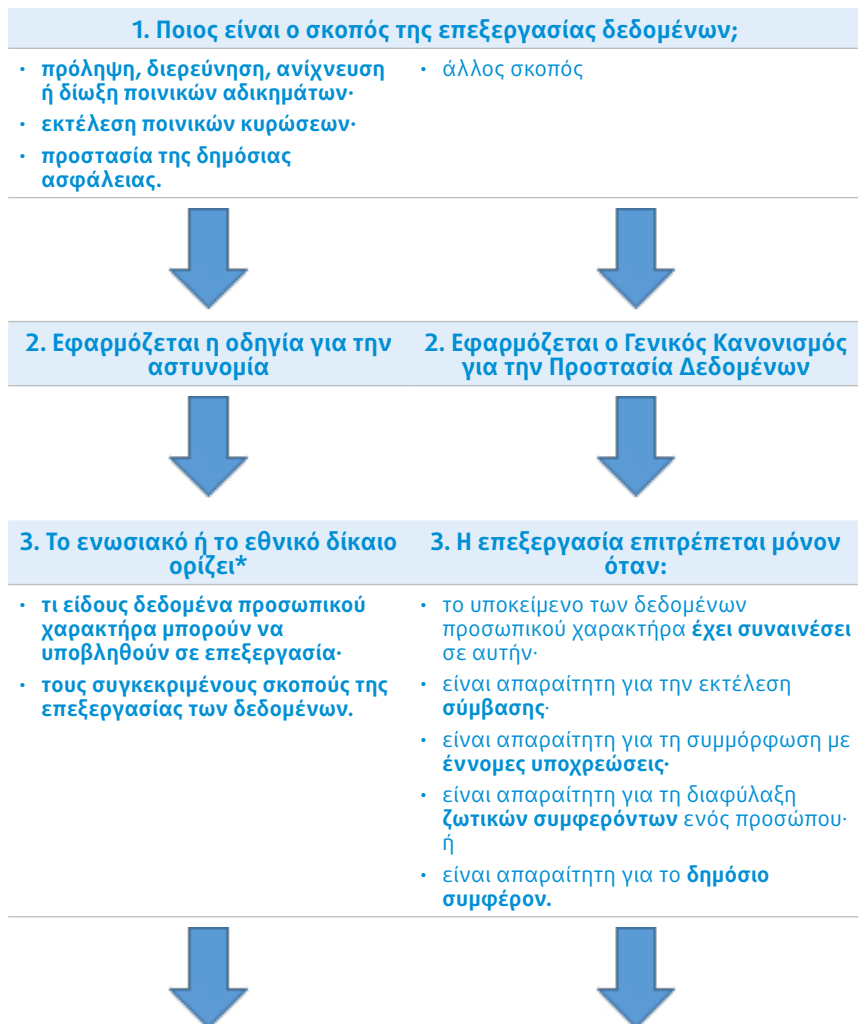
Κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να έχει νομική βάση. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διενεργείται για την επίτευξη **συγκεκριμένου σκοπού** που προβλέπεται στον νόμο.

Προτού προβούν σε οποιαδήποτε επεξεργασία, οι αστυνομικοί πρέπει να γνωρίζουν τον σκοπό για τον οποίο διενεργείται. Στις χρήσιμες ερωτήσεις αναφορικά με τους σκοπούς θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι εξής:

- Τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία για την ανίχνευση ποινικού αδικήματος;
- Υποβάλλονται σε επεξεργασία για τη διατήρηση της δημόσιας ασφάλειας;
- Υποβάλλονται σε επεξεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας;

Αφού προσδιοριστεί σωστά ο σκοπός, οι αστυνομικοί θα γνωρίζουν ποιο νομικό πλαίσιο εφαρμόζεται και ποιες είναι οι σχετικές νομικές υποχρεώσεις. Στον πίνακα 4 παρουσιάζεται ο τρόπος προσδιορισμού του εφαρμοστέου νομικού πλαισίου.

Πίνακας 4: Προσδιορισμός του ορθού νομικού πλαισίου ανάλογα με τον σκοπό της επεξεργασίας

4. Εξαιρείται ο σκοπός της κατάρτισης προφίλ από την οδηγία για την αστυνομία;

Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων να ενημερωθεί, να έχει πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν και να ζητήσει την τροποποίηση ή τη διαγραφή των δεδομένων μπορούν να περιοριστούν (συνολικά ή εν μέρει) στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- για την αποφυγή της παρακώλυσης επίσημων ή νομικών **ερευνών**, διερευνήσεων ή διαδικασιών·
- για την αποφυγή της παρεμπόδισης της πρόληψης, της ανίχνευσης, της διερεύνησης ή της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων·
- για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας·
- για την προστασία της εθνικής ασφάλειας·
- για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων.

4. Εξαιρείται ο σκοπός της κατάρτισης προφίλ από τον ΓΚΠΔ;

Οι υποχρεώσεις (διαφάνειας, ενημέρωσης και γνωστοποίησης παραβιάσεων) και τα δικαιώματα (πρόσβασης, διόρθωσης, διαγραφής, εναντίωσης ή μη υπαγωγής σε αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων) που καθορίζονται στον ΓΚΠΔ **μπορούν να περιοριστούν** μέσω του εθνικού ή ενωσιακού δικαίου για τη διασφάλιση:

- της ασφάλειας του κράτους, της εθνικής άμυνας ή της δημόσιας ασφάλειας·
- της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης ή της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, περιλαμβανομένης της προστασίας από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας και της πρόληψης αυτών·
- άλλων σημαντικών στόχων γενικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, ιδίως σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών, δημοσιονομικών και φορολογικών θεμάτων, της δημόσιας υγείας και της κοινωνικής ασφάλισης·
- της προστασίας της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και των δικαστικών διαδικασιών·
- της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης και της δίωξης παραβάσεων δεοντολογίας σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα·
- της παρακολούθησης, της επιθεώρησης ή της κανονιστικής λειτουργίας που συνδέεται, έστω περιστασιακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας στις συγκεκριμένες περιπτώσεις·
- της προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων·
- της εκτέλεσης αστικών αξιώσεων.

Σημείωση: *Οι εθνικές πράξεις που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την οδηγία για την αστυνομία διατίθενται στον [ιστότοπο Eur-Lex](#).

Πηγή: FRA, 2018

3.1.2. Τα άτομα πρέπει να λαμβάνουν ενημέρωση

Το άρθρο 13 της οδηγίας για την αστυνομία και τα άρθρα 13 και 14 του ΓΚΠΔ απαιτούν τα άτομα να ενημερώνονται όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν υποβάλλονται σε επεξεργασία. Στον πίνακα 5 περιγράφεται ο τρόπος και ο χρόνος ενημέρωσης του προσώπου τα δεδομένα του οποίου υποβάλλονται σε επεξεργασία.

Πίνακας 5: Υποχρέωση ενημέρωσης των ατόμων σχετικά με την κατάρτιση προφίλ: είδος των δεδομένων, τρόποι επικοινωνίας και εξαιρέσεις

Υποχρέωση γνωστοποίησης – Κατάλογος σημείων ελέγχου	
Προς ποιον;	Πρόσωπο του οποίου τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία
Πώς;	<ul style="list-style-type: none"> • με σαφή και απλή διατύπωση • σε εύκολα προσβάσιμη μορφή • με την ίδια μορφή που υποβλήθηκε η αίτηση <i>—κατά προτίμηση με ηλεκτρονικά μέσα</i>
Τι;	<p>Σχετικά με την επεξεργασία</p> <ul style="list-style-type: none"> • όνομα και στοιχεία επικοινωνίας της οικείας αρχής • στοιχεία επικοινωνίας του αρμόδιου υπευθύνου προστασίας δεδομένων • σκοποί της επεξεργασίας • νομική βάση της επεξεργασίας • μέγιστη περίοδος διατήρησης των δεδομένων • είδη προσώπων/οργανισμών που θα λάβουν τα δεδομένα <p>Σχετικά με τα δικαιώματα του προσώπου:</p> <ul style="list-style-type: none"> • το δικαίωμα υποβολής καταγγελίας σε εποπτική αρχή και τα στοιχεία επικοινωνίας με την εποπτική αρχή • το δικαίωμα να ζητήσει πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν • διόρθωση και/ή διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα • το δικαίωμα να ζητήσει τον περιορισμό της επεξεργασίας
Εξαιρέσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Για υπερβολικά (δηλαδή επαναλαμβανόμενα) ή προδηλών αβιάσιμα αιτήματα • Όταν δεν είναι δυνατόν να επιβεβαιωθεί πλήρως η ταυτότητα του αιτούντος • Σε περίπτωση που η γνωστοποίηση πληροφοριών θα παρεμπόδιζε τις έρευνες • Σε περίπτωση που η γνωστοποίηση πληροφοριών θα έθετε σε κίνδυνο την πρόληψη/διερεύνηση ποινικών αδικημάτων • Για την προστασία της δημόσιας και εθνικής ασφάλειας • Για την προστασία των δικαιωμάτων άλλων προσώπων

Πηγή: FRA (2018)

Επικέντρωση στο «δικαίωμα λήψης αιτιολόγησης»

Στις περιπτώσεις κατάρτισης προφίλ, ο ΓΚΠΔ απαιτεί να παρέχονται στο ενδιαφερόμενο άτομο «σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη λογική που ακολουθείται, καθώς και τη σημασία και τις προβλεπόμενες συνέπειες» της επεξεργασίας δεδομένων. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται κατά τον χρόνο συλλογής των δεδομένων (γνωστοποίηση), αλλά και σε περίπτωση που το άτομο ζητήσει συμπληρωματικές πληροφορίες (δικαίωμα πρόσβασης). Το δικαίωμα αυτό δεν αναφέρεται ρητώς στην οδηγία για την αστυνομία. Ωστόσο, στην αιτιολογική σκέψη 38 διευκρινίζεται ότι «[η αυτοματοποιημένη επεξεργασία] θα πρέπει να υπόκειται σε κατάλληλες εγγυήσεις, όπως η πρόβλεψη για ειδική ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων [...] κυρίως το δικαίωμα να απαιτήσει αιτιολόγηση της απόφασης που ελήφθη κατόπιν της εν λόγω αξιολόγησης και το δικαίωμα αμφισβήτησης της απόφασης».

Αυτό το «δικαίωμα στη λήψη αιτιολόγησης» ενδέχεται να αποδειχθεί δύσκολο να εφαρμοστεί στην πράξη. Ορισμένα άτομα μπορεί να έχουν τον ψηφιακό γραμματισμό που απαιτείται για την κατανόηση του κωδικού ενός αλγόριθμου, ενώ για άλλα κρίνεται επαρκής η παροχή απλουστευμένων πληροφοριών σχετικά με τον σκοπό της επεξεργασίας και τις διασυνδέσεις των δεδομένων που χρησιμοποιούνται. Το βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση της σημασίας της παρεχόμενης αιτιολόγησης είναι ο στόχος της, Το άτομο θα πρέπει να λάβει επαρκείς πληροφορίες ώστε να κατανοήσει τον σκοπό, τη λογική και τα κριτήρια που οδήγησαν στη λήψη απόφασης.

Το δικαίωμα στη λήψη αιτιολόγησης δεν είναι απόλυτο (βλ. βήμα 4 του πίνακα 4). Τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίσουν διά νόμου αυτό το δικαίωμα σε διάφορες περιπτώσεις, μεταξύ άλλων για λόγους: εθνικής ασφάλειας· άμυνας· δημόσιας ασφάλειας· πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων· εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων· προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων· εκτέλεσης αστικών αξιώσεων.

Ωστόσο, η παροχή εύλογων πληροφοριών σχετικά με τον σκοπό και τις προβλεπόμενες συνέπειες της επεξεργασίας αποτελεί συνιστώμενη ορθή πρακτική. Η ανάπτυξη απλών τρόπων επεξήγησης της λογικής που

ακολουθήθηκε και των κριτηρίων που χρησιμοποιήθηκαν για τη λήψη μιας απόφασης ενισχύει εντέλει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΓΚΠΔ, άρθρα 13 έως 15 (δικαίωμα ενημέρωσης και δικαίωμα πρόσβασης), άρθρο 22 (αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ) και άρθρο 23 (περιορισμοί)· και οδηγία για την αστυνομία, άρθρο 11 (αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ) και άρθρα 13 έως 15 (δικαίωμα ενημέρωσης και δικαίωμα πρόσβασης).

Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2018α).

3.1.3. Ασφαλής διατήρηση των δεδομένων: αρχεία, καταχωρίσεις και κανόνες αποθήκευσης

Οι αρχές που συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς κατάρτισης προφίλ οφείλουν όχι μόνο να υποβάλλουν τα δεδομένα σε σύννομη επεξεργασία αλλά και να διασφαλίζουν ότι τα δεδομένα:

- προστατεύονται από την πρόσβαση μη εξουσιοδοτημένων προσώπων·
- δεν χρησιμοποιούνται για σκοπούς άλλους πέραν του αρχικού σκοπού· και
- δεν αποθηκεύονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το απαιτούμενο.

Προς τον σκοπό αυτόν, οι αρχές και οι λειτουργοί επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων οφείλουν να διασφαλίζουν την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων για την προστασία της ακεραιότητας και της ασφάλειας των δεδομένων. Οφείλουν να παρακολουθούν κάθε πρόσβαση και χρήση των δεδομένων, με τη δημιουργία και την τήρηση αρχείων όλων των δραστηριοτήτων επεξεργασίας ή κατηγοριών δραστηριοτήτων επεξεργασίας (άρθρο 30 του ΓΚΠΔ και άρθρο 24 της οδηγίας για την αστυνομία). Τα αρχεία πρέπει να περιλαμβάνουν:

- το **όνομα** και τα **στοιχεία επικοινωνίας** των αρχών και του υπευθύνου προστασίας δεδομένων·

- τον **σκοπό** της επεξεργασίας
- τις **κατηγορίες αποδεκτών** στους οποίους πρόκειται να γνωστοποιηθούν ή γνωστοποιήθηκαν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα·
- περιγραφή των κατηγοριών υποκειμένων των δεδομένων και των κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα·
- τη **χρήση κατάρτισης προφίλ**·
- αναφορά της **νομικής βάσης** για την πράξη επεξεργασίας
- όπου είναι δυνατό, τις προβλεπόμενες **προθεσμίες** διαγραφής των διαφόρων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα·
- όπου είναι δυνατό, γενική περιγραφή των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων ασφάλειας που αναφέρονται στο άρθρο 32 παράγραφος 1 του ΓΚΠΔ ή στο άρθρο 29 παράγραφος 1 της οδηγίας για την αστυνομία.

Επιπλέον, όταν εφαρμόζεται κατάρτιση προφίλ με τη χρήση υπολογιστή για σκοπούς που καλύπτονται από την οδηγία για την αστυνομία (βλ. [σημείο 3.2](#)), οι αρχές οφείλουν να τηρούν καταχωρίσεις για τις ακόλουθες πράξεις: συλλογή, μεταβολή, αναζήτηση πληροφοριών, κοινολόγηση, περιλαμβανομένων των διαβιβάσεων, συνδυασμό και διαγραφή δεδομένων.

Αυτά τα αρχεία και οι καταχωρίσεις παρέχουν υποστήριξη στους αστυνομικούς και στους συνδιοφύλακες για την απόδειξη της συμμόρφωσής τους με τις νομικές απαιτήσεις στο πλαίσιο εσωτερικής και εξωτερικής παρακολούθησης. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που ένα άτομο υποβάλει καταγγελία, οι αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων θα πρέπει να θέσουν τα αρχεία και τις καταχωρίσεις στη διάθεση των εθνικών αρχών προστασίας δεδομένων.

Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν θα πρέπει να αποθηκεύονται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από αυτό που απαιτείται για την εκπλήρωση του προβλεπόμενου νόμιμου σκοπού. Η αποθήκευση για μεγαλύτερα διαστήματα πρέπει να αιτιολογείται δεόντως. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι αρχές θα πρέπει να μεριμνούν για την τακτική επανεξέταση της αποθήκευσης, ώστε να διασφαλίζεται η ακεραιότητα και η ασφάλεια των δεδομένων.

3.1.4. Η παράνομη επεξεργασία δεδομένων πρέπει να ανιχνεύεται και να αποτρέπεται

Ο εντοπισμός και η πρόληψη της παράνομης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενέχουν προκλήσεις. Οι εξειδικευμένες δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση πολύπλοκων αλγόριθμων και μεγάλων βάσεων δεδομένων καθιστούν δυσχερή τη διασφάλιση κατάλληλων ελέγχων.

Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, ο ΓΚΠΔ και η οδηγία για την αστυνομία περιλαμβάνουν διασφαλίσεις για την καθοδήγηση των λειτουργιών επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επεξεργασία των δεδομένων. Αυτές αφορούν:

- εκτιμήσεις αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων («εκτιμήσεις επιπτώσεων» στην οδηγία για την αστυνομία)· και
- την προστασία των δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού.

Εκτιμήσεις αντικτύπου

Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ απαιτεί από τις αστυνομικές αρχές και τις αρχές διαχείρισης των συνόρων να διενεργούν εκτιμήσεις αντικτύπου προτού προβούν σε οποιαδήποτε πράξη επεξεργασίας δεδομένων που είναι πιθανόν να προκαλέσει μεγάλο κίνδυνο για τα δικαιώματα των φυσικών προσώπων (άρθρο 35 του ΓΚΠΔ και άρθρο 27 της οδηγίας για την αστυνομία). Αυτό σημαίνει ότι εκτιμήσεις αντικτύπου πρέπει να διενεργούνται όχι μόνο όταν το αποτέλεσμα της επεξεργασίας ενδέχεται να παραβιάζει τους κανόνες προστασίας των δεδομένων ή της ιδιωτικής ζωής, αλλά σε κάθε περίπτωση που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παραβίαση *οποιοδήποτε θεμελιώδους δικαιώματος*. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν: το δικαίωμα στην ισότητα και στη μη διάκριση· την ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης· την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας· το δικαίωμα στην εκπαίδευση· το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη· το δικαίωμα ασύλου· και την προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης.

Οι εκτιμήσεις αντικτύπου είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε περιπτώσεις στις οποίες η κατάρτιση προφίλ ενδέχεται να επάγεται έννομες συνέπειες για τα άτομα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο ΓΚΠΔ και η οδηγία για την αστυνομία απαιτούν τη διενέργεια εκτιμήσεων αντικτύπου.

Οι εκτιμήσεις αντικτύπου πρέπει να διενεργούνται πριν από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία. Ωστόσο, ο στόχος αυτών των εκτιμήσεων αντικτύπου είναι διττός:

- *εκ των προτέρων*: πριν από την επεξεργασία των δεδομένων, η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου σχετικά με την ποιότητα των δεδομένων και/ή του αλγόριθμου στον οποίο βασίζεται η επεξεργασία συμβάλλει στον εντοπισμό και, κατά περίπτωση, στην επανόρθωση πιθανών παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων.
- *εκ των υστέρων*: αφού πραγματοποιηθεί η επεξεργασία των δεδομένων, ο αρμόδιος αστυνομικός ή συνοριοφύλακας ενδέχεται να κληθεί να αποδείξει ότι ενήργησε νομίμως. Μπορεί να στηριχθεί στην εκτίμηση αντικτύπου για να αποδείξει ότι εφαρμόστηκαν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τον νόμο.

Οι εκτιμήσεις αντικτύπου μπορούν επίσης να παράσχουν υποστήριξη στους αστυνομικούς και στους συνοριοφύλακες για τον εντοπισμό υποκρυπτόμενων προκαταλήψεων που ενδέχεται να παραβιάζουν τα δικαιώματα στην προστασία των δεδομένων και στη μη διάκριση και να έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα της κατάρτισης προφίλ (βλ. σημείο 1.3.2).

Επικέντρωση στους κινδύνους της χρήσης «δυναμικών αλγόριθμων»

Οι «δυναμικοί αλγόριθμοι» είναι αλγόριθμοι που επαναπροσδιορίζονται διαρκώς και «βελτιώνονται» με βάση «βρόχους ανάδρασης». Οι βρόχοι αυτοί δημιουργούνται από τα ίδια τα αλγοριθμικά συστήματα και δεν μπορούν να γίνουν πλήρως κατανοητοί ή να εξηγηθούν σε απλή γλώσσα (βλ. άρθρο 35 του ΓΚΠΔ και άρθρο 27 της οδηγίας για την αστυνομία). Σε αντίθεση με τους «στατικούς αλγόριθμους», οι οποίοι βασίζονται σε προκαθορισμένα κριτήρια, οι «δυναμικοί αλγόριθμοι» δημιουργούν **νέους συσχετισμούς** μέσω του διαρκούς επαναπροσδιορισμού τους.

Οι δυναμικοί αλγόριθμοι ενέχουν τον κίνδυνο οι ειδικοί προγραμματιστές να μην γνωρίζουν πλέον, από ένα σημείο και μετά, τη λογική στην οποία βασίζεται ο αλγόριθμος. Αυτό δημιουργεί σημαντικό **κίνδυνο ακούσιας αναπαραγωγής υφιστάμενων προκαταλήψεων** και διαιώνισης των κοινωνικών ανισοτήτων και του στιγματισμού ορισμένων ομάδων. Στις

περιπτώσεις αυτές, η διασφάλιση της λογοδοσίας και της προσφυγής για τα ενδιαφερόμενα άτομα καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής.

Συνεπώς, η χρήση των «δυναμικών αλγόριθμων» θα πρέπει **να αποφεύγεται ή να περιορίζεται** ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος απώλειας του ελέγχου των κριτηρίων αξιολόγησης. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές να αξιολογούν τους αλγόριθμους και να τους τροποποιούν εφόσον διαπιστωθεί ότι είναι παράνομοι. Εάν η χρήση δυναμικών αλγόριθμων δικαιολογείται, οι δείκτες κινδύνου υποβάλλονται σε επανεξέταση και δοκιμή ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν έχουν ως αποτέλεσμα την παράνομη κατάρτιση προφίλ.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Gandy, O. (2010) και Korff, D. (2015).

Η εκτίμηση αντικτύπου μπορεί να διαφέρει σημαντικά ανάλογα με τον τύπο και τον όγκο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία, καθώς και τον τύπο και τον σκοπό της επεξεργασίας. Μπορεί να περιλαμβάνει τον έλεγχο της ποιότητας των δεδομένων, τεχνικούς ελέγχους του αλγόριθμου (ή των αλγόριθμων) επεξεργασίας των δεδομένων και/ή πλήρη επανεξέταση των στόχων της επεξεργασίας κ.λπ. Στην [εικόνα 13](#) παρουσιάζονται τα ελάχιστα κριτήρια που θα πρέπει να αξιολογούνται.

Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (η οποία έχει πλέον αντικατασταθεί από το [Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων](#)), στην οποία συμμετέχουν οι εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων των κρατών μελών της ΕΕ, εκπόνησε κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες παρέχουν περαιτέρω πληροφορίες για τις εκτιμήσεις αντικτύπου σχετικά με την προστασία των δεδομένων. Οι κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν λεπτομερή χαρτογράφηση των κριτηρίων που πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά τη διενέργεια εκτιμήσεων αντικτύπου⁴⁰.

Ενσωμάτωση της νομιμότητας ήδη από τον σχεδιασμό και εξορισμού

Ανεξάρτητα από το αν στο πλαίσιο της εκτίμησης αντικτύπου εντοπίστηκε η πιθανότητα παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων, μπορούν να εφαρμοστούν μέτρα για να αποτραπεί περαιτέρω κάθε κίνδυνος έλλειψης νομιμότητας.

⁴⁰ Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2017α).

Τα μέτρα αυτά αναφέρονται ως «προστασία των δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό» και «προστασία των δεδομένων εξ ορισμού» (άρθρο 25 του ΓΚΠΔ και άρθρο 20 της οδηγίας για την αστυνομία).

Η προστασία των δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι, τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας των δεδομένων, εφαρμόζονται τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για τη διαφύλαξη των αρχών προστασίας των δεδομένων. Για παράδειγμα, όπου είναι εφικτό, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα μπορούσαν να «ψευδωνυμοποιούνται». Η ψευδωνυμοποίηση είναι μέτρο ώστε τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα να μην μπορούν να συνδεθούν με ένα άτομο χωρίς πρόσθετες πληροφορίες, οι οποίες διατηρούνται χωριστά.

Εικόνα 13: Ελάχιστες απαιτήσεις των εκτιμήσεων αντικτύπου

Πηγή: FRA (2018)

Το «κλειδί» που καθιστά εφικτή την εκ νέου εξακριβωση της ταυτότητας του ατόμου πρέπει να διατηρείται χωριστά και υπό ασφαλείς συνθήκες⁴¹. Εν αντιθέσει προς τα ανωνυμοποιημένα δεδομένα, τα ψευδωνυμοποιημένα παραμένουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και, επομένως, υπόκεινται στους κανόνες και στις αρχές προστασίας των δεδομένων.

Η προστασία δεδομένων εξ ορισμού διασφαλίζει ότι «υφίστανται επεξεργασία μόνο τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που είναι απαραίτητα για κάθε εκάστοτε σκοπό της επεξεργασίας»⁴². Αυτό έχει αντίκτυπο στα ακόλουθα:

- την ποσότητα των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται και αποθηκεύονται·
- τους τύπους της επεξεργασίας που ενδέχεται να αφορούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα·
- τη μέγιστη περίοδο αποθήκευσης·
- τον αριθμό των προσώπων που διαθέτουν άδεια πρόσβασης στα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Επικέντρωση στη λογοδοσία

Ο πρωταρχικός στόχος της προστασίας των δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και της προστασίας των δεδομένων εξ ορισμού είναι η παροχή υποστήριξης στις αρχές και τους λειτουργούς επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων κατά τον σχεδιασμό προγραμμάτων αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ, ώστε αυτά να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα, και ιδίως με τις αρχές της **νομιμότητας**, της **διαφάνειας** και της **ασφάλειας**.

Ωστόσο, τα μέτρα αυτά μπορούν επίσης να καταδείξουν τον τρόπο με τον οποίο οι αρχές συμμορφώνονται με τη νομική απαίτηση της **λογοδοσίας**. Οι αρχές που επεξεργάζονται δεδομένα υπέχουν νομική υποχρέωση να εφαρμόζουν «κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα» για να αποδείξουν τη συμμόρφωσή τους με το δίκαιο της ΕΕ. Για παράδειγμα,

41 FRA, ΕΕΠΔ και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018), σ. 106.

42 Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, άρθρο 25.

εάν ένα άτομο υποβάλει καταγγελία, οι αρχές ενδέχεται να κληθούν από τις εθνικές δικαστικές αρχές και τις αρχές προστασίας δεδομένων να αποδείξουν όλα τα ακόλουθα στοιχεία:

- τη νομιμότητα, την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα της κατάρτισης προφίλ με τη χρήση υπολογιστή·
- τη νομιμότητα του σκοπού·
- τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στα ενδιαφερόμενα άτομα·
- την ακεραιότητα και την ασφάλεια των δεδομένων·

τα μέτρα και τους ελέγχους ποιότητας που εκτελέστηκαν πριν και κατά τη διάρκεια των πράξεων κατάρτισης προφίλ.

3.2. Βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας για σκοπούς διαχείρισης των συνόρων και για σκοπούς ασφάλειας

Η ΕΕ έχει αναπτύξει διάφορα συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας ή μηχανισμούς για τη συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαχείριση των συνόρων και της μετανάστευσης και, ως έναν βαθμό, για σκοπούς επιβολής του νόμου. Λειτουργούν ως παραδείγματα μέσω των οποίων αναδεικνύονται ορισμένες από τις κοινές προκλήσεις που συνδέονται με τη χρήση της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ, καθώς και πιθανές διασφαλίσεις.

Στον [πίνακα 6](#) παρουσιάζονται συνοπτικά αυτά τα συστήματα ΤΠ και οι μηχανισμοί της ΕΕ. Το [παράρτημα](#) παρέχει αναλυτική επισκόπηση των υφιστάμενων και σχεδιαζόμενων συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας της ΕΕ με βάση στοιχεία έως τον Μάρτιο του 2018.

Πίνακας 6: Επιλεγμένες νομικές πράξεις της ΕΕ που αφορούν την επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων και της επιβολής του νόμου

Βάση δεδομένων	Αρκτικό-λεξο	Κύριος σκοπός
Σύστημα πληροφοριών Σένγκεν	<i>SIS II</i>	Εισαγωγή και επεξεργασία καταχωρίσεων καταζητούμενων ή εξαφανισθέντων προσώπων για τον σκοπό της διαφύλαξης της ασφάλειας, εισαγωγή και επεξεργασία καταχωρίσεων υπηκόων τρίτων χωρών (ΥΤΧ) για τον σκοπό της απαγόρευσης εισόδου ή διαμονής, και εισαγωγή και επεξεργασία καταχωρίσεων υπηκόων τρίτων χωρών για τους οποίους έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής.
Σύστημα πληροφοριών για τις θεωρήσεις	<i>VIS</i>	Διευκόλυνση της ανταλλαγής δεδομένων σχετικά με τις αιτήσεις θεώρησης μεταξύ των κρατών μελών του Σένγκεν.
Ευρωπαϊκό σύστημα δακτυλοσκόπησης	<i>EURODAC</i>	Προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας και παροχή συνδρομής για τον έλεγχο της παράτυπης μετανάστευσης και των δευτερογενών μετακινήσεων.
Σύστημα εισόδου/εξόδου	<i>ΣΕΕ</i>	Υπολογισμός και παρακολούθηση της διάρκειας της επιτρεπόμενης παραμονής των υπηκόων τρίτων χωρών και ταυτοποίηση των προσώπων που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια παραμονής.
Κατάσταση ονομάτων επιβατών	<i>PNR</i>	Συλλογή, επεξεργασία και ανταλλαγή δεδομένων πτήσεων εκτός της ΕΕ από τρίτες χώρες («πτήσεις εκτός ΕΕ»)*. Χρησιμοποιείται αυστηρά για σκοπούς επιβολής του νόμου.
Εκ των προτέρων πληροφορίες σχετικά με τους επιβάτες	<i>API</i>	Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων επιβατών πτήσεων από τρίτες χώρες («πτήσεις εκτός ΕΕ») για σκοπούς διαχείρισης των συνόρων και επιβολής του νόμου.
Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού	<i>ETIAS</i>	Αξιολόγηση του αν υπήκοος τρίτης χώρας που δεν υποχρεούται να διαθέτει θεώρηση παρουσιάζει κίνδυνο για την ασφάλεια, κίνδυνο παράτυπης μετανάστευσης ή κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

**Ευρωπαϊκό
Σύστημα
Πληροφοριών
Ποινικού
Μητρώου για
υπηκόους τρίτων
χωρών**

ECRIS-TCN

Ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με προηγούμενες καταδικές υπηκόων τρίτων χωρών.

Σημείωση: *Επιπλέον, το άρθρο 2 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/681 παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να επεξεργαστούν δεδομένα από πτήσεις εντός της ΕΕ.

Πηγή: FRA, 2018

Τα συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας της ΕΕ χρησιμοποιούνται σε διάφορες διαδικασίες που σχετίζονται με τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων περιπτώσεων: διαδικασία εκτίμησης κινδύνου πριν από την άφιξη, διαδικασία ασύλου, διαδικασία υποβολής αίτησης θεώρησης, κατά τη διάρκεια των συνοριακών ελέγχων, κατά την έκδοση τίτλων διαμονής, κατά τη σύλληψη μεταναστών σε παράτυπη κατάσταση, κατά τη διάρκεια διαδικασιών επιστροφής και για την έκδοση απαγορεύσεων εισόδου. Τα συστήματα ΤΠ που έχει συστήσει η ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είχαν αρχικά δημιουργηθεί για σκοπούς διαχείρισης του ασύλου και της μετανάστευσης, χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο και στο πλαίσιο της εσωτερικής ασφάλειας, παραδείγματος χάριν για τη διενέργεια αστυνομικών ελέγχων και για την καταπολέμηση σοβαρών εγκλημάτων και της τρομοκρατίας.

Τα περισσότερα από τα συστήματα που έχουν συσταθεί δυνάμει της νομοθεσίας της ΕΕ επικεντρώνονται στην ταυτοποίηση συγκεκριμένων προσώπων μέσω της αντιστοίχισης αλφαριθμητικών ή βιομετρικών δεδομένων (δηλαδή, επί του παρόντος, δακτυλικών αποτυπωμάτων) με τα στοιχεία που ήδη υπάρχουν στο σύστημα. Με μερικές αξιοσημείωτες εξαιρέσεις (βλ. «Επικέντρωση στην αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ στις πράξεις της ΕΕ»), τα ίδια τα συστήματα δεν περιέχουν αλγόριθμο που θα καθιστούσε δυνατή την αντιστοίχιση ενός προσώπου με κάποιο προφίλ. Ωστόσο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή ανωνυμοποιημένων στατιστικών στοιχείων, μεταξύ άλλων σχετικά με τα χαρακτηριστικά που θεωρούνται προστατευόμενοι λόγοι, όπως το φύλο ή η ηλικία (βλ. σημείο 1.2.1).

Τα εν λόγω στατιστικά στοιχεία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη διάμρφωση προφίλ κινδύνου που θα εφαρμοστούν σε μελλοντικές αποφάσεις διαχείρισης των συνόρων ή αστυνόμευσης. Στο πλαίσιο του ευρύτερου σχεδίου για τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων ΤΠ της ΕΕ, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο

Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (eu-LISA) θα είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση του κεντρικού αποθετηρίου για την υποβολή εκθέσεων και την κατάρτιση στατιστικών. Το αποθετήριο αυτό θα αντλεί δεδομένα από υφιστάμενες βάσεις δεδομένων της ΕΕ (σύστημα εισόδου/εξόδου, ETIAS, Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν και Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις) για τη δημιουργία στατιστικών και αναλυτικών εκθέσεων για όργανα της ΕΕ και εθνικούς φορείς⁴³.

Επικέντρωση στην αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ στις πράξεις της ΕΕ

Ορισμένες υφιστάμενες πράξεις της ΕΕ προβλέπουν τη χρήση στατιστικών στοιχείων που απορρέουν από τα δεδομένα τους για τη δημιουργία προφίλ κινδύνου. Πέραν της δυνατότητας εντοπισμού συγκεκριμένων «γνωστών» υπόπτων, περιλαμβάνουν και μια λειτουργία αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ μέσω της οποίας ταυτοποιούνται «άγνωστα» άτομα που ενδέχεται να ενδιαφέρουν τις αρχές επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων.

Το **Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS)**⁴⁴, το οποίο θεσπίστηκε τον Σεπτέμβριο του 2018 αλλά κατά τον χρόνο οριστικοποίησης του παρόντος οδηγού δεν είχε ακόμη τεθεί σε λειτουργία, θα αξιολογεί, πριν από τη χορήγηση άδειας ταξιδιού, κατά πόσον υπήκοοι τρίτων χωρών που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης παρουσιάζουν κίνδυνο όσον αφορά την παράτυπη μετανάστευση, την ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία. Οι πληροφορίες που παρέχονται από τους ταξιδιώτες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποβολής αίτησης θα συγκρίνονται αυτομάτως με τις σχετικές ενωσιακές και διεθνείς βάσεις δεδομένων και με μια ομάδα δεικτών κινδύνου («κανόνες διαλογής») που περιέχονται στο ίδιο το σύστημα ETIAS. Ένας αλγόριθμος που έχει

43 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), *Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ (σύνορα και θεωρήσεις) και την τροποποίηση της απόφασης 2004/512/ΕΚ του Συμβουλίου, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 767/2008, της απόφασης 2008/633/ΔΕΥ του Συμβουλίου, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 και του κανονισμού (ΕΕ) 2017/2226*, COM(2017) 793 final, Στρασβούργο, 12 Δεκεμβρίου 2017· Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), *Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ (αστυνομική και δικαστική συνεργασία, άσυλο και μετανάστευση)*, COM(2017) 794 final, Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2017.

44 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), *Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1240 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Σεπτεμβρίου 2018, για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS), καθώς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1077/2011, (ΕΕ) αριθ. 515/2014, (ΕΕ) 2016/399, (ΕΕ) 2016/1624 και (ΕΕ) 2017/2226*, άρθρο 33 παράγραφος 5.

αναπτυχθεί από τον Frontex θα συγκρίνει το ατομικό προφίλ του ταξιδιώτη (με βάση δείκτες όπως η ηλικία, το φύλο, η ιθαγένεια, ο τόπος διαμονής, η εκπαιδευτική βαθμίδα και το επάγγελμα) με αυτούς τους δείκτες κινδύνου προκειμένου να καθοριστεί αν η αίτηση θα πρέπει να υποβληθεί σε χειροκίνητο έλεγχο.

Τα δεδομένα που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PRN) συλλέγονται από τους αερομεταφορείς από τις πληροφορίες που εισάγουν οι επιβάτες στα συστήματα κράτησης πτήσεων, όπως οι ημερομηνίες ταξιδιού και το δρομολόγιο, στοιχεία επικοινωνίας και στοιχεία πληρωμής, πληροφορίες σχετικά με τις αποσκευές και άλλες «γενικές παρατηρήσεις» όπως είναι οι διατροφικές προτιμήσεις. Δεν υφίσταται κεντρική βάση της ΕΕ που να συλλέγει αυτά τα δεδομένα, ωστόσο η οδηγία PNR της ΕΕ⁴⁵ επιβάλλει στους αερομεταφορείς την υποχρέωση να διαβιβάζουν τα δεδομένα στις εθνικές μονάδες στοιχείων επιβατών (ΜΣΕ), οι οποίες στη συνέχεια αναλύουν τις πληροφορίες για σκοπούς καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του σοβαρού εγκλήματος. Εκτός από την ανίχνευση των διασυνοριακών μετακινήσεων γνωστών προσώπων, τα δεδομένα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για τον εντοπισμό άγνωστων ακόμα απειλών, μέσω της επεξεργασίας δεδομένων επιβατών σύμφωνα με συγκεκριμένους δείκτες κινδύνου («προκαθορισμένα κριτήρια»). Τα εν λόγω κριτήρια καθορίζονται από τις ΜΣΕ και επικαιροποιούνται με βάση νέα δεδομένα και μοντέλα που διατίθενται στο σύστημα.

3.2.1. Ελαχιστοποίηση των κινδύνων που μπορεί να προκαλέσει για τα θεμελιώδη δικαιώματα η επεξεργασία δεδομένων σε βάσεις δεδομένων μεγάλης κλίμακας

Για την κατάρτιση προφίλ, καθώς και για την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ, θα χρησιμοποιούνται ολοκληρωμένα δεδομένα που αφορούν ταξιδιώτες, όπως η ιθαγένεια, το φύλο και η ηλικία, σε έκταση η οποία δεν ήταν εφικτή στο

45 *Οδηγία (ΕΕ) 2016/681 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων* (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 132), άρθρο 6 παράγραφος 4.

παρελθόν. Ακόμη και αν τα δεδομένα αυτά ανωνυμοποιηθούν, η επεξεργασία τους πάντα ενέχει κινδύνους. Συνειδητές ή υποσυνείδητες προκαταλήψεις κατά την επιλογή των δεικτών κινδύνου, τον σχεδιασμό των αλγόριθμων ή την ερμηνεία των αποτελεσμάτων θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε επιχειρησιακές δράσεις οι οποίες με τη σειρά τους θα μπορούσαν να έχουν ως αποτέλεσμα την εισαγωγή διακρίσεων σε βάρος ορισμένων κατηγοριών προσώπων⁴⁶.

Η παρούσα ενότητα εξετάζει ορισμένους από αυτούς τους κινδύνους και προτείνει τρόπους για την ελαχιστοποίησή τους. Βασίζεται στο έγγραφο επιχειρησιακής καθοδήγησης του FRA με τίτλο *Twelve operational fundamental rights considerations for law enforcement when processing Passenger Name Record (PNR) data* (Δώδεκα βασισμένες στα θεμελιώδη δικαιώματα επιχειρησιακές κατευθύνσεις για την επιβολή του νόμου στο πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων καταλόγων επιβατών) (βλ. περιπτωσιολογική μελέτη). Μολονότι αναπτύχθηκαν στο ειδικό πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων PNR, ορισμένες από αυτές τις κατευθύνσεις μπορούν να τύχουν γενικότερης εφαρμογής και να θεωρηθεί ότι συνιστούν διασφαλίσεις για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που προκύπτουν από την αλγοριθμική κατάρτιση προφίλ.

Περιπτωσιολογική μελέτη

Επιχειρησιακή καθοδήγηση του FRA για την ανάπτυξη εθνικών συστημάτων PNR

Το 2014, ελλείψει νομοθεσίας της ΕΕ για τις καταστάσεις δεδομένων επιβατών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από τον FRA να παράσχει πρακτικές οδηγίες σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων PNR για σκοπούς επιβολής του νόμου σε όσα κράτη μέλη σχεδίαζαν να δημιουργήσουν τα δικά τους εθνικά συστήματα PNR. Η καθοδήγηση εστίαζε στα δικαιώματα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 7 του Χάρτη), στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8 του Χάρτη) και στην απαγόρευση των διακρίσεων (άρθρο 21 του Χάρτη). Ορισμένες από τις προτεινόμενες διασφαλίσεις εισήχθησαν αργότερα στην οδηγία PNR της ΕΕ.

46 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2017ε) και FRA (2018α).

Οι δώδεκα βασισμένες στα θεμελιώδη δικαιώματα επιχειρησιακές κατευθύνσεις για την επιβολή του νόμου στο πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων καταλόγων επιβατών είναι οι ακόλουθες:

- Χρήση των δεδομένων PNR μόνο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και σοβαρών διακρατικών εγκλημάτων.
- Περιορισμός της πρόσβασης στη βάση δεδομένων PNR σε ειδικευμένη μονάδα.
- Αποκλεισμός της δυνατότητας υποβολής αιτήματος για άμεση πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων των αεροπορικών εταιρειών.
- Διαγραφή ευαίσθητων δεδομένων PNR.
- Πρόβλεψη αυστηρών εγγυήσεων ασφαλείας και ιχνηλασιμότητας έναντι της κατάχρησης.
- Μείωση της πιθανότητας επισήμανσης ψευδώς θετικών αποτελεσμάτων.
- Υποχρέωση διαφάνειας έναντι των επιβατών.
- Παροχή δυνατότητας στα πρόσωπα να ζητούν πρόσβαση και διόρθωση των δεδομένων PNR που τα αφορούν.
- Απαγόρευση ταυτοποίησης των υποκειμένων των δεδομένων ή διατήρησης των δεδομένων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το απαιτούμενο.
- Διαβίβαση των δεδομένων που εξάγονται από τις καταστάσεις ονομάτων επιβατών μόνο στις αρμόδιες εθνικές δημόσιες αρχές.
- Διαβίβαση των δεδομένων που εξάγονται από τις καταστάσεις ονομάτων επιβατών σε τρίτες χώρες μόνο υπό την τήρηση αυστηρών προϋποθέσεων.
- Διενέργεια αντικειμενικής και διαφανούς αξιολόγησης του συστήματος PNR.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. FRA (2014γ).

Η επεξεργασία δεδομένων που αποκαλύπτουν προστατευόμενα χαρακτηριστικά θα πρέπει να είναι αναγκαία και αναλογική

Λόγω της φύσης της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ, η χρήση προσωπικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με προστατευόμενους λόγους ενέχει ιδιαίτε- ρως υψηλό κίνδυνο διακρίσεων⁴⁷. Στο πλαίσιο της ΕΕ, τόσο η νομοθεσία για το σύστημα ETIAS όσο και η νομοθεσία για τις καταστάσεις δεδομένων επιβατών (PNR) προβλέπουν ότι οι δείκτες κινδύνου απαγορεύεται να βασίζονται σε κρι- τήρια που ενέχουν υψηλό κίνδυνο διακρίσεων, μεταξύ των οποίων η φυλή, η εθνοτική καταγωγή ή οι θρησκευτικές πεποιθήσεις. Ωστόσο, ακόμη και ελλείψει τέτοιων δεδομένων, υπάρχουν άλλα είδη δεδομένων που ενδέχεται να συσχέ- τίζονται έντονα με αυτά τα χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα να λειτουργούν στην πράξη ως υποκατάστατα για αυτά τα προστατευόμενα χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, η κατηγορία «γενικές παρατηρήσεις» που προβλέπει η οδηγία PNR, στην οποία ενδεχομένως περιλαμβάνονται πληροφορίες για τις διατροφικές προτιμήσεις των ταξιδιωτών, θα μπορούσε να αποκαλύψει ορισμένες θρησκευ- τικές πεποιθήσεις.

Επίσης, συγκεκριμένος συνδυασμός δεδομένων που χρησιμοποιείται από τον αλγόριθμο ενδέχεται να θέσει κάποια συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων σε μειονεκτική θέση. Για παράδειγμα, μπορεί να θέσει σε μειονεκτική θέση πρόσωπα λόγω της εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσής τους ή της ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, τα οποία συνιστούν προστατευόμενα χαρακτη- ριστικά σύμφωνα με το άρθρο 21 του Χάρτη. Παραδείγματος χάριν, εάν ένα προφίλ κινδύνου στο σύστημα ETIAS που αφορά τον κίνδυνο παράτυπης μετα- νάστευσης είναι βασισμένο στον συνδυασμό συγκεκριμένης ιθαγένειας και επαγγελματικής ομάδας, ενδέχεται να οδηγήσει στη στόχευση κάποιας εθνο- τικής ομάδας ή ατόμων συγκεκριμένης ιθαγένειας που σε μια ορισμένη χώρα εργάζονται συνήθως σε συγκεκριμένο οικονομικό τομέα, όπως ο κλάδος των κατασκευών ή η γεωργία⁴⁸.

- Η επεξεργασία δεδομένων που αποκαλύπτουν χαρακτηριστικά τα οποία προστατεύονται από το άρθρο 21 του Χάρτη θα πρέπει να περιορίζεται στον βαθμό που κρίνεται απολύτως αναγκαίος και αναλογικός και δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να συνεπάγεται διακρίσεις. Προτού προβεί σε οποιαδήποτε πράξη επεξεργασίας, η αρμόδια αρχή θα πρέπει να αξιολογεί

47 Ευρωπαϊός Επίσημος Προστασίας Δεδομένων (2018).

48 Βλ. επίσης FRA (2017α).

τα δεδομένα ώστε να εντοπίσει τυχόν προστατευόμενα χαρακτηριστικά και να αφαιρέσει δεδομένα των οποίων η επεξεργασία δεν θα ήταν σύννομη. Ως ορθή πρακτική, η διαδικασία αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από την εκτέλεση ενός προγράμματος αντιστοίχισης και αφαίρεσης μαζί με ένα τακτικά επικαιροποιούμενο γλωσσάριο «ευαίσθητων όρων».

Τα κριτήρια κατάρτισης προφίλ θα πρέπει να είναι ειδικά και στοχοθετημένα

Άλλος ένας κίνδυνος προκύπτει από τη χρήση **γενικών κριτηρίων κατάρτισης προφίλ**. Οι υφιστάμενες πράξεις της ΕΕ καταλείπουν ευρεία διακριτική ευχέρεια για την ανάπτυξη αλγορίθμων κατάρτισης προφίλ. Για την αξιολόγηση του κινδύνου παράτυπης μετανάστευσης, το σύστημα ETIAS προβλέπει τη χρήση ενωσιακών και εθνικών στατιστικών στοιχείων σχετικά με το ποσοστό προσώπων που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια παραμονής και των αρνήσεων εισόδου. Όσον αφορά, ωστόσο, τους κινδύνους για την ασφάλεια, σε γενικές γραμμές αναφέρεται μόνο σε πληροφορίες που σχετίζονται με συγκεκριμένους δείκτες κινδύνου για την ασφάλεια και απειλές. Η οδηγία PNR παρέχει γενικές ενδείξεις για τον σχεδιασμό αλγορίθμων αλλά δεν προσδιορίζει τα κριτήρια που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την ταυτοποίηση προσώπων που ενδεχομένως εμπλέκονται σε τρομοκρατικά ή άλλα σοβαρά εγκλήματα, ή τη βαρύτητα που πρέπει να προσδίδεται σε ένα συγκεκριμένο κριτήριο.

Τα υπερβολικά γενικά κριτήρια οδηγούν σε σημαντικό αριθμό «ψευδώς θετικών αποτελεσμάτων», το οποίο σημαίνει ότι γίνεται λανθασμένη αντιστοίχιση προσώπων με ορισμένο προφίλ κινδύνου. Ορισμένα από αυτά τα «ψευδώς θετικά αποτελέσματα» ενδέχεται επίσης να είναι τέτοιας φύσης που να εισάγουν διακρίσεις. Για παράδειγμα, η υιοθέτηση ενός ευρέος ορισμού του κριτηρίου «προγενέστερη ποινική καταδίκη» συνεπάγεται ότι τα άτομα ΛΟΑΔ θα είχαν την υποχρέωση να υποβάλουν αποσπάσματα ποινικού μητρώου που αφορούν σεξουαλική συμπεριφορά η οποία είναι ποινικοποιημένη σε ορισμένες χώρες εκτός ΕΕ.

- Τα κριτήρια αξιολόγησης θα πρέπει να είναι προκαθορισμένα, στοχοθετημένα, ειδικά, αναλογικά και να βασίζονται σε γεγονότα. Τα κριτήρια αξιολόγησης θα πρέπει να υποβάλλονται σε δοκιμή με τη χρήση ανωνυμοποιημένων δειγμάτων. Θα πρέπει να επανεξετάζονται σε τακτική βάση από εσωτερικό ελεγκτή προκειμένου να διαπιστώνεται αν εξακολουθούν να είναι δικαιολογημένα σύμφωνα με τους ειδικούς στόχους τους.

- Πριν από τη διαβίβαση καταχώρισης που βασίζεται σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία για την ανάληψη περαιτέρω δράσης, η αρμόδια αρχή θα πρέπει να διενεργεί χειροκίνητο έλεγχο των δεδομένων, σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες, προκειμένου να διαπιστωθεί αν το συγκεκριμένο πρόσωπο ανταποκρίνεται στο προφίλ κινδύνου, καθώς και για να εξαλειφθούν τα ψευδώς θετικά αποτελέσματα. Οι αποδέκτες των δεδομένων θα πρέπει να παρέχουν ανατροφοδότηση σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνονται σε σχέση με την καταχώριση.

Τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία θα πρέπει να είναι ακριβή και αξιόπιστα

Η έρευνα του FRA επιβεβαιώνει ότι τα υφιστάμενα συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας περιέχουν μεγάλο όγκο ανακριβών δεδομένων⁴⁹. **Τα ανακριβή ή αναξιόπιστα δεδομένα** ενδέχεται να έχουν πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις στο πλαίσιο της αλγοριθμικής κατάρτισης προφίλ για σκοπούς διαχείρισης των συνόρων ή επιβολής του νόμου. Τα ανακριβή δεδομένα μπορούν να έχουν επιβλαβείς συνέπειες για τα άτομα αλλά και να οδηγήσουν σε λανθασμένους συσχετισμούς και στη διαμόρφωση στρεβλωμένης εικόνας, με αποτέλεσμα να υπονομεύεται η αποτελεσματικότητα του έργου της αστυνομίας και της διαχείρισης των συνόρων.

Αυτό ισχύει ειδικότερα στις περιπτώσεις καταχώρισης δεδομένων από το ίδιο το κοινό, όπως στην περίπτωση των εφαρμογών για τα δεδομένα PNR και του συστήματος ETIAS, οι οποίες είναι περισσότερο επιρρεπείς στα λάθη σε σχέση με τα επίσημα αρχεία. Ομοίως, ο έλεγχος των λογαριασμών μέσω κοινωνικής δικτύωσης, ο οποίος προβλέπεται από ορισμένα συστήματα άδειας ταξιδιού εκτός ΕΕ, ενέχει σημαντικό κίνδυνο εισχώρησης αναξιόπιστων στοιχείων στη διαδικασία κατάρτισης προφίλ. Επιπλέον, συνεπάγεται ιδιαίτερο κίνδυνο συλλογής στοιχείων που αποκαλύπτουν ευαίσθητες προσωπικές πληροφορίες που προστατεύονται από τον Χάρτη, όπως είναι, για παράδειγμα, οι πολιτικές πεποιθήσεις ή πληροφορίες που σχετίζονται με τη σεξουαλική ζωή.

- Παροχή ακριβών πληροφοριών στα άτομα όσον αφορά τη συλλογή, αποθήκευση και επεξεργασία των δεδομένων τους, μεταξύ άλλων και σχετικά με τις εφαρμοστέες αρχές προστασίας των δεδομένων. Τα άτομα θα πρέπει

49 Βλ. FRA (2018γ), σ. 81-98.

να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, καθώς και για τους μηχανισμούς προσφυγής που έχουν στη διάθεσή τους.

- Παροχή δυνατότητας στα πρόσωπα να ζητήσουν τη διόρθωση των δεδομένων τους σε περίπτωση που αυτά είναι ανακριβή, καθώς και να λαμβάνουν ενημέρωση σχετικά με το αν τα δεδομένα διορθώθηκαν ή διαγράφηκαν.
- Πρόβλεψη αποτελεσματικής διοικητικής και δικαστικής προσφυγής σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων στην προστασία των δεδομένων, μεταξύ άλλων και σε περίπτωση άρνησης πρόσβασης ή σε περίπτωση που ανακριβή δεδομένα δεν διορθώθηκαν ή δεν διαγράφηκαν.

Συμπέρασμα

Η κατάρτιση προφίλ αποτελεί ένα θεμιτό εργαλείο που χρησιμοποιείται από λειτουργούς επιβολής του νόμου και συνοριοφύλακες για την πρόληψη, τη διερεύνηση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, καθώς και για την πρόληψη και τον εντοπισμό της παράτυπης μετανάστευσης.

Προκειμένου να είναι νόμιμη, θεμιτή και αποτελεσματική, η κατάρτιση προφίλ πρέπει να χρησιμοποιείται εντός των ορίων που θέτει ο νόμος. Ειδικότερα, η κατάρτιση προφίλ πρέπει να τηρεί τις απαιτήσεις της ίσης μεταχείρισης και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με έναν συνδυασμό στοιχείων. Κάθε κατάρτιση προφίλ θα πρέπει:

- να διασφαλίζει ότι τα άτομα αντιμετωπίζονται ισότιμα, με σεβασμό και αξιοπρέπεια·
- να αποφεύγει την κατάρτιση προφίλ που βασίζεται σε μεροληψία·
- να είναι εύλογη, αντικειμενική και να βασίζεται σε πληροφορίες ασφαλείας και
- να προστατεύει επαρκώς τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και την ιδιωτική ζωή των ατόμων.

Οι αστυνομικοί και οι συνοριοφύλακες έχουν στη διάθεσή τους διάφορα εργαλεία προκειμένου να εξασφαλίζουν τη διάδοση των αρχών αυτών, την κατανόησή τους και την τήρησή τους στην πράξη:

- πριν από την κατάρτιση προφίλ, οι αστυνομικοί και οι συνοριοφύλακες θα πρέπει να λαμβάνουν καθοδήγηση και κατάρτιση·
- κατά τη διάρκεια της κατάρτισης προφίλ, θα πρέπει να καταγράφονται και να αποθηκεύονται λεπτομέρειες σχετικά με τη δραστηριότητα·
- μετά την κατάρτιση προφίλ, οι ενέργειες των αστυνομικών και των συνοριοφυλάκων θα πρέπει να παρακολουθούνται και να αξιολογούνται προκειμένου να προσδιοριστούν τομείς που επιδέχονται βελτίωση.

Η πρόληψη της παράνομης κατάρτισης προφίλ δεν εξασφαλίζει μόνο ότι οι λειτουργοί επιβολής του νόμου και οι συνοριοφύλακες τηρούν τον νόμο αλλά και ότι οι ενέργειές τους γίνονται κατανοητές και αποδεκτές από το ευρύ κοινό. Η ενίσχυση της πίστης και της εμπιστοσύνης στην επιβολή του νόμου και στη διαχείριση των συνόρων βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της αστυνόμευσης και της διαχείρισης των συνόρων και, ως εκ τούτου, συμβάλλει στην αύξηση των επιπέδων ασφάλειας και προστασίας στην κοινωνία συνολικά.

Παράρτημα

Πίνακας 7: Υφιστάμενα και σχεδιαζόμενα συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας της ΕΕ

Σύστημα ΤΠ	Κύριος σκοπός	Πρόσωπα που αφορά	Εφαρμογή	Νομική πράξη / πρόταση	Βιομετρικά αναγνωριστικά στοιχεία
Ευρωπαϊκό σύστημα δακτυλοσκόπησης (Eurodac)	Προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας <i>Παροχή συνδρομής για τον έλεγχο της παράτυπης μετανάστευσης και των δευτερογενών μετακινήσεων</i>	Αιτούντες και δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, <i>μετανάστες σε παράτυπη κατάσταση</i>	28 ΚΜ ΕΕ + ΣΧΣ	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 (κανονισμός Eurodac) <i>COM(2016) 272 final (πρόταση Eurodac)</i>	
Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS)	Διευκόλυνση της ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών του Σένγκεν σχετικά με τις αιτήσεις θεώρησης	Αιτούντες θεώρηση και πρόσωπα που αναλαμβάνουν την ευθύνη	24 ΚΜ ΕΕ (εκτός CY, HR, IE, UK) ¹ + ΣΧΣ	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 767/2008 (κανονισμός VIS)	
Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δευτέρης γενιάς (SIS II) – αστυνομία	Διαφύλαξη της ασφάλειας στην ΕΕ και στα κράτη μέλη του Σένγκεν	Εξαφασισθέντα ή καταζητούμενα πρόσωπα	26 ΚΜ ΕΕ (εκτός CY, IE) ² + ΣΧΣ	Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου (απόφαση SIS II) <i>COM(2016) 883 final (πρόταση SIS II – αστυνομία)</i>	

<p>Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δευτέρας γενιάς (SIS II) - σύνορα</p>	<p>Εισαγωγή και επεξεργασία καταχωρίσεων για τον σκοπό της άρνησης εισόδου ή διαμονής στα κράτη μέλη του Σένγκεν</p>	<p>Μετανάστες σε παράτυπη κατάσταση</p>	<p>25 KM EE (εκτός CY, IE, UK)² + ΣΧΣ</p>	<p>Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 (κανονισμός SIS II) <i>COM(2016) 882 final (πρόταση SIS II - σύνορα)</i></p>	
<p>Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δευτέρας γενιάς (SIS II) - επιστροφή</p>	<p>Εισαγωγή και επεξεργασία καταχωρίσεων για υπηκόους τρίτων χωρών για τους οποίους έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής</p>	<p>Μετανάστες σε παράτυπη κατάσταση</p>	<p>25 KM EE (εκτός CY, IE, UK)² + ΣΧΣ</p>	<p><i>COM(2016) 881 final (πρόταση SIS II - επιστροφή)</i></p>	
<p>Σύστημα Εισόδου/ Εξόδου (ΣΕΕ)</p>	<p>Υπολογισμός και παρακολούθηση της διάρκειας της επιτρεπόμενης παραμονής των υπηκόων τρίτων χωρών και ταυτοποίηση των προσώπων που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια παραμονής</p>	<p>Ταξιδιώτες που σκοπεύουν να διαμείνουν σύντομο χρονικό διάστημα</p>	<p>22 KM EE (εκτός BG, CY, HR, IE, RO, UK)³ + ΣΧΣ</p>	<p>Κανονισμός (ΕΕ) 2017/2226 (κανονισμός ΣΕΕ)</p>	
<p>Ευρωπαϊκό σύστημα πληροφοριών και αδειοδότησης ταξιδιού (ETIAS)</p>	<p>Αξιολόγηση του αν υπήκοος τρίτης χώρας που δεν υποχρεούται να διαθέτει θεώρηση παρουσιάζει κίνδυνο για την ασφάλεια, κίνδυνο παράτυπης μετανάστευσης ή κίνδυνο για τη δημόσια υγεία</p>	<p>Ταξιδιώτες χωρίς υποχρέωση θεώρησης</p>	<p>26 KM EE (εκτός IE, UK)³ + ΣΧΣ</p>	<p><i>COM(2016) 731 final (πρόταση ETIAS)</i></p>	<p>Κανένα</p>

<p>Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου για υπηκόους τρίτων χωρών (ECRIS-TCN)</p>	<p>Ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με προηγούμενες καταδικές υπηκόων τρίτων χωρών</p>	<p>Υπήκοοι τρίτων χωρών με ποινικό μητρώο</p>	<p>27 KM EE (εκτός DK)⁴</p>	<p>COM(2017) 344 final (πρόταση ECRIS-TCN)</p>	
<p>Διαλειτουργικότητα – Κοινό αποθετήριο δεδομένων ταυτότητας</p>	<p>Θέσπιση πλαισίου διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων ΣΕΕ, VIS, ETIAS, Eurodac, SIS II και ECRIS-TCN</p>	<p>Υπήκοοι τρίτων χωρών που καλύπτονται από τα συστήματα Eurodac, VIS, SIS II, EES, ETIAS και ECRIS-TCN</p>	<p>28 KM EE⁵ + ΣΧΣ</p>	<p>COM(2017) 793 final (πρόταση για τη διαλειτουργικότητα όσον αφορά τα σύνορα και τις θεωρήσεις) COM(2017) 794 final (πρόταση για τη διαλειτουργικότητα όσον αφορά την αστυνομική συνεργασία, το άσυλο και τη μετανάστευση)</p>	

Σημείωση: Τα σχεδιαζόμενα συστήματα και οι σχεδιαζόμενες αλλαγές στο πλαίσιο των συστημάτων αναγράφονται με πλάγιους χαρακτήρες.

  Δακτυλικά αποτυπώματα Αποτυπώματα παλάμης Εικόνα

προσώπου: Προφίλ DNA.

KM EE: Κράτη μέλη EE.

ΣΧΣ: Συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν, δηλ. Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Ελβετία.

- ¹ Η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν συμμετέχουν στο VIS. Η Δανία δεν δεσμεύεται από τον κανονισμό, αλλά έχει επιλέξει να συμμετάσχει στο VIS. Το VIS δεν εφαρμόζεται ακόμη στην Κροατία και στην Κύπρο, ενώ στη Βουλγαρία και στη Ρουμανία εφαρμόζεται μόνο εν μέρει σύμφωνα με την απόφαση (ΕΕ) 2017/1908 του Συμβουλίου της 12ης Οκτωβρίου 2017.
- ² Η Κύπρος και η Ιρλανδία δεν έχουν ακόμη συνδεθεί στο SIS. Η Δανία δεν δεσμεύεται ούτε από τον κανονισμό ούτε από την απόφαση του Συμβουλίου, έχει όμως επιλέξει να συμμετάσχει στο SIS II και πρέπει να αποφασίσει αν θα ασκήσει εκ νέου το δικαίωμα προαιρετικής συμμετοχής κατόπιν της έγκρισης των προτάσεων SIS II. Το Ηνωμένο Βασίλειο συμμετέχει στο SIS αλλά δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει ούτε να αποκτήσει πρόσβαση σε καταχωρίσεις για την άρνηση εισόδου ή διαμονής στον χώρο Σένγκεν. Η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Κροατία δεν μπορούν να εισαγάγουν καταχωρίσεις για την άρνηση εισόδου ή διαμονής στον χώρο του Σένγκεν οι οποίες ισχύουν συνολικά στον χώρο του Σένγκεν, καθώς δεν ανήκουν ακόμη σε αυτόν.
- ³ Η Δανία μπορεί να αποφασίσει να ασκήσει το δικαίωμα προαιρετικής συμμετοχής στα συστήματα ΣΕΕ και ETIAS.

- ⁴ Το ECRIS-TCN δεν εφαρμόζεται στη Δανία. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία μπορούν να αποφασίσουν να ασκήσουν το δικαίωμα προαιρετικής συμμετοχής.
- ⁵ Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο θα συμμετάσχουν καθώς συμμετέχουν ήδη στα συστήματα ΤΠ που έχουν καταστεί διαλειτουργικά.

Πηγή: FRA, βάσει υφιστάμενων και προτεινόμενων νομικών πράξεων, 2018

Παραπομπές

Akhgar, B., Saathoff, G.B., Arabnia, H.R., Hill, R., Staniforth, A. και Bayerl, P. S. (2015), *Application of Big Data for National Security: A Practitioner's Guide to Emerging Technologies* (Εφαρμογή των μαζικών δεδομένων για σκοπούς εθνικής ασφάλειας: οδηγός αναδυόμενων τεχνολογιών για επαγγελματίες), Butterworth-Heinemann, 2015.

Big Brother Watch, *Smile you're on body worn camera Part II – Police, The use of body worn cameras by UK police forces* (Χαμογελάστε, είστε στη φορετή κάμερα Μέρος II – Αστυνομία, Η χρήση φορετών καμερών από τις αστυνομικές δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου), Αύγουστος 2017.

Body-Gendrot, S. (2016), «*Making sense of French urban disorders in 2005*» (Διερεύνηση των γαλλικών αστικών ταραχών του 2005), *European Journal of Criminology*, Vol. 13, No. 5, σ. 556–572.

Bovens et al. (2014), «Public accountability» (Δημόσια λογοδοσία) στο: Bovens, M., Schillermans, T. και Goodlin, R.E. (επιμ.), *The Oxford handbook of public accountability* (Εγχειρίδιο της Οξφόρδης για τη δημόσια λογοδοσία), Οξφόρδη, Oxford University Press, 2014.

Brayne, S. (2014), «Surveillance and system avoidance: criminal justice contact and institutional attachment» (Παρακολούθηση και αποφυγή του συστήματος: επαφή με την ποινική δικαιοσύνη και σύνδεση με ιδρύματα), *American Sociological Review*, Vol. 79, No. 3, σ. 367–391.

Buolamwini, J., Gebru, T. (2018), *Gender Shades: Intersectional Accuracy Disparities in Commercial Gender Classification* (Αποχρώσεις φύλου: διαστρωματικές αποκλίσεις ακρίβειας στην εμπορική ταξινόμηση των φύλων), MIT Media Lab και Microsoft Research, 2018.

Center on Privacy and Technology at Georgetown Law (2016), *The Perpetual Line-up, Unregulated Police Face Recognition in America* (Η αέναη αναγνώριση υπόπτων – Η μη ελεγχόμενη χρήση συστημάτων αναγνώρισης προσώπου από αστυνομικές αρχές στην Αμερική), 18 Οκτωβρίου 2016.

Centre d'analyse stratégique (2006), *Enquête sur les violences urbaines - Comprendre les émeutes de novembre 2005 : les exemples de Saint-Denis et d'Aulnay-Sous-Bois*, Παρίσι, La Documentation française, 2006.

Coudert, F, Butin, D. και Le Metayer, D. (2015), «Body-worn cameras for police accountability: opportunities and risks» (Φορετές κάμερες για αστυνομική λογοδοσία: ευκαιρίες και κίνδυνοι), *Computer Law and Security Review*, Vol. 31, σ. 749-762.

De Hert, P. και Lammerant, H. (2016), «Predictive profiling and its legal limits: effectiveness gone forever?» (Η προγνωστική κατάρτιση προφίλ και τα νομικά της όρια: χάθηκε για πάντα η αποτελεσματικότητα;) στο: van der Sloot, B., Broeders, D. και Schrijvers, E. (επιμ.), *The Netherlands Scientific Council for Government Policy, Exploring the boundaries of big data* (Διερεύνηση των ορίων των μαζικών δεδομένων), Άμστερνταμ, Amsterdam University Press, σ. 145-173.

Défenseur des droits (2017), *Enquête sur l'accès aux droits. Volume 1 – relations police/population: le case des contrôles d'identité*, 2017.

Dinant, J.-M., Lazaro, C., Pouillet, Y., Lefever, N. και Rouvroy, A. (2008), *Application of Convention 108 to the Profiling Mechanism - Some ideas for the future work of the consultative committee (T-PD)* (Εφαρμογή της Σύμβασης 108 στον μηχανισμό κατάρτισης προφίλ – Ορισμένες ιδέες για το μελλοντικό έργο της συμβουλευτικής επιτροπής), Doc. T-PD 01, σ. 3.

Farrar, T. (2018), *Self-awareness to being watched and socially-desirable behavior: A field experiment on the effect of body-worn cameras on police use-of-force* (Επίγνωση του ατόμου ότι παρακολουθείται και κοινωνικά επιθυμητή συμπεριφορά: επιτόπιο πείραμα σχετικά με τα αποτελέσματα της χρήσης φορετών καμερών στην αστυνομική χρήση δύναμης), Police Foundation, 2018.

FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) (2013), *Εκπαίδευση αστυνομικών σε θέματα θεμελιωδών δικαιωμάτων – Εγχειρίδιο για τους εκπαιδευτές της αστυνομίας*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Δεκέμβριος 2013.

FRA (2014α), *Fundamental rights at airports: border checks at five international airports in the European Union* (Θεμελιώδη δικαιώματα στα αεροδρόμια: συνοριακοί έλεγχοι σε πέντε διεθνή αεροδρόμια στην Ευρωπαϊκή Ένωση), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, 2014.

FRA (2014β), *Fundamental rights at land borders: findings from selected European Union border crossing points* (Θεμελιώδη δικαιώματα στα χερσαία σύνορα: πορίσματα από επιλεγμένα συνοριακά σημεία διέλευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης) στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, 2014.

FRA (2014γ), *Twelve operational fundamental rights considerations for law enforcement when processing Passenger Name Record (PNR) data* (Δώδεκα βασισμένες στα θεμελιώδη δικαιώματα επιχειρησιακές κατευθύνσεις για την επιβολή του νόμου στο πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων καταλόγων επιβατών), Φεβρουάριος 2014.

FRA (2016), *Fundamental Rights Report 2016* (Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2016), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, 2016.

FRA (2017α), *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact on fundamental rights of the proposed Regulation on the European Travel Information and Authorisation System (ETIAS)* [Γνώμη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τον αντίκτυπο του προτεινόμενου κανονισμού για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS) στα θεμελιώδη δικαιώματα], Γνώμη του FRA – 2/2017 [ETIAS], Ιούνιος 2017.

FRA (2017β), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey - Main results* (Δεύτερη Έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις – Βασικά αποτελέσματα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Δεκέμβριος 2017.

FRA (2017γ), *Fundamental Rights Report 2017* (Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2017), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Μάιος 2017.

FRA (2017δ), *Δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις: Μουσουλμάνοι – Επιλεγμένα πορίσματα*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σεπτέμβριος 2017.

FRA (2017ε), *Fundamental rights and the interoperability of EU information systems: borders and security* (Θεμελιώδη δικαιώματα και η διαλειτουργικότητα των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ: σύνορα και ασφάλεια), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Μάιος 2017.

FRA (2018α), *Interoperability and fundamental rights implications – Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights* (Διαλειτουργικότητα και συνέπειες για τα θεμελιώδη δικαιώματα – Γνώμη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ), Γνώμη του FRA – 1/2018 [Διαλειτουργικότητα], Απρίλιος 2018.

FRA (2018β), *#BigData: Discrimination in data-supported decision making* (#Μαζικά δεδομένα: Διακρίσεις στη λήψη αποφάσεων βάσει δεδομένων), Έγγραφο εστίασης του FRA, Μάιος 2018.

FRA (2018γ), *Under watchful eyes: biometrics, EU IT systems and fundamental rights* (Υπό το άγρυπνο βλέμμα: βιομετρικά στοιχεία, συστήματα ΤΠ της ΕΕ και θεμελιώδη δικαιώματα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Φεβρουάριος 2018.

FRA (2018δ), *Hate crime recording and data collection practice across the EU* (Καταγραφή εγκλημάτων μίσους και πρακτικές συλλογής δεδομένων σε ολόκληρη την ΕΕ), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Ιούνιος 2018.

FRA (2018ε), *Fundamental Rights Report 2018* (Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2018), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Ιούνιος 2018.

FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης), Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018), *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων – Έκδοση 2018*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Μάιος 2018.

FRA και Συμβούλιο της Ευρώπης (2018), *Handbook on European non-discrimination law – 2018 edition* (Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων – έκδοση 2018), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, Φεβρουάριος 2018.

Gandy, O. (2010), «Engaging rational discrimination: exploring reasons for placing regulatory constraints on decision support systems» (Υιοθέτηση της ορθολογικής εισαγωγής διακρίσεων: διερεύνηση των λόγων που απαιτούν την επιβολή κανονιστικών περιορισμών στα συστήματα υποστήριξης για τη λήψη αποφάσεων), *J Ethics Inf Technol*, Vol. 12, No. 1, σ. 29-42, 2010.

Gross, S. R. (2002), «*Racial Profiling under Attack*» (Επίθεση κατά της κατάρτισης προφίλ βάσει φυλετικών χαρακτηριστικών), D. Livingston, συν-συντάκτης. *Colum. L. Rev.* 102, No. 5, σ. 1413-38.

Harcourt, B. (2004), «Rethinking Racial Profiling: A Critique of the Economics, Civil Liberties, and Constitutional Literature, and of Criminal Profiling More Generally» (Ανασχεδιασμός της κατάρτισης προφίλ βάσει φυλετικών χαρακτηριστικών: Μια κριτική θεώρηση της οικονομίας, των πολιτικών ελευθεριών και της βιβλιογραφίας σχετικά με το Σύνταγμα, καθώς και της κατάρτισης προφίλ στον εγκληματολογικό κλάδο γενικότερα), *University of Chicago Law Review*, Vol. 71, 2004.

Harris, D. (2002), «[Flying While Arab: Lessons from the Racial Profiling Controversy](#)» (Τι σημαίνει να πετάς με το αεροπλάνο ως Άραβας: Διδάγματα από το αμφιλεγόμενο ζήτημα της κατάρτισης προφίλ βάσει φυλετικών χαρακτηριστικών), *Civil Rights Journal*, Vol. 6, No. 1, χειμώνας 2002.

Harris, D. (2003), *Profiles in Injustice: Why Racial Profiling Cannot Work* (Έλλειμμα δικαιοσύνης στην κατάρτιση προφίλ: γιατί δεν μπορεί να λειτουργήσει η κατάρτιση προφίλ βάσει φυλετικών χαρακτηριστικών), The New Press, 2003.

Hildebrandt, M. και de Vries, K. (2013), *Privacy, due process and the computational turn: the philosophy of law meets the philosophy of technology* (Ιδιωτική ζωή, νομιμότητα της διαδικασίας και υπολογιστική στροφή: η φιλοσοφία του δικαίου συναντά τη φιλοσοφία της τεχνολογίας), Νέα Υόρκη, Routledge, 2013.

Hildebrandt, M. και Gutwirth, S. (επιμ.) (2008), *Profiling the European Citizen. Cross-Disciplinary Perspectives* (Καταρτίζοντας το προφίλ του Ευρωπαίου πολίτη. Διεπιστημονικές προοπτικές), Βερολίνο, Springer, 2008.

Hörnqvist, M. (2016), «[Riots in the welfare state: The contours of a modern-day moral economy](#)» (Ταραχές στο κράτος πρόνοιας: το περίγραμμα της ηθικής οικονομίας κατά τη σημερινή εποχή), *European Journal of Criminology*, Vol. 13, No. 5, σ. 573-589.

Hunt, P., Saunders, J. και Hollywood, J.S. (2014), *Evaluation of the Shreveport predictive policing experiment* (Αξιολόγηση του πειράματος προληπτικής αστυνόμευσης στο Shreveport), RAND Corporation, 2014.

Jobard, F. (2008), «The 2005 French urban unrests: data-based interpretations» (Οι αστικές ταραχές του 2005 στη Γαλλία: ερμηνείες βάσει δεδομένων), *Sociology Compass*, Vol. 2, No. 4, σ. 1287-1302.

Kádár, A., Körner, J., Moldova, Z., και Tóth, B. (2008), *Control(led) Group, Final Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search (STEPSS) Project* [Ομάδα ελέγχου/ελεγχόμενη ομάδα, Τελική έκθεση σχετικά με το έργο «στρατηγικές για αποτελεσματικούς αστυνομικούς επιτόπιους ελέγχους (STEPSS)»], Βουδαπέστη, σ. 23.

Keskinen, S. et al. (2018), *The Stopped – Ethnic Profiling in Finland* (Επιτόπιοι έλεγχοι – Εθνοτικός χαρακτηρισμός στη Φινλανδία), Swedish School of Social Science, Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι, Ελσίνκι, 3 Απριλίου 2018.

Korff, D. (2015), *Passenger Name Records, data mining & data protection: the need for strong safeguards* (Καταστάσεις ονομάτων επιβατών, εξόρυξη δεδομένων & προστασία των δεδομένων: η ανάγκη για ισχυρές διασφαλίσεις), T-PD(2015)11, Στρασβούργο, 15 Ιουνίου 2015.

Miller, J. και Alexandrou, B. (2016), *College of policing stop and search training experiment: Impact evaluation* (Το εκπαιδευτικό πείραμα της Σχολής Αστυνομικής Κατάρτισης σχετικά με τους επιτόπιους ελέγχους: Αξιολόγηση των επιπτώσεων), College of Policing Limited, 2016.

Mittelstadt, B.D., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S. και Floridi, L. (2016), «*The ethics of algorithms: Mapping the debate*» (Η ηθική διάσταση των αλγόριθμων: Χαρτογράφηση της δημόσιας συζήτησης), *Big Data & Society*, 1 Δεκεμβρίου 2016.

Mohler, G.O., Short, M.B., Malinowski, S., Johnson, M., Tita, G.E., Bertozzi, A.L., Brantingham, P.J., *Randomized Controlled Field Trials of Predictive Policing* (Τυχαίοποιημένες ελεγχόμενες επιτόπιες δοκιμές προληπτικής αστυνόμευσης), 15 Ιανουαρίου 2016.

Nisbet, R., Elder, J. και Miner, G. (2009), *Handbook of Statistical Analysis & Data Mining Applications* (Εγχειρίδιο στατιστικής ανάλυσης & εφαρμογών εξόρυξης δεδομένων), Σίδνεϊ (Καναδάς), Elsevier, 2009.

Open Society Justice Initiative (2018α), *Regulating Police Stop and Search: An Evaluation of the Reasonable Grounds Panel* (Ρύθμιση των αστυνομικών επιτόπιων ελέγχων: Αξιολόγηση της επιτροπής ελέγχου βάσιμων λόγων), Δεκέμβριος 2018

Open Society Justice Initiative (2018β), *The Recording of Police Stops: Methods and Issues* (Η καταγραφή των αστυνομικών επιτόπιων ελέγχων: μέθοδοι και ζητήματα), Δεκέμβριος 2018.

Oswald, M., Grace, J., Urwin, S. και Barnes, G., «[Algorithmic Risk Assessment Policing Models: Lessons from the Durham HART Model and ‘Experimental’ Proportionality](#)» (Αλγοριθμικά εργαλεία εκτίμησης κινδύνου των μοντέλων αστυνόμευσης: διδάγματα από το Μοντέλο HART του Durham και την «πειραματική» αναλογικότητα), *Information & Communications Technology Law*, 31 Αυγούστου 2017.

Schauer, F. (2003), *Profiles Probabilities and Stereotypes* (Πιθανότητες και στερεότυπα στην κατάρτιση προφίλ), Cambridge (MA), The Belknap Press of Harvard University Press, 2003.

Scheinin, M. (2007), Ειδικός εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για την προαγωγή και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights while countering terrorism* (Εισήγηση του ειδικού εισηγητή για την προαγωγή και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας), UN Doc. A/HRC/4/26, 29 Ιανουαρίου 2007.

The Guardian (2015), [Northamptonshire police ban stop and search by officers who abuse powers](#) (Η αστυνομία του Northamptonshire απαγορεύει τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων από αστυνομικούς που κάνουν κατάχρηση εξουσίας), 18 Αυγούστου 2015.

Tóth, B.M. και Kádár, A. (2011), «Ethnic profiling in ID checks by the Hungarian police» (Εθνοτικός χαρακτηρισμός στο πλαίσιο ελέγχων ταυτότητας από την ουγγρική αστυνομία), *Policing and Society*, Vol. 21, No. 4, σ. 383–394.

Van Brakel, R. (2016), «Pre-emptive big data surveillance and its (dis)empowering consequences: the case of predictive policing» (Προληπτική παρακολούθηση μαζικών δεδομένων και οι συνέπειες ενδυνάμωσης/αποδυνάμωσης: η περίπτωση της προληπτικής αστυνόμευσης) στο: van der Sloot, B., Broeders, D. και Schrijvers, E. (επιμ.), Επιστημονικό συμβούλιο κυβερνητικής πολιτικής των Κάτω Χωρών (*Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid*), *Exploring the boundaries of big data* (Διερεύνηση των ορίων των μαζικών δεδομένων), Άμστερνταμ, Amsterdam University Press, σ. 117–141.

Wrench, J. (2007), *Diversity management and discrimination: immigrants and ethnic minorities in the EU* (Διαχείριση της πολυμορφίας και διακρίσεις: μετανάστες και εθνοτικές μειονότητες στην ΕΕ), Aldershot, Ashgate, 2007.

Zarsky, T.Z. (2011), «Governmental Data Mining and its Alternatives» (Κρατική εξόρυξη δεδομένων και οι εναλλακτικές της), *Penn State Law Review*, Vol. 11, No. 2, σ. 285–330.

Αμερικανική Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών (ACLU) (2016), *Eight Problems With Police “Threat Scores”* (Οκτώ προβλήματα της αστυνομικής «βαθμολογίας απειλής»), 13 Ιανουαρίου 2016.

Βέλγιο, Ουία, *Rapport annuel, Convention entre Unia et la police fédérale, Budget 2015*, Βρυξέλλες, 2015.

Βέλγιο, Ουία, *Rapport annuel 2016*, Βρυξέλλες, Σεπτέμβριος 2017.

Γαλλία, Υπουργείο Εσωτερικών (2018), *Rapport d’évaluation sur l’expérimentation de l’emploi des caméras mobiles par les agents de police municipale*, 7 Ιουνίου 2018.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), *Hate crime training for law enforcement and criminal justice authorities: 10 key guiding principles* (Κατάρτιση σε θέματα εγκλημάτων μίσους για αρχές επιβολής του νόμου και ποινικής δικαιοσύνης: 10 βασικές κατευθυντήριες αρχές), Φεβρουάριος 2017.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) (2007), *ECRI General Policy Recommendation N° 11 on combating racism and racial discrimination in policing* (Γενική σύσταση πολιτικής αριθ. 11 της ECRI για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στο πλαίσιο της αστυνομίας), εκδόθηκε στις 29 Ιουνίου 2007, Στρασβούργο, 4 Οκτωβρίου 2007.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Υποομάδα για τις μεθοδολογίες καταγραφής και συλλογής δεδομένων για εγκλήματα μίσους (2017), *Improving the recording of hate crime by law enforcement authorities - Key guiding principles* (Βελτίωση της καταγραφής των εγκλημάτων μίσους από αρχές επιβολής του νόμου – Βασικές κατευθυντήριες αρχές), Βρυξέλλες, Δεκέμβριος 2017.

Ευρωπαϊκό δίκτυο νομικών εμπειρογνομόνων για την ισότητα των φύλων και την καταπολέμηση των διακρίσεων (2016), *Links between migration and discrimination - A legal analysis of the situation in EU Member States* (Συνδέσεις μεταξύ μετανάστευσης και διακρίσεων – Νομική ανάλυση της κατάστασης στα κράτη μέλη της ΕΕ), Ιούλιος 2016.

Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (2016), *Perceptions of discrimination and islamophobia – Voices from members of Muslim communities in the European Union* (Αντιλήψεις διακρίσεων και ισλαμοφοβίας – Φωνές από μέλη μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση), 2006.

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX) (2013), *Fundamental rights training for border guards, Trainers' Manual* (Κατάρτιση συνοριοφυλάκων σε θέματα θεμελιωδών δικαιωμάτων, Εγχειρίδιο εκπαιδευτή), 2013.

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX) (2015), *Twelve seconds to decide. In search of excellence: Frontex and the principle of best practice* (Απόφαση μέσα σε δώδεκα δευτερόλεπτα. Αναζητώντας το άριστο: ο Frontex και η αρχή της βέλτιστης πρακτικής), 2015.

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX) (2017), *Handbook on risk profiles on Trafficking in Human Beings* (Εγχειρίδιο σχετικά με τα προφίλ κινδύνου στο πλαίσιο της εμπορίας ανθρώπων), 2017.

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, (FRONTEX) (2012), *Common core curriculum, EU border guard basic training* (Κοινός βασικός κορμός μαθημάτων, βασική κατάρτιση συνοριοφυλάκων της ΕΕ), Μάρτιος 2012.

Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) (2015), *Δεύτερη γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στους φακέλους επιβατών (δεδομένα PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και άλλων σοβαρών εγκλημάτων*, Γνωμοδότηση 5/2015, Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2015.

Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) (2018), *Γνωμοδότηση 4/2018 σχετικά με τις δύο προτάσεις κανονισμών για τη θέσπιση πλαισίου διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών μεγάλης κλίμακας της ΕΕ*, Βρυξέλλες, 18 Απριλίου 2018.

Ηνωμένα Έθνη (ΗΕ) (2007), *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism* (Εισήγηση του ειδικού εισηγητή για την προαγωγή και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας), Ben Emmerson, A/4/26, 29 Ιανουαρίου 2007.

Ηνωμένο Βασίλειο, Camden and London Prepared (2006), *Major Incident Procedures, What businesses and the voluntary sector need to know* (Διαδικασίες αντιμετώπισης μειζόνων συμβάντων- τι πρέπει να γνωρίζουν οι επιχειρήσεις και τα σώματα εθελοντών), Απρίλιος 2006.

Ηνωμένο Βασίλειο, College of Policing (2016), *Stop and Search, Authorised Professional Practice (APP)* [Επιτόπιοι έλεγχοι, εγκεκριμένη επαγγελματική πρακτική (APP)], 29 Σεπτεμβρίου 2016.

Ηνωμένο Βασίλειο, Equality and Human Rights Commission (Επιτροπή Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) (2009), *Police and racism: what has been achieved 10 years after the Stephen Lawrence Inquiry report?* (Αστυνομία και ρατσισμός: τι έχει επιτευχθεί δέκα χρόνια μετά την έκθεση της έρευνας για την υπόθεση Stephen Lawrence;), 2009.

Ηνωμένο Βασίλειο, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC) (Επιθεώρηση της Αστυνομίας) (2013), *Stop and Search Powers: Are the police using them effectively and fairly?* (Εξουσίες επιτόπιου ελέγχου: χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά και δίκαια από την αστυνομία;), 2013.

Ηνωμένο Βασίλειο, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC) (Επιθεώρηση της Αστυνομίας) (2016), *PEEL: Police legitimacy 2015 An inspection of West Midlands Police* (PEEL: Νομιμότητα της αστυνομίας 2015 Επιθεώρηση της αστυνομίας του West Midlands), Φεβρουάριος 2016.

Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (1999), *The Stephen Lawrence Inquiry. Report of An Inquiry by Sir William Macpherson of Cluny* (Η έρευνα για την υπόθεση Stephen Lawrence. Έκθεση της έρευνας από τον Sir William Macpherson of Cluny), Φεβρουάριος 1999.

Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014α), *CODE A: Revised code of practice for the exercise by: police officers of statutory powers of stop and search; police officers and police staff of requirements to record public encounters* (ΚΩΔΙΚΑΣ Α: Αναθεωρημένος κώδικας πρακτικής για την άσκηση των νόμιμων εξουσιών επιτόπιου ελέγχου από τους αστυνομικούς απαιτήσεις καταγραφής των αλληλεπιδράσεων σε δημόσιο χώρο από τους αστυνομικούς και το προσωπικό της αστυνομίας), Norwich, The Stationery Office (TSO), 2014.

Ηνωμένο Βασίλειο, Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών) (2014β), *Best use of stop and search scheme* (Βέλτιστη χρήση του συστήματος επιτόπιων ελέγχων), 2014.

Ηνωμένο Βασίλειο, House of Commons Home Affairs Committee (Επιτροπή εσωτερικών υποθέσεων της Βουλής των Κοινοτήτων) (2009), *The Macpherson Report – Ten Years On* (Η έκθεση Macpherson – Δέκα χρόνια μετά), Δωδέκατη έκθεση της περιόδου 2008–2009, 22 Ιουλίου 2009.

Ηνωμένο Βασίλειο, House of Lords (Βουλή των Λόρδων) (2006), *Opinions of the Lords of appeal for judgment in the cause R (on the application of Gillan (FC) and another (FC)) (Appellants) v. Commissioner of Police for the Metropolis and another (Respondents)* {Συμπεράσματα των δικαστών μελών της Βουλής των Λόρδων στην υπόθεση R [επί της αίτησης του Gillan (FC) και λοιπών (FC)] (προσφευγόντων) κατά του επικεφαλής της Μητροπολιτικής Αστυνομίας και λοιπών (εναγομένων)}, [2006] UKHL 12, 8 Μαρτίου 2006.

Ηνωμένο Βασίλειο, London School of Economics (2011), *Reading the Riots* (Διερεύνηση των ταραχών), Δεκέμβριος 2011.

Ηνωμένο Βασίλειο, National Policing Improvement Agency (NPIA) (Εθνικός οργανισμός βελτίωσης της αστυνόμευσης) (2012), *Stop and search, the use of intelligence and geographic targeting, Findings from case study research* (Επιτόπιοι έλεγχοι, η χρήση πληροφοριών ασφαλείας και της γεωγραφικής στόχευσης, Πορίσματα της έρευνας περιπτώσιολογικής μελέτης), 2012.

Ηνωμένο Βασίλειο, Staffordshire PCC Matthew Ellis (Matthew Ellis, Διευθυντής της Αστυνομίας του Staffordshire), Ethics, Transparency and Audit Panel (2015), *An Independent Report into Stop & Search Encounters by Staffordshire Police* (Επιτροπή ηθικής, διαφάνειας και ελέγχου, Ανεξάρτητη Έκθεση σχετικά με τις αλληλεπιδράσεις που αφορούν τους επιτόπιους ελέγχους από την αστυνομία του Staffordshire), Ιανουάριος 2015.

Ηνωμένο Βασίλειο, Stop Watch (2011), *“Carry on Recording” Why police stops should still be recorded* (Συνεχίστε την καταγραφή: Γιατί θα πρέπει να συνεχιστεί η καταγραφή των αστυνομικών ελέγχων), Μάιος 2011.

Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2016), *Stop and Search Recommendations* (Συστάσεις σχετικά με τους επιτόπιους ελέγχους), Ιούλιος 2015 (τελευταία τροποποίηση τον Ιούνιο του 2016).

Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2017α), *Stop and Search in the West Midlands: Presentation to Den Hague City Council* (Επιτόπιοι έλεγχοι στο West Midlands: Παρουσίαση στο δημοτικό συμβούλιο της Χάγης), Απρίλιος 2017.

Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2017β), *New "app" set to speed up Stop & Search process* (Νέα εφαρμογή για την επιτάχυνση της διαδικασίας επιτόπιων ελέγχων), Αύγουστος 2017.

Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police (Αστυνομία του West Midlands) (2018), *Stop and Search Scrutiny Panels* (Επιτροπές ελέγχου των επιτόπιων ελέγχων), προσπελάστηκε τον Απρίλιο του 2018.

Ηνωμένο Βασίλειο, West Midlands Police and Crime Commissioner (Διευθυντής της Αστυνομίας του West Midlands) (2014), *Stop and Search Action Plan – Outcome of consultation* (Σχέδιο δράσης για τους επιτόπιους ελέγχους – Αποτέλεσμα της διαβούλευσης), Ιανουάριος 2014.

ΗΠΑ, GAO (General Accounting Office) (Γενικό λογιστήριο του κράτους) (2000), *U.S. Customs Office: better targeting of airline passengers for personal searches could produce better results* (Τελωνείο ΗΠΑ: Η καλύτερη στόχευση επιβατών πτήσεων θα μπορούσε να επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα), GAO/GGD-00-38, Μάρτιος 2000.

Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2014), *Γνώμη 01/2014 σχετικά με την εφαρμογή των εννοιών της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας και την προστασία των δεδομένων στον τομέα της επιβολής της νομοθεσίας*, 536/14/EN, WP 211, Βρυξέλλες, 27 Φεβρουαρίου 2014.

Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2017α), *Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (ΕΑΠΔ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679*, WP 248 αναθ. 01, 4 Οκτωβρίου 2017.

Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2017β), *Γνώμη σχετικά με ορισμένα βασικά ζητήματα της οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 για την επιβολή του νόμου*, 7 Δεκεμβρίου 2017.

Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2018α), *Κατευθυντήριες γραμμές για την αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων και την κατάρτιση προφίλ για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679*, WP 251 αναθ. 01, 6 Φεβρουαρίου 2018.

Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων (2018β), *Opinion on Commission proposals on establishing a framework for interoperability* (Γνώμη σχετικά με τις προτάσεις της Επιτροπής για τη θέσπιση πλαισίου διαλειτουργικότητας), WP 266, Βρυξέλλες, 23 Απριλίου 2018.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), *Επικαιροποιημένος κατάλογος Σένγκεν για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, την επιστροφή και την επανεισδοχή*, 19 Μαρτίου 2009.

Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (2001), *Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to Member States on the European Code of Police Ethics adopted by the Committee of Ministers* [Σύσταση Rec(2001)10 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον ευρωπαϊκό κώδικα αστυνομικής δεοντολογίας], 19 Σεπτεμβρίου 2001.

Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR) (2014), *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights at International Borders* (Συνιστώμενες αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για τα ανθρώπινα δικαιώματα στα διεθνή σύνορα), 23 Ιουλίου 2014.

Νομοθεσία της ΕΕ

Θεμελιώδη δικαιώματα

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012/C 326/02 (EE C 326 της 26.10.2012, σ. 391).

Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, 2007/C 303/02 (EE C 303 της 14.12.2007, σ. 17).

Απαγόρευση διακρίσεων

[Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου](#), της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22).

[Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου](#), της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16).

Προστασία δεδομένων

[Κανονισμός \(ΕΕ\) 2016/679](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

[Οδηγία \(ΕΕ\) 2016/680](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 89).

Διαχείριση των συνόρων

[Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου](#), της 12ης Ιουνίου 2007, σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II) (ΕΕ L 205 της 7.8.2007, σ. 63) (SIS II).

[Οδηγία \(ΕΕ\) 2016/681](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 132).

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τη δημιουργία, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II) (ΕΕ L 381 της 28.12.2006, σ. 4).

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 767/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Ιουλίου 2008, για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (κανονισμός VIS) (ΕΕ L 218 της 13.8.2008, σ. 60) (κανονισμός VIS).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπόλ για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΕΕ L 180 της 26.6.2013, σ. 1).

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 863/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου και της απόφασης 2005/267/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 251 της 16.9.2016, σ. 1).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επτήρησης των Συνόρων (Eurosur) (ΕΕ L 295 της 6.11.2013, σ. 11).

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (ΕΕ L 77 της 23.3.2016, σ. 1).

Νομολογία

Γαλλία, Ακυρωτικό Δικαστήριο (*Cour de Cassation*), *Décision 1245*, 9 Νοεμβρίου 2016.

Ηνωμένο Βασίλειο, Βουλή των Λόρδων, *R (on the application of Gillan et al.) v. Commissioner of Police for the Metropolis et al.* [R (επί της αίτησης του Gillan και λοιπών) κατά του επικεφαλής της Μητροπολιτικής Αστυνομίας και λοιπών], [2006] UKHL 12, 8 Μαρτίου 2006.

ΔΕΕ, C-524/06, *Heinz Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*, 16 Δεκεμβρίου 2008.

ΕΔΔΑ, *B.S. κατά Ισπανίας*, προσφυγή αριθ. 47159/08, 24 Ιουλίου 2012.

ΕΔΔΑ, *S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008.

ΕΔΔΑ, *Gillan και Quinton κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 4158/05, 12 Ιανουαρίου 2010.

Ύπατη Αρμοστέα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Rosalind Williams Lecraft κατά Ισπανίας*, Comm. αριθ. 1493/2006, 30 Ιουλίου 2009.

Επικοινωνήστε με την ΕΕ

Αυτοπροσώπως

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν εκατοντάδες κέντρα πληροφόρησης Europe Direct. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σε σας κέντρου στον ιστότοπο Euroρα: https://europa.eu/european-union/contact_el

Τηλεφωνικά ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτή την υπηρεσία:

- καλώντας ατελώς τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (ορισμένα δίκτυα τηλεφωνίας ενδέχεται να χρεώνουν τις κλήσεις αυτές),
- καλώντας τον αριθμό +32 22999696 ή
- μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον ιστότοπο Euroρα: https://europa.eu/european-union/contact_el

Βρείτε πληροφορίες σχετικά με την ΕΕ

Στο διαδίκτυο

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο Euroρα: https://europa.eu/european-union/index_el

Στις εκδόσεις της ΕΕ

Μπορείτε να καταφορτώσετε ή να παραγγείλετε δωρεάν και επί πληρωμή εκδόσεις της ΕΕ στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://op.europa.eu/el/publications>. Μπορείτε να ζητήσετε πολλαπλά αντίγραφα δωρεάν εκδόσεων επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct ή με το τοπικό σας κέντρο πληροφόρησης (βλ. https://europa.eu/european-union/contact_el).

Στη νομοθεσία της ΕΕ και σε σχετικά έγγραφα

Για πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας από το 1951 σε όλες τις επίσημες γλώσσες, μεταβείτε στον ιστότοπο EUR-Lex, στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu>

Στα δημόσια δεδομένα από την ΕΕ

Η Πύλη Δημόσιων Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://data.europa.eu/euodp/el>) παρέχει πρόσβαση σε σύνολα δεδομένων από την ΕΕ. Τα δεδομένα μπορούν να καταφορτωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν δωρεάν, τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αυξημένη χρήση της κατάρτισης προφίλ σε ένα ευρύ φάσμα τομέων και, τα τελευταία χρόνια, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν δώσει μεγαλύτερη προσοχή στη χρήση εργαλείων κατάρτισης προφίλ για τη στήριξη του έργου των υπαλλήλων επιβολής του νόμου και διαχείρισης των συνόρων. Η κατάρτιση προφίλ χρησιμοποιείται θεμιτά για την πρόληψη, τη διερεύνηση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, καθώς και για την πρόληψη και τον εντοπισμό της παράτυπης μετανάστευσης. Ωστόσο, η παράνομη κατάρτιση προφίλ μπορεί να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη στις αρχές και να στιγματίσει ορισμένες κοινότητες.

Ο παρών οδηγός εξηγεί τι είναι η κατάρτιση προφίλ, τα νομικά πλαίσια που τη διέπουν και τον λόγο για τον οποίο η νόμιμη κατάρτιση προφίλ δεν είναι μόνο απαραίτητη για τη συμμόρφωση με τα θεμελιώδη δικαιώματα, αλλά και καίριας σημασίας για την αποτελεσματική αστυνόμευση και διαχείριση των συνόρων. Ο οδηγός παρέχει επίσης πρακτικές οδηγίες σχετικά με τρόπους αποφυγής της παράνομης κατάρτισης προφίλ στο πλαίσιο αστυνομικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων διαχείρισης των συνόρων.

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία

Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης